

**FAKULTETA ZA UPORABNE DRUŽBENE ŠTUDIJE V
NOVI GORICI**

**MAGISTRSKA NALOGA ŠTUDIJSKEGA
PROGRAMA DRUGE STOPNJE**

NADA HOZJAN

Fakulteta za uporabne družbene študije

v Novi Gorici

MAGISTRSKA NALOGA

EVROPSKO TERITORIALNO

SODELOVANJE NA

TRANSNACIONALNI RAVNI

Mentorica: doc. dr. Dolores Modic

Logatec, december 2016

Nada Hozjan

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana **Nada Hozjan**, z vpisno številko **86013096**,

izjavljam,

da je magistrsko delo z naslovom **Evropsko teritorialno sodelovanje na transnacionalni ravni**, ki sem ga napisala pod mentorstvom **doc. dr. Dolores Modic**,

- rezultat lastnega raziskovalnega procesa,
- da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- da so vsa citirana ali povzeta dela drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov,
- da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu; Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (UL RS, št. 16/07-UPB3, 68/08, 85/10 Skl.US: U-I-191/09-7, Up-916/09-16),
- da se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo, za moj status na fakulteti ter ukrepov Fakultete za uporabne družbene študije v skladu z njenimi pravili,
- da je elektronska oblika identična tiskani obliki dela ter soglašam z objavo dela na spletni strani fakultete,
- da je delo lektorirano in urejeno skladno s fakultetnimi navodili in pravilniki objavljenimi na spletni strani fakultete.

Logatec, december 2016

Podpis avtorice:

ZAHVALA

Hvala vsem, ki ste mi zaupali, mi pomagali in me spodbujali v času študija in v času, ko je nastajalo to zaključno delo.

Posebej iskreno se zahvaljujem:

- mag. Nadji Kobe, ki mi je na podlagi svoje dolgoletne aktivne vključenosti v različne programe evropskega teritorialnega sodelovanja posredovala obilico strokovnega znanja, nasvetov in me vsebinsko usmerjala pri nastajanju magistrske naloge;
- mentorici doc. dr. Dolores Modic za strokovno pomoč, nasvete, usmerjanje in odzivnost;
- svoji družini, ki me je spodbujala in je sprejela, da sem nekaj časa posvetila študiju in pisanju pričujočega zaključnega dela ter po svoji najboljši moči usklajevala družinske in študijske obveznosti.

POVZETEK

Zaradi vse večje globalizacije, ki se uveljavlja tudi na območju Evropske unije (EU), se mobilnost ljudi, blaga in kapitala povečuje, razdalje med prebivalci Unije so vse manjše, državne meje izginjajo in integracija je v polnem razmahu. Odločitve, ki se sprejemajo danes, bodo krojile življenjske pogoje generacij za nami. Zato je izrednega pomena, da si države članice Unije prizadevajo za zagotovitev skladnega razvoja in za zmanjšanje razlik v razvitosti med posameznimi deli EU. V ta namen EU izvaja kohezijsko politiko, katere bistven element predstavlja teritorialno transnacionalno sodelovanje kot oblika finančnega instrumenta Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Začetki teritorialnega sodelovanja segajo v leto 1990, ko je Evropska komisija za doseganje solidarnosti med različnimi območji EU vzpostavila t. i. Pobude Skupnosti INTERREG. Od finančne perspektive 2007–2013 dalje pa teritorialno sodelovanje postane samostojen cilj evropske kohezijske politike, ki svoje delovanje usklajuje in povezuje s programom splošne politike EU in makroregionalnimi strategijami. Transnacionalni programi podpirajo sodelovanje na vsebinskih področjih strateškega pomena in tako sooblikujejo skupne razvojne rešitve za skupne izzive posameznega območja.

Transnacionalno dodano vrednost je moč ovrednotiti s štirimi glavnimi vidiki, ko so:

- usklajeno upravljanje splošnih dobrin, ki so v skupni rabi vsaj treh držav (npr. cestno omrežje, upravljanje porečij in naravnih habitatov);
- prenos znanja;
- priprava skupnih razvojnih rešitev za skupne izzive;
- usklajevanje politik na transnacionalni ravni.

Slovenija je bila pri vključevanju v programe teritorialno transnacionalnega sodelovanja vključena že pred vstopom v EU, polnopravno članstvo in pravico do koriščenja finančnih sredstev ESRR pa je pridobila z vstopom v EU, to je maja leta 2004. Že od vsega začetka pa slovenski projektni partnerji pišejo zgodbo o uspehu tako po številu odobrenih projektov kot tudi po obsegu alokacije sredstev.

Ključne besede:

Interreg, programi evropskega teritorialnega sodelovanja, makroregionalne strategije, usmerjenost k rezultatom, strateško usmerjen razvoj, vsebinske prioritete transnacionalnega sodelovanja, Slovenija

ABSTRACT

The rise of globalisation, which is an increasingly common phenomenon in the European Union (EU) as well, means more free movement of people, goods and capital, shorter distances between EU citizens, less and less borders, and rapid integration. The decisions being taken today will shape the lives of the future generations. It is therefore vital that the EU member states strive to ensure coherent development of individual parts of the EU, which is implementing a cohesion policy for that purpose. Territorial transnational cooperation is an important element and one of the instruments of the European Regional Development Fund (ERDF). Territorial transnational cooperation emerged in 1990 when the European Commission established the INTERREG initiative to achieve solidarity among different areas of the EU. The 2007–2013 financial perspective has turned territorial cooperation into an independent goal of the European cohesion policy, which harmonises its activities with the general EU policy and Macro-Regional strategies. As for the transnational programmes, they focus on promoting cooperation in strategically significant areas and help build joint development solutions for common challenges of individual areas.

Transnational added value can be evaluated with four main aspects:

- harmonised management of common goods shared by at least three countries (i.e. road networks, watershed and natural habitat management);
- knowledge transfer;
- common development solutions to common challenges;
- policy harmonisation at the transnational level.

Slovenia has been involved in the EU programmes of territorial transnational cooperation even before becoming a full member of the EU in May 2004 when it also gained the right to benefit from ERDF funds. Slovene project partners have been very successful from the very beginning in terms of the number of approved projects and the scope of allocated funds.

Keywords:

INTERREG, European Territorial Cooperation programmes, Macro-Regional Strategies, result orientation, strategy-driven development, substantive priorities

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Področje proučevanja	1
1.2	Namen in cilj naloge.....	2
1.3	Hipoteza	3
1.4	Metode dela.....	4
2	RAZVOJ EVROPSKEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA.....	6
2.1	Skladen in trajnostni regionalni razvoj	6
2.2	Pregled evropskega teritorialnega sodelovanja skozi čas.....	15
3	UKREPI ZA STRATEŠKO NARAVNANOST RANSNACIONALNIH PROGRAMOV	18
3.1	Obseg sredstev programov transnacionalnega sodelovanja	19
3.2	Strukture upravljanja in nadzora na transnacionalni ravni ter strateško usmerjen program sodelovanja	20
3.3	Geografija območij transnacionalnega sodelovanja	22
3.4	Vsebinske prioritete programov transnacionalnega sodelovanja	23
3.5	Vrste projektnih izdelkov in rezultatov transnacionalnega sodelovanja.....	25
3.5.1	<i>Izdelki transnacionalnih projektov v ciklu razvojne politike.....</i>	<i>26</i>
3.5.2	<i>Rezultati transnacionalnega sodelovanja (projektna raven).....</i>	<i>28</i>
3.5.3	<i>Učinki transnacionalnega sodelovanja (programska raven) .....</i>	<i>32</i>
3.6	Način sodelovanja v transnacionalnih programih	32
3.7	Kapitalizacija rezultatov	34
3.8	Vrednotenje transnacionalnih programov in projektov	35

4	SODELOVANJE SLOVENIJE V TRANSNACIONALNIH PROGRAMIH	40
4.1	Transnacionalni programi, v katerih sodeluje Slovenija.....	40
4.2	Vsebinske prioritete transnacionalnih programov.....	43
4.3	Intenzivnost vključevanja slovenskih projektnih partnerjev v transnacionalne projekte (statistični pregled).....	46
4.3.1	<i>Alokacija sredstev iz ESRR</i>	46
4.3.2	<i>Validirana vrednost izdatkov slovenskih projektnih partnerjev</i>	47
4.3.3	<i>Vpetost slovenskih institucij v izvajanje transnacionalnih projektov</i>	50
4.3.4	<i>Slovenija v primerjavi z drugim državami</i>	53
5	PREGLED UGOTOVITEV O KAKOVOSTI SODELOVANJA PROJEKTHNIH PARTNERJEV V TRANSNACIONALNIH PROGRAMIH V OBDOBJU 2007–2013	54
5.1	Analiza sodelovanja slovenskih projektnih partnerjev v transnacionalnih projektih do leta 2010.....	55
5.2	Analiza sodelovanja slovenskih partnerjev v transnacionalnih projektih v programskem obdobju 2007–2013	57
5.3	Evalvacija rezultatov programa Jugovzhodna Evropa v programskem obdobju 2007–2013	60
5.4	Povzetek ugotovitev analiz o transnacionalnem sodelovanju.....	61
6	SKLEPNE MISLI	64
7	LITERATURA IN VIRI	68
	PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Cikel razvojne politike.....	28
Slika 3.2: Usmerjenost k rezultatom in zagotavljanje javnega in širšega družbenega interesa	29
Slika 3.3: Proces projektnega logičnega okvira	30
Slika 3.4: Povezanost programskega in projektnega logičnega okvira.....	31
Slika 3.5: Prizma znanja.....	33
Slika 3.6: Shema vrednotenja učinkov.....	37
Slika 4.1: Slovenija v makroregionalnih strategijah EU	43
Slika 4.2: Alokacija sredstev iz ESRR po tematski osredotočenosti v programskem obdobju 2014–2020 (brez sredstev za tehnično pomoč)	44
Slika 4.3: Zastopanost slovenskih projektnih partnerjev v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja (programsko obdobje 2007–2013) po prioritetah.....	45
Slika 4.4: Intenzivnost sodelovanja v okviru programa Srednja Evropa (programsko obdobje 2007–2013)	53
Slika 5.1: Pozitivni in negativni zunanji dejavniki, ki vplivajo na izvajanje projekta.....	62

KAZALO TABEL

Tabela 2.1: Razvoj programov evropskega teritorialnega sodelovanja skozi čas.....	17
Tabela 3.1: Tematska osredotočenost programov transnacionalnega sodelovanja.....	24
Tabela 3.2: Tematski cilji (od enajstih možnih), ki so jih izbrali transnacionalni programi ...	25
Tabela 4.1: Transnacionalni programi, v katerih je (bila) vključena Slovenija po programskih obdobjih	42
Tabela 4.2: Vpetost slovenskih partnerjev v programe transnacionalnega sodelovanja po programskih obdobjih.....	50

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1: Delitev odobrenih sredstev ETS (351,8 milijarde EUR) v programskem obdobju 2014–2020 (v deležu).....	19
Graf 4.1: Alokacija sredstev iz ESRR od 2000 do 2020 (v milijonih EUR).....	47
Graf 4.2: Validirana vrednost vseh slovenskih partnerjev od 2000 do 2020 (v milijonih EUR)	48
Graf 4.3: Število projektov s slovenskimi projektnimi partnerji od 2000 do 2020	51
Graf 4.4: Število slovenskih in vodilnih projektnih partnerjev od 2000 do 2020	52

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

EK	Evropska komisija
ENI	European Neighbourhood Instrument (obdobje 2014–2020)
ENPI	The European Neighbourhood and Partnership Instrument (obdobje 2007–2013)
EPRP	Evropske prostorske razvojne perspektive
ESI	evropski strukturni in investicijski skladi
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ETS	evropsko teritorialno sodelovanje
EU	Evropska unija
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance – instrument za predpristopno pomoč
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
OU	organi upravljanja
PDEU	Pogodba o delovanju Evropske unije
SPP	slovenski projektni partner
SVP	slovenski vodilni partner
SVRK	Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
TA 2007	Teritorialna agenda EU 2007
TA 2020	Teritorialna agenda EU 2020

1 UVOD

Uvodni del je namenjen predstavitvi področja proučevanja, namena in ciljev magistrske naloge ter metod dela.

1.1 Področje proučevanja

Z letom 2016 smo stopili v obdobje, ko se je izvajanje projektov evropske kohezijske politike za obdobje 2007–2013 že skoraj povsem prevesilo h koncu in se programi zaključujejo, hkrati pa se že intenzivno izvaja programe iz obdobja 2014–2020. V letu 2014 je Slovenija z Evropsko komisijo (EK) podpisala partnerski sporazum za obdobje 2014–2020, ki je eden izmen strateških dokumentov in podlaga za črpanje sredstev iz strukturnih skladov EU. V partnerski sporazum je vključenih vseh pet skladov EU: Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad (ESS), Kohezijski sklad (KS), Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) ter Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR).

Evropsko teritorialno sodelovanje (ETS) je kot poseben cilj kohezijske politike zelo pomembno z vidika pospeševanja trajnostnega in usklajenega razvoja EU. Slovenija tudi v programskem obdobju 2014–2020 sodeluje kar v trinajstih programih ETS. ETS je poleg cilja »naložbe za rast in delovna mesta« drugi cilj, ki ga podpira ESRR, in predstavlja instrument kohezijske politike, namenjen skupnemu reševanju izzivov in spodbujanju skladnega razvoja držav in regij na ozemlju EU, pa tudi razvoja regij v tretjih državah. ESRR podpira izbrane ukrepe prek treh oblik skupnega sodelovanja razvojnih institucij iz različnih držav: čezmejnega, transnacionalnega in medregionalnega sodelovanja.

Zaradi vse večje vpetosti transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v razvojne politike se v magistrski nalogi osredotočamo na razvoj programov transnacionalnega sodelovanja s poudarkom na programih, v katerih sodeluje Slovenija. Slovenija oziroma slovenske institucije so namreč iz obdobja v obdobje uspešnejše, predvsem z vidika števila partnerjev in števila projektov, v katere so ti vključeni, kot tudi glede na višino na razpisih pridobljenih sredstev. Naloga bo zaobjela pregled razvoja evropskega transnacionalnega teritorialnega

sodelovanja od njegovih začetkov do sedanjega obdobja in ga umestila v strateški okvir, ki omogoča, da se programi ter projekti kar najbolje usmerjajo v izpolnjevanje ciljev kohezijske politike na različnih ravneh.

Ti programi omogočajo sodelovanje upravičencev iz različnih držav ter podpirajo cilje in aktivnosti sodelovanja, ki so osredotočeni na javni oziroma širši interes. Splošni cilj transnacionalnih programov je namreč razvoj institucionalnih zmogljivosti ter razvoj večsektorskih in večnivojskih rešitev na programskih območjih, ki segajo onkraj upravnih meja ter imajo specifične skupne potrebe in razvojne priložnosti. Izpostavljen je predvsem razvoj institucionalnih zmogljivosti javnega sektorja z upoštevanjem razvojnih politik in v sodelovanju s ciljnimi skupinami. »Programi ETS« začenjajo namesto tega uradnega naziva ponovno uporabljati naziv »programi Interreg«.

1.2 Namen in cilj naloge

Magistrska naloga ima dva osnovna namena. Prvič, orisati razvoj evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja skozi čas s poudarkom na strateških dokumentih, ki zaznamujejo posamezna obdobja, in ugotoviti, na kakšen način transnacionalni programi spodbudijo institucionalna partnerstva k pripravi in izvedbi dobrih projektov, ki bodo sledili ciljem programa ter povečali njegove rezultate in učinke na območju. Drugič, z analizo obstoječih študij in poročil ter na podlagi razpoložljivih virov in baz podatkov ugotoviti, kakšen je trend vključevanja slovenskih institucij v programe transnacionalnega sodelovanja.

V nalogi želimo odgovoriti na naslednji **raziskovalni vprašanji**:

- *Ali so transnacionalni programi vzpostavili ukrepe, ki omogočajo trajnostni in strateško usmerjen razvoj regij in območij?*
- *Kako intenzivna je vključenost slovenskih institucij v programe transnacionalnega sodelovanja?*

Za realizacijo namena naloge smo identificirali naslednje cilje:

1. preveriti, ali programi oziroma projekti transnacionalno teritorialnega sodelovanja svoje delovanje usmerjajo k izpolnjevanju ciljev kohezijske politike na različnih ravneh;
2. ugotoviti, kateri ukrepi spodbujajo institucionalna partnerstva k pripravi in izvedbi projektov, ki bodo sledili ciljem programa ter povečali njegove rezultate in učinke na območju;
3. orisati intenziteto sodelovanja slovenskih institucij v transnacionalnem sodelovanju.

1.3 Hipoteza

Na podlagi teoretičnih izhodišč preučevanega področja in pregleda literature ter poznavanja področja iz prakse smo zasnovali naslednji hipotezi:

H1: Transnacionalno sodelovanje pripomore k trajnostnemu in strateško usmerjenemu razvoju posameznih regij oziroma območij, kar se odraža prek ukrepov, ki so jih vzpostavili transnacionalni programi.

Postavljena hipoteza izhaja iz predpostavke, da so programi transnacionalnega sodelovanja skupaj z ostalimi relevantnimi akterji v procesu učenja skozi pretekla programska obdobja vzpostavili določene ukrepe, ki omogočajo izvedbo strateško usmerjenih projektov. Hipoteza bo preverjena z analizo primarnih in sekundarnih virov in bo zajemala preučitev strateških dokumentov, zakonodaje in programov, ki predstavljajo podlago za izvajanje transnacionalnega sodelovanja. Z analiziranjem strateških dokumentov želimo preveriti, ali ti vsebujejo prvine, ki omogočajo integracijo območij ter uravnovežijo njihovo večjo konkurenčnost s trajnostnimi in socialnimi vidiki. Predpostavljamo, da bomo z analizo ugotovili, ali je teritorialna kohezijska politika usklajena s splošnimi razvojnimi cilji EU. S pregledom evropskega sodelovanja skozi čas želimo preveriti domnevo, da razvoj oblikovanja geografskih območij programov in obseg finančnih sredstev omogočata trajnostno in strateško usmerjenost. Hkrati bo hipoteza potrjena (ali ovržena) z vidika več dejavnikov zagotavljanja trajnostnega in strateškega razvoja, ki kot taki oblikujejo naravo oziroma poslanstvo transnacionalnih programov:

- obsega sredstev;
- struktur upravljanja;
- geografskega območja programov;
- vsebinskih prioritet;
- vrst projektnih izdelkov in rezultatov;
- oblik sodelovanja;
- kapitalizacije rezultatov in vrednotenja.

Z analizo želimo tudi dokazati, da lahko navedeni ukrepi prispevajo in spodbujajo kakovost projektov.

H2: Intenziteta sodelovanja slovenskih institucij v transnacionalnem sodelovanju se od programskega obdobja 2000–2006 povečuje, kar dokazuje število projektov s slovenskimi partnerji kot tudi alokacija sredstev ESRR.

Postavljena domneva izhaja iz dejstva, da je Slovenija ostala neto prejemnica sredstev iz proračuna EU, kljub temu da je v primerjavi s povprečjem EU v zadnjih letih (kljub gospodarski krizi) napredovala. Hipotezo bomo preverili z analizo študij oziroma poročil, ki se nanašajo na slovenske projektne partnerje v transnacionalnih programih 2000–2006 in 2007–2013. Operirali bomo tudi z dostopnimi podatki, ki se nanašajo na vključenost v geografska programska območja, vključenost vsebinskih prioritet, alokacijo sredstev ter številčnostjo sodelujočih projektnih partnerjev tudi v primerjavi z drugimi državami.

1.4 Metode dela

Za uvod v področje proučevanja smo s pomočjo deskriptivne metode, analize primarnih in sekundarnih virov ter metode kompilacije (povzemanje virov) predstavili strateška izhodišča za obravnavano vsebino. Gre za analizo že obstoječih informacij v obliki interpretacij pravnih podlag oziroma zakonodajnih gradiv, poročil, člankov ter drugih dokumentov in gradiv, povezanih s področjem proučevanja.

V prvem delu prikazujemo bistvene strateške dokumente, ki zaznamujejo posamezna programska obdobja (od leta 2000 do 2020) in s pomočjo katerih se skuša povečati integracija območij ter uravnotežiti njihovo večjo konkurenčnost s trajnostnimi in socialnimi vidiki. Sledi pregled razvoja programov ETS skozi čas, kot osrednji del naloge pa oris programov transnacionalnega sodelovanja – ki so postali skupaj s čezmejnimi in medregionalnimi programi že v obdobju 2007–2013 samostojni cilj evropske kohezijske politike – z vidika njihovega poslanstva. Želimo namreč ugotoviti, ali je teritorialna kohezijska politika postala bolj povezana in usklajena s skupnimi splošnimi razvojnimi cilji EU na različnih ravneh ter ali kot taka prispeva k trajnostnemu strateškemu razvoju.

V nadaljevanju naloge obravnavamo vključenost Slovenije v programe transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v preteklih in sedanjem programskem obdobju po številu območij sodelovanja, s finančnega vidika kot tudi po številu vključenih projektnih partnerjev. V ta namen smo na podlagi razpoložljivih virov in baz podatkov statistično preverili resničnost druge hipoteze. S pomočjo komparativne metode smo izvedli primerjavo treh poročil, prek katerih za namen magistrske naloge izpostavljamo predvsem razloge za vključitev v transnacionalne programe, prednosti in pomanjkljivosti sodelovanja ter prepoznavne rezultate. Poročila se nanašajo na slovenske projektne partnerje, ki so v programskem obdobju 2000–2006 (INTERREG IIIB) in 2007–2013 (INTERREG IVB) sodelovali v odobrenih transnacionalnih projektih, za primerjavo pa analiziramo rezultate študije, ki jo je izvedel program Jugovzhodna Evropa, saj so slovenski projektni partnerji sodelovali pri velikem številu odobrenih projektov iz navedenega programa. Z analizo želimo preveriti predpostavko o naraščajočem trendu vključenosti slovenskih institucij v transnacionalno sodelovanje in razloge zanj.

Slovenske institucije so namreč v vseh obdobjih poglobile znanje na različnih področjih, kot so npr. okoljske vrednote in obvladovanje tveganj, inovacije, dostopnost itd. S pridobljenimi sintetiziranimi podatki s področja dela vključenosti Slovenije analiziramo s teritorialnega vidika kot tudi z vidika vsebinskih prioritet, kar so osnovne prvine izvajanja procesa programskega logičnega okvira, ki ga podrobneje predstavljamo v podpoglavju 3.5.

Z magistrsko nalogo bomo prvič jasno in sistematično predstavili ukrepe, s katerimi skušajo EK, upravljavci programov in projektni partnerji vplivati na večjo kakovost projektnih rezultatov in na njihov vpliv na regionalni razvoj, ter drugič predstavili dosedanje vključevanje Slovenije v transnacionalno sodelovanje.

2 RAZVOJ EVROPSKEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA

V pričujočem poglavju kot uvod v dokazovanje zastavljene prve hipoteze z razvojnega in zgodovinskega vidika predstavljamo pomembnejše strateške dokumente, sprejete z namenom uresničevanja kohezijske politike oziroma določitve strateških smernic razvoja. Na območju Evrope namreč potrebujemo skupno strateško načrtovanje, ki bo oprto na splošno vizijo razvoja. Trajnostno naravnani strateški razvoj, ki ga spodbuja kohezijska politika, tako omogoča integracijo območij držav članic EU, držav kandidatk in sosedskih držav ter spodbuja nove oblike sodelovanja na transnacionalnem nivoju, kar je opredeljeno v dokumentih, predstavljenih v nadaljevanju naloge.

2.1 Skladen in trajnostni regionalni razvoj

Različne regije oziroma države EU se soočajo s številnimi pomembnimi družbenimi, okoljskimi, gospodarskimi in političnimi izzivi, ki pa so skupni geografsko večjim območjem in vedno bolj segajo preko ene ali več regionalnih oziroma nacionalnih meja. Zato je, kot ugotavljata Miklavčič in Nared, za uspešno načrtovanje razvoja teh območij ključnega pomena okrepljeno sodelovanje razvojnih institucij ob upoštevanju razvojnih značilnosti in potencialov sosednjih območij (Miklavčič in Nared 2009).

Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU) določa, da je cilj kohezijske politike EU razvoj regij oziroma držav, ki so ekonomsko in socialno v slabšem položaju kot povprečne regije oziroma države na ozemlju EU. Namen navedenega cilja je zagotoviti zmanjševanje razlik in doseganje pozitivnih učinkov za celotno EU. Za zasledovanje ciljev ekonomske in

socialne kohezije je EK vzpostavila instrumente v obliki evropskih strukturnih in investicijskih skladov. V 176. členu PDEU določa, da je ESRR namenjen pomoči pri odpravljanju ključnih razvojnih neravnovesij v regijah EU. V povezavi s skladi za predpristopno pomoč (IPA) in za sodelovanje s tretjimi državami (ENPI oziroma ENI) pa je ESRR namenjen tudi integraciji območij držav kandidatk in sosedskih držav v evropska razvojna prizadevanja (European Union. EUR-Lex 2012).

ESRR je bil ustanovljen leta 1975 z namenom odprave neenakosti življenjskega standarda med regijami Evropske gospodarske skupnosti. Osnovni cilj ESRR je torej krepitev gospodarske in socialne kohezije v EU predvsem z naložbami, ki ustvarjajo in ohranjajo trajna delovna mesta, naložbami v infrastrukturo, s spodbujanjem lokalnega razvoja in razvoja lastnih potencialov ter s krepitevijo konkurenčnosti, inovativnosti in trajnostnega razvoja (Mulec 2008, 29).

Teritorialno sodelovanje v Evropi ima že dolgo tradicijo. EK je za krepitev sodelovanja razvojno in regijsko povezanih območij vzpostavila t. i. programe teritorialnega sodelovanja, prvotno poznane kot Pobuda Skupnosti INTERREG, od finančne perspektive 2007–2013 dalje pa kot samostojen cilj evropske kohezijske politike. Cilj programov je doseči višjo in skladnejšo raven razvoja območij sodelovanja, prvotno z upoštevanjem ciljev Lizbonske in Gothenburške strategije, kar je zlasti pomembno zaradi vala širitve EU, ki sodi v leto 2004, ko je EU izvedla peti krog širitve in svoje članstvo s 15 držav članic (države iz zahodne in južne Evrope) povečala na 25 držav, vključno s Slovenijo (Černela 2010; Miklavčič 2014).

Za doseganje splošnih ciljev je EU razvila vrsto **strateških dokumentov**, ki zaznamujejo posamezna programska obdobja.

I. Programsko obdobje 2000–2006:

Dokument, ki je v tem programskem obdobju imel velik pomen, čeprav ni bil pravno obvezujoč, so t. i. **Evropske prostorske razvojne perspektive (EPRP)**. Sprejete so bile leta 1999 in z njimi je ozemlje ali teritorij prvič jasno opredeljeno kot nujna nova razsežnost evropskih politik. EPRP poudarjajo kulturno raznolikost EU, združeno na

tako »majhnem« ozemlju, kot enega izmed najpomembnejših dejavnikov razvoja EU. V EPRP je poudarek na policentričnem prostorskem razvoju in novem urbano-ruralnem odnosu. Razvojna neskladja med posameznimi regijami vodijo v izvajanje diferenciranih ukrepov, ki skušajo ob upoštevanju priložnosti, ki jo nudi evropsko združevanje, doseči ozemeljsko uravnotežen razvoj EU. Trije glavni cilji EPRP, ki so aktualni tudi v nadaljnjih dokumentih oziroma ciljeh kohezijske politike, so:

- *razvoj uravnoteženega in policentričnega urbanega sistema ter novega partnerstva med mesti in podeželjem;*
- *zagotavljanje enakega dostopa do infrastrukture in znanja;*
- *trajnostni razvoj, upravljanje ter varstvo naravne in kulturne dediščine.*

EPRP predlagajo za uresničevanje teh ciljev nove načine sodelovanja, ki temeljijo na solidarnosti, prostovoljstvu oziroma načelu subsidiarnosti. Izpostavlja se horizontalno sodelovanje med organi oblasti, odgovornimi za sektorske politike, in organi, ki so odgovorni za prostorski razvoj, na vseh ustreznih ravneh in tudi vertikalno sodelovanje med organi, ki oblikujejo politiko na ravni Skupnosti ter na transnacionalni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Poudarjeno je sodelovanje na transnacionalni ravni, saj lahko delujejo transnacionalne strategije in programi kot daljnosežna podpora pri usklajevanju politik Skupnosti z ustreznimi državnimi, regionalnimi in lokalnimi politikami, hkrati pa pomagajo razlikovati uveljavljanje politik Skupnosti v različnih regijah EU (Ministrstvo za okolje 2000).

V sklopu **Lizbonske strategije** (sprejete leta 2000 na vrhu Evropskega sveta v Lizboni) je med drugim zapisan tudi nov strateški cilj EU; to je izboljšati konkurenčnost evropskega gospodarstva z upoštevanjem upravljanja s pritiski na okolje. Lizbonska strategija je postajala s poudarkom na gospodarski rasti, zaposlovanju in inovacijah vedno bolj vodilni motiv številnih politik EU in je bila gonilo sprememb kohezijske politike. Leto pozneje sprejeta **Gothenburška strategija** (strategija EU za trajnostni razvoj, sprejeta leta 2001 v Gothenburgu) prav tako vsebuje številne ključne okoljske cilje, katerih glavni izziv je postopna sprememba trenutno netrajnostnih vzorcev porabe in proizvodnje ter nepovezan pristop k oblikovanju politik (Miklavčič 2014).

Ob izteku programskega obdobja je bila leta 2007 na neformalnem srečanju ministrov za urbani razvoj in teritorialno kohezijo sprejeta **Teritorialna agenda EU (TA 2007)**, katere aktualni cilji so bili preneseni iz prej omenjenih EPRP. TA 2007 je torej nadaljevala prizadevanje EPRP k spodbujanju policentričnega prostorskega razvoja območja EU in določa šest prednostnih nalog:

- *krepitev policentričnega razvoja in inovacij z mrežnim povezovanjem urbanih regij in mest;*
- *vzpostavitev novih oblik partnerstva in prostorskega upravljanja med podeželskimi in urbani območji;*
- *spodbujanje regionalnih konkurenčnih in inovacijskih grozdov v Evropi;*
- *podpora krepitvi in širitvi transevropskih omrežij;*
- *spodbujanje transevropskega obvladovanja tveganj, vključno z vplivi podnebnih sprememb;*
- *krepitev ekoloških struktur in kulturnih virov kot dodane vrednosti razvoja.*

II. Programski obdobji 2007–2013 in 2014–2020

Slabo desetletje zatem se je Evropa soočala z zadnjo večjo preobrazbo; gospodarska in finančna kriza ter globalizacija so privedle do strukturnih pomanjkljivosti, ki jih želi Evropa odpraviti s **Strategijo Evropa 2020**, sprejeto leta 2010. Strategija Evropa 2020 vsebuje vizijo socialno-tržnega gospodarstva Evrope za 21. stoletje, ki temelji na treh prednostnih prvinah:

- *pametna rast: na znanju in inovacijah temelječ razvoj gospodarstva – povečanje uspešnosti na področju izobraževanja, raziskav in inovacij ter na področju digitalne družbe;*
- *trajnostna rast: spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarneje izkorišča vire in varuje okolje;*
- *vključujoča rast: utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in teritorialno kohezijo.*

Strategija vsebuje paket specifičnih, merljivih, izvedljivih, realističnih in časovno opredeljivih ciljev na področju zaposlovanja, raziskav in razvoja, podnebja, energetike

ter socialne vključenosti.

Leta 2011, ko je Svetu EU predsedovala Madžarska, je bil na neformalnem ministrskem zasedanju v Gödölu sprejet nov skupen okvirni dokument – **Teritorialna agenda EU 2020 (TA 2020)**. Kljub kratkemu, štiriletnemu obdobju, ki je minil od sprejetja TA 2007, se je prenova dokumenta izkazala kot upravičena, saj so se okoliščine za izvajanje TA 2007 zaradi posledic omenjene finančne krize in uveljavitve Lizbonske pogodbe leta 2009 bistveno spremenile. **Lizbonska pogodba** (začela je veljati 1. 12. 2009) namreč spreminja pogodbi o Evropski uniji in Evropski skupnosti (vendar ju ne nadomešča) in predstavlja pravni okvir za spopadanje s prihodnjimi izzivi za uresničevanje zahtev državljanov EU. V njej je teritorialna kohezija med drugim opredeljena kot eden od ciljev kohezijske politike EU, ob gospodarski in družbeni koheziji.

TA 2020 je torej nastala na podlagi izkušenj, pregleda in analize dotedanjega izvajanja TA 2007 in je prilagojena potrebam Lizbonske pogodbe ter nove Strategije Evropa 2020. Zato novi cilji niso bili potrebni, ampak so se že obstoječi cilji prilagodili in razčlenili (European Commission. Regional Policy 2011; Peterlin 2011).

TA 2020 v drugem poglavju navaja izzive teritorialnega razvoja, in sicer:

- *izpostavljenost globalizaciji, ki ima lahko pomembne prostorske posledice na ravni EU ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;*
- *povezovanje in soodvisnost regij s ciljem izničenja ovir pri povezovanju, ki lahko vodijo v socialno izključenost;*
- *prostorsko raznolike demografske in družbene izzive ter zapostavljanje ranljivih skupin;*
- *podnebne spremembe in okoljska tveganja;*
- *energetske izzive – nezadostna energetska infrastruktura vodi v regionalno nekonkurenčnost;*
- *izgubo biotske raznovrstnosti in ogroženo naravno, krajinsko ter kulturno dediščino* (European Commission. Regional Policy 2011).

Za reševanje navedenih izzivov in uspešno izvajanje je v TA 2020 opredeljenih šest prostorskih prednostnih nalog, in sicer:

1. spodbujanje policentričnega in uravnoveženega prostorskega razvoja, s čimer bi se zmanjšala polarizacija gospodarske uspešnosti (večjih mest) in preprečila velika regionalna razhajanja. Mala in srednje velika mesta imajo lahko ključno vlogo na regionalni ravni;
2. spodbujanje celostnega razvoja v mestih ter V podeželskih in posebnih regijah z oblikovanjem mrež med različnimi mesti na funkcionalnih območjih preko administrativnih meja;
3. teritorialno povezovanje v čezmejnih in transnacionalnih funkcionalnih regijah vodi v zmanjšanje gospodarske, socialne in okoljske razdrobljenosti ter spodbuja konkurenčnost, saj je na tak način mogoče bolje izkoristiti potencialne, kot so dragocena naravna, krajinska in kulturna dediščina;
4. zagotavljanje globalne konkurenčnosti regij na podlagi močnih lokalnih gospodarstev s pomočjo socialnega kapitala in prostorske prednosti ter inovacij;
5. izboljšanje teritorialne povezanosti za posameznike, skupnosti in podjetja, kar pomeni, da se z zagotavljanjem storitev in zmanjševanjem infrastrukturnih ovir lahko izboljšata konkurenčnost ter trajnostni in skladen prostorski razvoj EU;
6. upravljanje in povezovanje okoljskega, krajinskega in kulturnega bogastva regij (European Commission. Regional Policy 2011).

Na tem mestu velja izpostaviti načelo subsidiarnosti, ki ga je poudaril takrat predsedujoči madžarski minister za razvoj, Tamás Fellegi.

»Za doseganje teritorialne kohezije je potrebno poiskati tiste prostorske ravni in območja, ki se jih posamezni projekt ali program tiče, naj bodo to države, regije, metropole, srednje velika mesta, lokalne skupnosti, podeželska območja, obalna območja ali npr. gorska območja, ter poskrbeti, da sodelujejo v vseh fazah od načrtovanja do izvedbe. S tem je izpostavil predvsem pomen večnivojskega upravljanja in potrebo po koordinaciji tako med ravnmi upravljanja kot med različnimi sektorji in različnimi območji. Le na ta način je mogoč celovit razvoj, ki naj bi postal ključen pojem razvojne politike v prihodnosti (Peterlin 2011).«

V tem obdobju so se pojavile tudi nove oblike teritorialnega sodelovanja, t. i. **»makroregionalne strategije«**, ki predstavljajo nov okvir medvladnega sodelovanja,

prilagojen novim makroregionalnim izzivom. Osnovna ideja makroregionalnih strategij je, da se nacionalni interesi na nivoju (makro) regij uskladijo in tako lažje implementirajo in bolj učinkovito prispevajo k razvoju posameznih držav oziroma celotne makro regije (MZZ 2016). Namen makroregionalne strategije je torej oblikovati nove pobude ali projekte z vplivom, vidnim na ravni EU, in s tem ustvariti občutek skupne odgovornosti. Strategije predstavljajo pomembno novost na področju teritorialnega sodelovanja in kohezijske politike.

Pojem »makroregionalna strategija« je v Uredbi (EU) št. 1303/2013 opredeljen kot:

- *celovit okvir, ki se nanaša na države članice in tretje države na istem geografskem območju;*
- *obravnavo skupne izzive tega območja;*
- *države območja imajo od okrepljenega sodelovanja gospodarsko, socialno in teritorialno korist* (European Union. EUR-Lex 2013b).

Tako imenovana usmeritev »3 x NE«, ki ji sledijo makroregije, spodbuja delovanje brez novih sredstev, brez novih pravnih podlag in novih institucij. Z drugimi besedami, makroregionalne strategije niso dodatni program EU in nimajo dodatnih sredstev za izvajanje makroregionalnih ciljev, temveč se z njihovim izvajanjem usklajuje različna obstoječa finančna sredstva, institucije in pravne mehanizme za doseganje skupnih evropskih ciljev na širokem makroregionalnem območju (cilji se razlikujejo glede na potrebe posamezne makroregije) (MZZ 2016; Evropska unija 2013).

Koncept makroregionalne strategije vključuje:

- *načelo vključevanja – cilje bi bilo treba vključiti v obstoječe politične okvire (okvire EU, regionalne, nacionalne, lokalne in predpristopne okvire), programe (programe EU, programe za posamezno državo, programe teritorialnega sodelovanja in sektorske programe) in finančne instrumente,*
- *načelo usklajevanja – politike, strategije in finančna sredstva se morajo izogibati strogemu ločevanju med sektorskimi politikami, akterji ali različnimi ravni upravljanja,*

- *načelo sodelovanja – države in sektorji bi morali med seboj sodelovati v celotni regiji, da se navznoter usmerjena naravnost spremeni v navzven usmerjene ideje glede regionalnega razvoja,*
- *načelo upravljanja na več ravneh – oblikovalci politik na različnih ravneh bi morali med seboj boljše sodelovati, ne da bi pri tem ustvarjali nove ravni odločanja,*
- *načelo partnerstva – države članice EU in tretje države lahko med seboj sodelujejo na podlagi vzajemnega interesa in spoštovanja (Evropska unija 2013, 3).*

EK je do letošnjega leta (2016) na zahtevo Evropskega sveta pripravila štiri makroregionalne strategije.

- **Strategija EU za regijo Baltskega morja** je v letu 2009 prvoustanovljena makroregionalna strategija, v kateri sodeluje osem držav (Švedska, Danska, Estonija, Finska, Nemčija, Latvija, Litva in Poljska), ki si delijo skupne značilnosti in izzive, predvsem tiste, ki se nanašajo na poslabšanje okoljskih razmer Baltskega morja.
- **Strategija EU za Podonavje** je bila potrjena leta 2011 in obsega sodelovanje štirinajstih držav (Avstrije, Bolgarije, Češke, Hrvaške, Madžarske, dela Nemčije, Romunije, Slovaške, Slovenije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Moldavije, Srbije, dela Ukrajine) na enajstih prioritetnih področjih.
- **Strategija EU za Jadransko-jonsko makroregijo** je bila sprejeta leta 2014. V tej strategiji prvič sodeluje tako veliko število držav zunaj EU (Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora in Srbija) z državami članicami (Hrvaško, Grčijo, Italijo in Slovenijo). Poudarek je na razvoju pomorskega gospodarstva (modra rast, prometne povezave med kopnim in morjem, varstvo okolja, turizem, energetska povezljivost). S tem ima Strategija ključno vlogo pri krepitvi geografske povezanosti v Evropi.
- **Strategija EU za Alpsko makroregijo:** glavni cilj Strategije EU za Alpsko makroregijo, potrjene konec leta 2015, je zagotoviti, da bo še naprej ohranjala svojo vlogo enega najprivlačnejših območij v Evropi, hkrati pa kar najbolj učinkovito izkoristila svoje posebnosti kot priložnost za trajnostni in inovativni razvoj v evropskem kontekstu. V strategiji sodeluje sedem držav (Avstrija, Francija, Nemčija, Italija, Slovenija, Liechtenstein in Švica) oziroma 48 regij (MZZ 2016; Evropska unija 2013).

V skupni splošni cilj navedenih dokumentov oziroma strategij EU lahko strnemo:

- ukrepe, ki bodo omogočili nenehno izboljševanje življenjskih pogojev za sedanje in prihodnje generacije;
- uvajanje pogojev za vzpostavitev trajnostnih skupnosti, ki lahko učinkovito upravljajo in uporabljajo vire ter izkoriščajo ekološki in družbeni inovacijski potencial gospodarstva. S tem bi zagotovili konkurenčnost in gospodarsko blaginjo, varstvo okolja in socialno pravičnost.

Velja poudariti, da se evropske strategije izvajajo na nižjih teritorialnih ravneh (npr. na lokalni ravni), zato je prostorski vidik kohezijske politike ključnega pomena.

Iz prikazanega pregleda lahko povzamemo, kako so se cilji kohezijske politike skozi čas razvijali, kljub temu da osrednji cilj ostaja zmanjševanje regionalnih razlik v razvoju. Spreminjala se je narava teh regionalnih razlik; iz začetne osredotočenosti na brezposelnost, industrijsko oživitvev in posodobitev kmetijstva se razvojne razlike kažejo v ravneh izobrazbe, kakovosti okolja in inovacij. Hkrati lahko ugotovimo, da je kohezijska politika postala bolj povezana in usklajena s programom splošne politike EU, in tako ni več osredotočena izključno na manj razvita območja, ampak podpira naložbe v vseh regijah, če so namenjene spodbujanju skupnih ciljev EU. Ugotavljamo torej, da so omenjeni dokumenti skladno s splošnimi razvojnimi cilji EU po posameznih programskih obdobjih vplivali na razvoj in oblikovanje teritorialnega sodelovanja. Iz pregleda lahko torej povzamemo, da dokumenti prepletajo tri razvojne linije oziroma vidike, in sicer kohezijski vidik, teritorialni vidik in razvojni vidik, vse skupaj pa je umeščeno v enotno strategijo (Strategijo Evropa 2020). Bistveni napredek, ki je razviden glede na prikazana obdobja, je, da so se razvojni dejavniki in dosežki začeli meriti na ravni regij in ne več na ravni držav, kot je to veljalo v prvih letih. Kot bomo prikazali v poglavjih, ki sledijo, se skupni strateški okvir, ki ga je sprejela EK, zasleduje prek prednostnih nalog posameznih programov.

2.2 Pregled evropskega teritorialnega sodelovanja skozi čas

I. Začetki evropskega teritorialnega sodelovanja

EK je prvič odobrila finančno podporo za teritorialno sodelovanje leta 1989, ko so bili odobreni pilotni projekti, katerih namen je bil, da se soočijo in rešujejo strukturne razvojne težave čezmejnih območij. Leta 1990 je EK na podlagi izkušenj teh pilotnih projektov ustanovila **Pobudo Skupnosti INTERREG I (1990–1993)**, ki se je izvajala prek 31 operativnih programov, s pomočjo katerih naj bi se obmejna območja pripravila na Skupnost brez notranjih meja (Wolfe 2007). Prvo obdobje Pobude Skupnosti je izhajalo iz skupnega trga s poudarkom na gospodarskem razvoju in prestrukturiranju mejnih regij. Že leta 1990 se je kot "dodatek" programom INTERREG vzpostavila pobuda REGEN (Pobuda Skupnosti na področju energetske mreže), ki je bila usmerjena k zaključevanju nekaterih manjkajočih povezav transevropske mreže za transport in razporejanje energije med regijami (European Union-Regional Policy 2000).

V programskem obdobju **1994–1999** je pomenila **Pobuda Skupnosti INTERREG II** nadaljevanje in širitev delovanja pobud INTERREG in REGEN iz prejšnjega obdobja. Novost tega programskega obdobja je delitev Pobude INTERREG na tri samostojne sklope:

- **čezmejno sodelovanje (INTERREG IIA):** predstavlja širitev aktivnosti pobude iz prejšnjega obdobja;
- **energetska omrežja (INTERREG IIB):** nadaljevanje in zaključevanje aktivnosti pobude REGEN, ki naj bi pomagala pri transnacionalnem sodelovanju na področju izboljšav in zaključevanju energetske mreže oziroma omrežij;
- **sodelovanje na področju prostorskega načrtovanja v regijah (INTERREG IIC):** sklop je bil prvič predstavljen leta 1996 in naj bi predstavljal skupni program za reševanje posledic poplav in suše v Evropi (European Union-Regional Policy 2000).

Prelomna točka tega obdobja je bilo leto 1995, saj je EU v tem letu pridobila tri nove članice – Finsko, Švedsko in Avstrijo, istočasno pa je že postalo jasno, da se bo z novim tisočletjem zgodila pomembna največja širitev EU, kar je zahtevalo strateško pripravo za nadaljnje, še

učinkovitejše izvajanje kohezijske politike, ki se je odražala že v naslednjem programskem obdobju.

II. Evropsko teritorialno sodelovanje po letu 2000

Kot pričakovano se je sodelovanje po letu 2000 le še krepilo tako po številu držav (že omenjena širitev EU), po številu programov (zlasti navedeno velja za transnacionalne programe, ki so svoje izvajanje iz sedmih programskih območij razširili na 13 in pozneje, v aktualnem programskem obdobju na 15 programskih območij (glej Prilogo 1)) kot tudi po obsegu sredstev, kar prikazujemo v Tabeli 2.1. Širitev EU je spremenila izzive, ki naj bi jih teritorialna kohezijska politika obvladovala.

Do leta 2006 je sodelovanje potekalo v okviru Pobude Skupnosti (**INTERREG III**), ki je spodbujala prehod od čezmejnega sodelovanja k transnacionalnemu sodelovanju, po letu 2007 oziroma z začetkom programskega obdobja **2007–2013 (INTERREG IV)** in **2014–2020 (INTERREG V)** pa ETS postane samostojen cilj¹ kohezijske politike (»Cilj 3« v programskem obdobju 2007–2013, »Cilj 2« v programskem obdobju 2014–2020), v okviru katerega se izvajajo naslednje vrste sodelovanja:

- **čezmejno sodelovanje** med sosednjimi regijami na kopenskih in morskih mejah praviloma dveh držav članic ali države članice in tretje države z namenom reševanja skupnih izzivov, ki se skupaj opredelijo v obmejnih regijah na tretji ravni statističnih teritorialnih enot (NUTS 3);
- **transnacionalno sodelovanje** na večjem geografsko zaokroženem območju, ki pokriva regije na drugi ravni statističnih teritorialnih enot (NUTS 2) in vključuje partnerje na

---

1 V programskem obdobju 2007–2013 se kohezijska politika izvaja prek treh ciljev: »Cilja 1« – konvergenca (zajema države članice in regije, ki zaostajajo v razvoju), »Cilja 2« – regionalna konkurenčnost in zaposlovanje (zajema ozemlje Skupnosti izven cilja »konvergenca«) ter »Cilja 3« – evropsko teritorialno sodelovanje.

V programskem obdobju 2014–2020 pa se kohezijska politika izvaja prek dveh ciljev: »Cilja 1« – naložbe za rast in delovna mesta (zajema razvite regije, regije v prehodu in manj razvite regije) in »Cilja 2« – evropsko teritorialno sodelovanje (European Union. EUR-Lex. EU law and publications 2006; European Union. EUR-Lex. EU law and publications 2013b).

nacionalni, regionalni in lokalni ravni, za spodbujanje celostnega teritorialnega razvoja in povezovanja, vključno s sodelovanjem v okviru makroregionalnih strategij in strategij morskih bazenov;

- **medregionalno sodelovanje** spodbuja povezovanje na prvi ravni statističnih teritorialnih enot (NUTS 1). Zajema torej ozemlja vseh držav članic EU, Norveške in Švice ter Islandije in Lihtenštajna (v primeru programa ESPON 2020) z namenom spodbujanja na znanju temelječih razvojnih odločitev ter izmenjave dobrih praks na področju sektorskih politik in urbanega razvoja ter tako povečanja uspešnosti kohezijske politike.

Novost aktualnega programskega obdobja **2014–2020 (INTERREG V)** je prvič sprejeta posebna uredba, ki določa področje uporabe ESRR glede cilja »evropsko teritorialno sodelovanje« in opredeljuje posebne določbe o navedenem cilju (prednostne cilje in organizacijo ESRR, merila za upravičenost držav članic in regij do podpore iz ESRR, razpoložljive finančne vire za podporo iz ESRR, merila za njihovo dodelitev in drugo) (European Union. EUR-Lex. 2013a).

Tabela 2.1: Razvoj programov evropskega teritorialnega sodelovanja skozi čas

	Interreg I 1990–1993	Interreg II 1994–1999	Interreg III 2000–2006	Interreg IV 2007–2013	Interreg V 2014–2020
Pravna ureditev	Pobuda Skupnosti		vključitev v uredbe evropskih strukturnih skladov		Samostojna Uredba
Štev. sodelujočih držav članic (notranje meje)	11	11 __nato__ 15	15 __nato__ 25	27 __nato__ 28	28 ²
Proračun (v tekočih cenah)	1,1 mrd ECU	3,8 mrd ECU	5,8 mrd EUR	8,7 mrd EUR	10,1 mrd EUR

Vir: prirejeno po European Commission. Regional Policy (2016c)

---

² 23. 6. 2016 so britanski volivci na referendumu podprli izstop Velike Britanije iz EU, a je v tabeli še vedno navedena kot država članica.

Ugotavljamo, da je teritorialno sodelovanje v svojih 26 letih obstoja zgradilo zaupanje ter povezalo ljudi in ozemlja tudi tam, kjer obstajajo zgodovinske delitve. Svoje delovanje je razširilo in poglobilo na področju vsebinskih ciljev, po številu držav oziroma razsežnosti območij kot tudi z vidika obsega finančnih sredstev. Iz delovanja v okviru Pobude Skupnosti je ETS postal samostojni cilj kohezijske politike, hkrati pa so se oblikovale tudi nove oblike teritorialnega sodelovanja – makroregionalne strategije, kar zagotovo kaže na njegovo pomembnost, trajnost in strateško usmerjenost. S svojimi vsebinami teritorialno sodelovanje namreč podpira ustvarjanje delovnih mest ter pomoč pri vzpostavitvi varnejšega in zdravega okolja.

3 UKREPI ZA STRATEŠKO NARAVNANOST TRANSNACIONALNIH PROGRAMOV

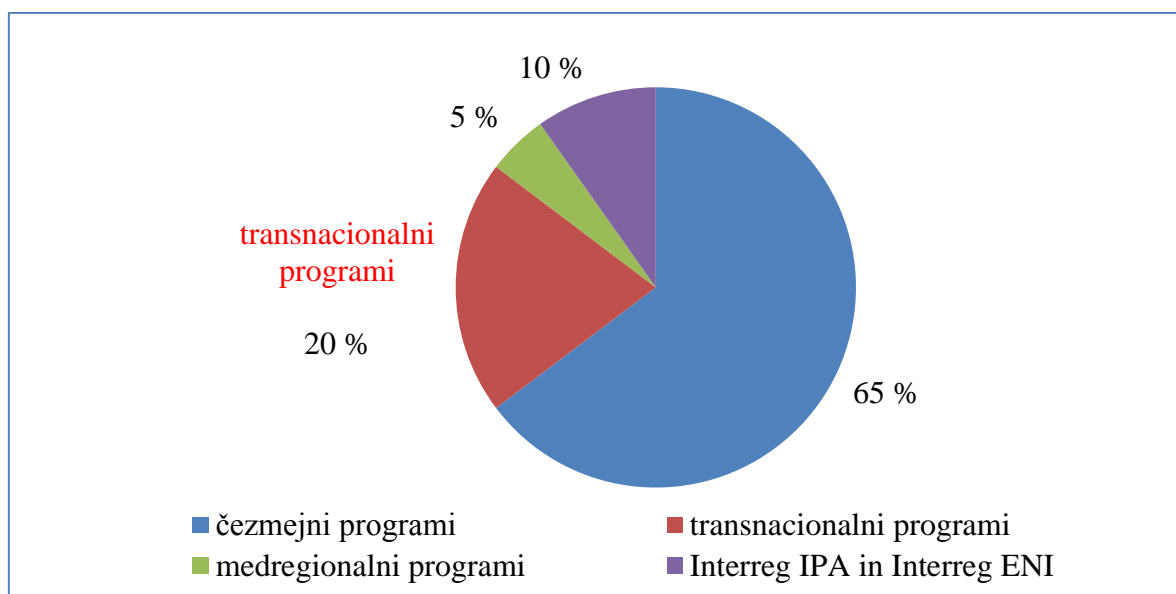
Da bi lahko pojasnili, na kakšen način oziroma s katerimi ukrepi lahko transnacionalno sodelovanje prispeva k doseganju strateških ciljev, moramo spoznati naravo transnacionalnega sodelovanja. V pričujočem osrednjem poglavju predstavljamo pomen pojma »transnacionalno« in poslanstvo oziroma specifiko teh programov, ki se odraža v obsegu sredstev, transnacionalnem upravljanju, geografskih območjih programov, programskih tematskih ciljih oziroma prioritetah kot tudi v rezultatih in učinkih sodelovanja. Za uresničitev opisanega poslanstva pa sta poleg navedenega ključnega pomena tudi vrsta upravičencev in način sodelovanja, ki morata biti skladna s cilji programa. S prenosom rezultatov k ciljnim skupinam ter z vrednotenjem projektov in programov pa se ugotovi učinkovitost in uspešnost izvajanja programa ter se po potrebi preoblikujejo izhodišča izvajanja za tekoče in naslednje programsko obdobje.

3.1 Obseg sredstev programov transnacionalnega sodelovanja

Programi finančno ne predstavljajo velikega deleža sredstev strukturnih skladov, a se od njih pričakuje pomemben prispevek in dodano vrednost na področju doseganja ciljev teritorialne kohezije. Za aktualno programsko obdobje 2014–2020 je za programe ETS predvideno 10,2 milijarde EUR, kar predstavlja približno 3 % vseh kohezijskih sredstev (351,8 milijarde EUR) oziroma 1 % sredstev skupnega proračuna EU (1 082 milijard EUR), zato je jasno, da imajo ti programi drugačno poslanstvo od raziskovalnih, investicijskih in drugih programov EU (European Commission. Regional policy 2016b).

Kot prikazuje Graf 3.1, je v okviru odobrenih sredstev ETS največji delež sredstev namenjen čezmejnemu programom, in sicer v višini 6,6 milijarde EUR (64,7 %), transnacionalnim programom je dodeljenih 2,1 milijarde EUR (20,6 %), medregionalnim pa 500 milijonov EUR (4,9 %). Ostanek sredstev je namenjen programom INTERREG IPA in INTERREG ENI (European Commission. Regional policy 2016b).

Graf 3.1: Delitev odobrenih sredstev ETS (351,8 milijarde EUR) v programskem obdobju 2014–2020 (v deležu)

Vir: prirejeno po European Commission. Regional policy (2016b)

Kot že navedeno obseg sredstev transnacionalnega sodelovanja v navedeni višini ne zagotavlja izvajanja programov oziroma projektov z raziskovalno, tehnološko in investicijsko vsebino, kot to omogočajo ostali programi. **Poslanstvo transnacionalnih** programov je sodelovanje različnih institucij iz različnih držav onkraj upravnih meja, kjer so izzivi in priložnosti širši. Sodelovanje v transnacionalnih programih omogoča predvsem krepitev institucionalnih zmogljivosti razvojnih institucij iz različnih držav na tematskih področjih programov v skladu z razvojnimi politikami. Na tem mestu velja poudariti, da obseg sredstev ni ukrep, ki pripomore k strateškemu razvoju, tega namreč zagotavlja opisano poslanstvo transnacionalnih programov.

3.2 Strukture upravljanja in nadzora na transnacionalni ravni ter strateško usmerjen program sodelovanja

Priprava, upravljanje, izvajanje in spremljanje izvajanja transnacionalnih programov ter njihovih dosežkov poteka skladno z uredbami, delegiranimi in izvedbenimi akti EU, dokumenti strateškega okvira (glej 2. poglavje), programskimi dokumenti ter drugimi relevantnimi pravnimi podlagami in izvedbenimi dokumenti. V pričujočem podpoglavju bomo kot enega izmed ukrepov za zagotavljanje strateško usmerjenega razvoja predstavili strukturo upravljanja in nadzora transnacionalnih programov ter osnovni dokument programov – program sodelovanja.

Pomemben element, ki transnacionalnim programom omogoča strateško usmerjenost, so tako imenovane »**strukture upravljanja**«. Tudi na področju upravljanja je zagotovljena transnacionalnost predvsem z namenom, da na določenem območju ne bi prevladovali parcialni interesi posameznih držav ali regij. Torej gre za enovit ukrep na ravni celega programa, saj je le na ta način lahko zagotovljeno, da se zasledujejo cilji skupnega območja.

Transnacionalne programe upravljajo skupna programska telesa v imenu vseh držav partnerk v programu. V nadaljevanju prikazujemo programska telesa in njihovo vlogo:

- **organ upravljanja**, ki vodi celoten program v imenu vseh držav partnerk v programu in podpisuje pogodbe za sredstva EU z vodilnim partnerjem, določijo ga vse države partnerke soglasno;
- **skupni sekretariat**, ki opravlja strokovno-tehnične naloge za izvajanje programa skladno z navodili organa upravljanja in odbora za spremljanj, vodi javne razpise ter spremlja izvajanje projektov in programa. Sestava članov skupnega sekretariata je mednarodna (iz držav EU in programskih območij);
- **organ za potrjevanje** upravlja s sredstvi programa ESRR in opravlja izplačila vodilnim partnerjem;
- **revizijski organ** izvaja sistemske revizije in vzorčne revizije operacij v sodelovanju s skupino revizorjev, v katero imenujejo svoje predstavnike države partnerke v programu;
- **odbor za programiranje** je sestavljen iz predstavnikov držav partnerk v programu, ki v fazi programiranja usmerjajo in potrjujejo pripravo programov, vse dokler ni ustanovljen odbor za spremljanje (po odobritvi programov sodelovanja s strani Evropske komisije);
- **odbor za spremljanje** je sestavljen iz predstavnikov držav partnerk v programu. Usmerja, nadzira in vrednoti izvajanje programa ter odloča o dodeljevanju sredstev iz ESRR izbranim projektom; odločanje je soglasno in poteka po načelu ena država, en glas (Vlada RS 2014).

Osnovni dokument vsakega transnacionalnega programa je t. i. »**program sodelovanja**« (v prejšnjih obdobjih imenovan »operativni program«), ki ga potrjujejo države članice in EK. Priprava programa sodelovanja je strateška naloga predstavnikov sodelujočih držav in organa upravljanja, sodelujejo pa tudi EK, zunanji eksperti, evalvatorji in deležniki s celotnega programskega območja. Pri pripravi programa je poleg pravnih in strateških izhodišč, ki jih postavlja EU, treba upoštevati tudi opravljene analize in vrednotenja programa predhodnega programskega obdobja ter strokovno analizo potreb, izzivov, priložnosti in nevarnosti na območju prihodnjega programskega obdobja (t. i. teritorialna analiza s scenariji bodočega razvoja). Gre za strateški dokument, ki opisuje načrtovani prispevek programa k doseganju

ciljev Strategije EU 2020 ter ekonomske, socialne in teritorialne kohezije območja, hkrati pa opredeljuje tudi izbor tematskih ciljev, prioritet in specifičnih ciljev programa (Kobe 2016b).

Ugotavljamo, da tako postavljene programske strukture in oblikovan program sodelovanja (hkrati z ukrepi, predstavljenimi v naslednjih podpoglavjih) omogočajo usklajevanje z raznolikimi akterji (tudi z makroregionalnimi strategijami), koncentracijo na manjše število tematskih ciljev ter usmerjenost k rezultatom in na ta način prispevajo k trajnostnemu in strateško usmerjenemu razvoju.

3.3 Geografija območij transnacionalnega sodelovanja

Oblikovanje geografskih območij programov je odvisno od političnih, strateških in finančnih odločitev na ravni EU. Iz takega oblikovanja se lahko postavijo posebni cilji teritorialnega sodelovanja, kot na primer:

- skupni odzivi na velike skupne izzive območij;
- reintegracija nerazvitih regij in držav v okviru Skupnosti, zmanjševanje neravnovesij;
- reintegracija držav kandidatk v skupni evropski razvoj.

V programskem obdobju 2000–2006 je transnacionalno teritorialno sodelovanje potekalo na sedmih programskih območjih, v obdobju 2007–2013 na 13, v obdobju 2014–2020 pa na 15, ki so kot geografsko zaokrožena območja segala preko regionalnih in nacionalnih meja.

Posamezna območja obsegajo:

- države oziroma regije kontinentalne Evrope, morskih bazenov, oddaljenih evropskih območij in območja zunaj Evrope;
- zelo sorodne ali pa raznolike regije, ki jih zaznamujejo npr. povezave med gorskim svetom in metropolami okrog njih, povodja, morski bazeni in povezave s celinsko Evropo, umeščenost med vzhodno in zahodno Evropo, skupna zgodovina itd., vse v povezavi z makroregionalnimi strategijami, če obstajajo;

- države članice iz različnih valov širitve EU, ki se financirajo iz ESRR, države kandidatke, ki se financirajo iz IPA, in sosedske države, ki se financirajo iz ENPI oziroma ENI;
- razvite in nerazvite države (ločnica poteka med severozahodom in jugovzhodom Evrope);
- velike države, ki večkrat obsegajo le relevantne regije, in male države, ki so vključene s celotnim ozemljem (npr. Slovenija).

V Prilogi 1 so s kartami vseh transnacionalnih programov prikazane spremembe območij po posameznih programskih obdobjih. Spremembe programov, v katerih sodeluje Slovenija, pa navajamo ločeno v podpoglavju 4.1 in prikazujemo v Prilogi 4, saj so se v treh programskih obdobjih korenito spremenila prav prikazana območja.

3.4 Vsebinske prioritete programov transnacionalnega sodelovanja

Programske prioritete in cilji predstavljajo okvir, v katerem razvijajo projekti svoje aktivnosti glede na teritorialne izzive in priložnosti v sodelujočih regijah.

Najpogosteje se pod transnacionalne teme uvrščajo teme, ki so neposredno povezane z večjimi geografsko zaokroženimi in funkcionalno povezanimi območji (na primer porečja ali območja ob infrastrukturnih oseh), ali teme, ki so skupne geografsko istovrstnim območjem v več državah (na primer mestom ali goratim območjem, območjem s propadlo rudarsko dejavnostjo in podobno) (Miklavčič 2014). Obravnavane teme (na primer ugotavljanje razvojnih trendov, poplavna varnost, upravljanje porečij, varovanje okolja, načrtovanje transportnih in logističnih poti) vplivajo na čezmejni razvoj in ne morejo biti enakovredno obravnavane na lokalni, regionalni ali državni ravni, saj zahtevajo sodelovanje raznovrstnih akterjev na problemsko homogenih območjih. V tabeli 3.1 ločeno prikazujemo tematsko osredotočenost (prioritete) za pretekli programski obdobji in za aktualno programsko obdobje.

Tabela 3.1: Tematska osredotočenost programov transnacionalnega sodelovanja

Programsko obdobje 2000–2006	Programsko obdobje 2007–2013	Programsko obdobje 2014–2020
Regionalni prostorski razvoj	Trajnostni urbani in regionalni razvoj, vključno s storitvami splošnega pomena	Upravljanje v povezavi z makro regionalnimi strategijami
Transport in informacijske tehnologije	Dostopnost in povezljivost regij, vključno z IKT	Transport in energija
Okolje, tveganja, naravna in kulturna dediščina, upravljanje voda	Okolje in viri, energija in preprečevanje tveganj	Okolje, naravni in kulturni viri ter upravljanje s tveganji
	Okvirni pogoji za inoviranje	Razvoj podpornega okolja ter kompetenc za inoviranje

Vir: povzeto po operativnih programih in programih sodelovanja transnacionalnih programov³

V preteklih dveh programskih obdobjih je EK sama določila programske prioritete, v aktualnem programskem obdobju 2014–2020 pa so morali programi izbirati med 11 tematskimi cilji, določenimi v Uredbi (EU) št. 1303/2013. Uredba v 9. členu navaja, da morajo transnacionalni programi 80 % sredstev osredotočiti na največ štiri tematske cilje, dodatni cilj pa je lahko krepitev institucionalnih zmogljivosti javne uprave, zlasti v povezavi z makroregionalnimi strategijami in strategijami morskih bazenov. Tabela 3.2 prikazuje nabor tematskih ciljev iz navedene uredbe in odebeltjeno tiste med njimi, ki so jih izbrali transnacionalni programi.

---

³ Interreg III (2016); Alpine Space Programme (2013b); Central Europe Programme (2013b); South East Europe Programme (2013b); Med Programme (2013b); Interreg Alpine Space Programme (2015b); Interreg Central Europe Programme (2015c); Interreg MED Programme (2015); Interreg Danube Programme (2014).

Tabela 3.2: Tematski cilji (od enajstih možnih), ki so jih izbrali transnacionalni programi

TEMATSKI CILJI	
1.	Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij.
2.	Povečanje dostopnosti do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT).
3.	Povečanje konkurenčnosti MSP in kmetijskega sektorja.
4.	Podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih (energija).
5.	Prilagajanje podnebnim spremembam in obvladovanje tveganj.
6.	Varstvo okolja in spodbujanje učinkovite rabe virov.
7.	Trajnostni promet in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah.
8.	Spodbujanje zaposlovanja in mobilnost delovne sile.
9.	Spodbujanje vključevanja v družbo in boj z revščino.
10.	Vlaganje v spretnosti, izobraževanje in vseživljenjsko učenje.
11.	Izboljšanje institucionalnih zmogljivosti in učinkovita javna uprava, za transnacionalne programe zlasti v povezavi z MRS.

Vir: povzeto po European Union. EUR-Lex. EU law and publications (2013b)

Poudarjen napredek pri strateškemu načrtovanju je v tem, da se izbrani tematski cilji iz uredbe EU v programu sodelovanja preoblikujejo v prednostne naloge (prioritete) in specifične cilje, kakor jih načrtuje dosepati program.

V Prilogi 2 prikazujemo vsebinske prioritete in specifične cilje vseh petih transnacionalnih programov, v katerih je sodelovala in sodeluje Slovenija.

3.5 Vrste projektnih izdelkov in rezultatov transnacionalnega sodelovanja

Način izvajanja projektov je povezan z naravo in poslanstvom programov. Gre namreč za skupek dolgoletnih izkušenj na področju izvajanja projektov, presoje njihovih dejanskih in

potencialnih rezultatov ter posvetov v okviru programiranja. V začetnih programskih obdobjih so bili projekti usmerjeni predvsem v povezovanje institucij, skupne aktivnosti in outpute, na podlagi pridobljenih izkušenj ter predpisov EK pa sedanji programi zahtevajo poudarek na rezultatih projektov in učinkih programov. Navedeni preskok predstavlja korak v strateško izvajanje in je viden že pri vzpostavitvi ciljev programa in projektov (Kobe 2016b).

Takoj na začetku je treba razjasniti in opredeliti nekatere pojme in jih povezati s specifikko transnacionalnih projektov in programov.

3.5.1 Izdelki transnacionalnih projektov v ciklu razvojne politike

»**Output**« je takojšen, konkretiziran izdelek ali storitev, pripravljen na podlagi izvedenih projektnih aktivnosti. Lahko je v materializirani ali nematerializirani obliki, ključno je, da neposredno prispeva k rezultatom in ciljem projekta. Transnacionalni projekti niso znanstvene, tehnološke ali investicijske narave, temveč prispevajo predvsem k dvigu institucionalnih zmogljivosti na ravni razvojnih politik ali na bolj izvedbenih ravneh k dobremu upravljanju regij. Outputi, ki si jih udeleženci prizadevajo ustvariti v okviru transnacionalnih projektov, so predvsem:

- *skupne strategije in akcijski načrti;*
- *transnacionalne metodologije in upravljavska orodja;*
- *skupne upravljavske strukture in sistemi;*
- *pripravljene prve faze transnacionalnih investicij (ki so nato financirane iz drugih virov);*
- *prenos znanja na osnovi pilotnih aktivnosti, ki so testne ali demonstracijske narave;*
- *prenos znanj in izkušenj v institucije in regije (Central Europe Programme 2013d).*

Transnacionalni projekti so tesno povezani z oblikovanjem, testiranjem ali izvajanjem evropskih, makroregionalnih, nacionalnih in regionalnih razvojnih politik. Glede na cilje in naravo projektnih aktivnosti v **ciklu razvojne politike** (glej Sliko 3.1) programi transnacionalnega sodelovanja ločijo tri vrste projektov.

- Projekti s poudarkom na *oblikovanju razvojne politike* (strateški projekti) so osredotočeni predvsem na izdelavo strokovnih podlag, spodbujanje zavezanosti akterjev na najvišjih ravneh ter na strateška priporočila, skupne deklaracije, zelene in bele knjige ter sporazume med akterji iz različnih držav na višjih, tudi političnih ravneh, izvajanje makroregionalnih dogodkov na visoki strokovni in politični ravni ipd. Cilji teh projektov so strateški, njihovi rezultati se nanašajo na analizo obstoječe razvojne politike in vrzeli ter na strategije razvoja na širšem območju, učinki pa so vidni ob implementaciji strategije.
- *Pilotni projekti* izvajajo predvsem testne aktivnosti z namenom razvoja in preizkusa novih orodij in metodologij ali uveljavljajo že priznane dobre prakse iz drugih projektov z namenom, da se tudi drugod razširi njihova uporaba (t. i. demonstracijski učinek). Osredotočenost teh projektov temelji na povečanju znanja in izmenjavi izkušenj oziroma na prenosu znanja v druge organizacije ali regije, kar se doseže predvsem s tesnim sodelovanjem s ciljnimi skupinami. Pilotni projekti ne smejo biti le zbir posamičnih lokalnih akcij, temveč morajo imeti dodano transnacionalno vrednost (npr. skupno pripravo, izvedbo na različnih območjih, skupno ovrednotenje rezultatov in skupna priporočila).
- Projekti, osredotočeni na *izvajanje razvojne politike*, izboljšujejo in razvijajo obstoječe politike z novimi instrumenti za izvajanje na transnacionalni ravni: na primer konkretni akcijski načrti z izvedbenimi dokumenti, skupne strukture in sistemi upravljanja ter nadzora. Rezultati teh projektov so zelo konkretni, predvsem pa podpirajo razvoj določene politike na določenem področju in območju (Interreg Alpine Space Programme 2015; Interreg Med Programme 2015).

Slika 3.1: Cikel razvojne politike

Vir: Interreg Alpine Space Programme (2015a)

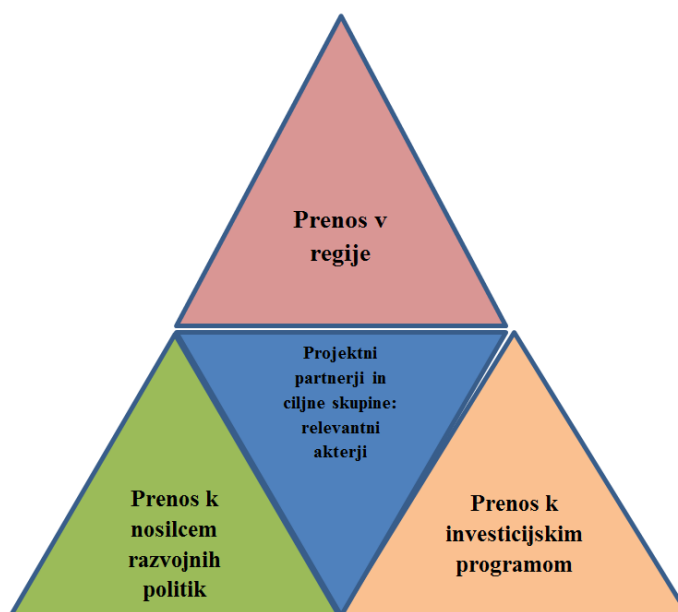
3.5.2 *Rezultati transnacionalnega sodelovanja (projektna raven)*

Rezultat je vpliv outputov na ciljno skupino (npr. vpliv na spremembo obnašanja, uspešnosti, zmogljivosti neposrednih upravičencev oziroma ciljnih skupin, na primer: večja ozaveščenost, boljše poznavanje ukrepov in večje znanje, pripravljene programi in dejansko izvedeni ukrepi prebivalstva ali upravljavcev javnih stavb glede energijske učinkovitosti). Rezultat mora biti skladen s cilji projekta in prispevati k rezultatom programa. Kratkoročni rezultati so predvsem finančne narave, hkrati pa omogočajo krepitev institucionalnih zmožnosti, ki neposredno zadevajo v projekte vključene akterje in so neposredno povezani z izvedbo projekta (Interreg Central Europe Programme 2015a).

Projekt mora zagotoviti specifične, merljive, trajne in prenosljive rezultate, ki morajo biti jasno povezani s potrebami določenih ciljnih skupin in ki nadgrajujejo obstoječe stanje ali prispevajo k uveljavljanju obstoječih ali novih praks. Hkrati je treba upoštevati dolgoročno (upo)rabo outputov projekta, ki naj bi zagotavljala predvsem javni oziroma širši družbeni interes (Kobe 2015a).

Za pretvorbo rezultatov v učinke projekta je treba že pri njegovi zasnovi upoštevati tri vidike onkraj samega projektnega partnerstva, outputov in aktivnosti: doseg nosilcev razvojnih politik, teritorialni doseg (udejanjenje rezultatov v regijah) in investicijski doseg (nadaljnji prenos v investicijske programe), kakor prikazuje Slika 3.2.

Slika 3.2: Usmerjenost k rezultatom in zagotavljanje javnega in širšega družbenega interesa

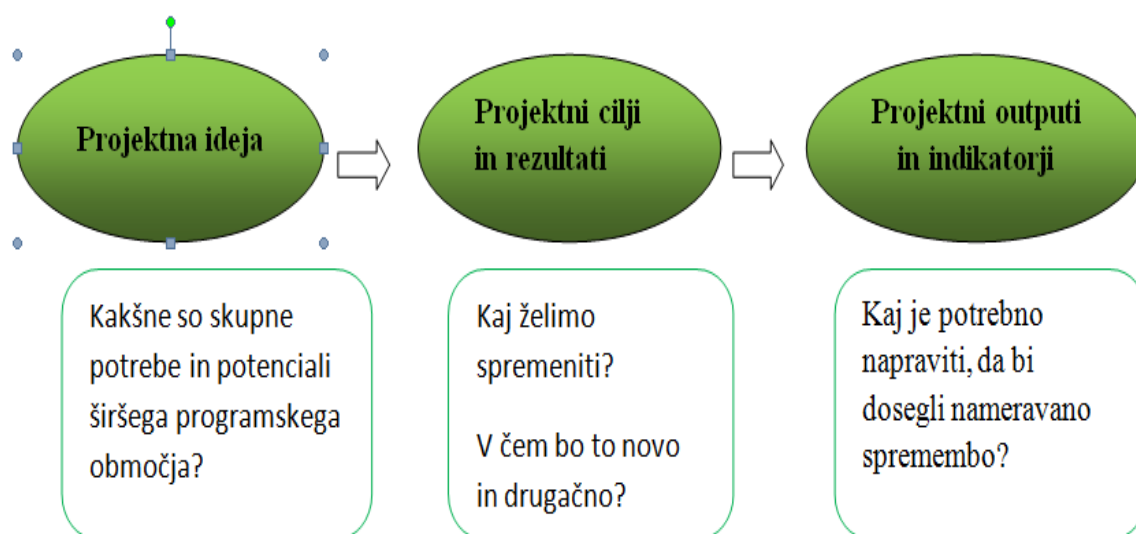
Vir: Kobe (2015a)

Pristop, usmerjen k rezultatom, ki je bil uspešno vzpostavljen že v programskem obdobju 2007–2013, se v okviru transnacionalnih programov v tekočem programskem obdobju še dodatno krepi. To se odraža predvsem v novi obliki logičnega okvira, kar pomeni, da se projekti izvajajo v logičnem okviru programa na osnovi jasne zveze »*potrebe – cilji – rezultati – aktivnosti*« in tako neposredno prispevajo k ciljem programa (Interreg Central Europe Programme 2015a).

Slika 3.3 prikazuje proces **logičnega okvira projekta** in osnovna vprašanja, ki jih je pri tem treba obravnavati. Razvoj projekta se mora začeti z opredelitvijo prvotnega stanja oziroma

problema ali vprašanja, ki ga je treba obravnavati. Sledi proces, v katerem je treba ugotoviti, kaj želimo doseči in kako opredeliti pričakovane rezultate ter aktivnosti, ki so za to potrebne. Ti predvideni rezultati morajo odražati želene spremembe in jih je treba prevesti v posebne cilje projekta.

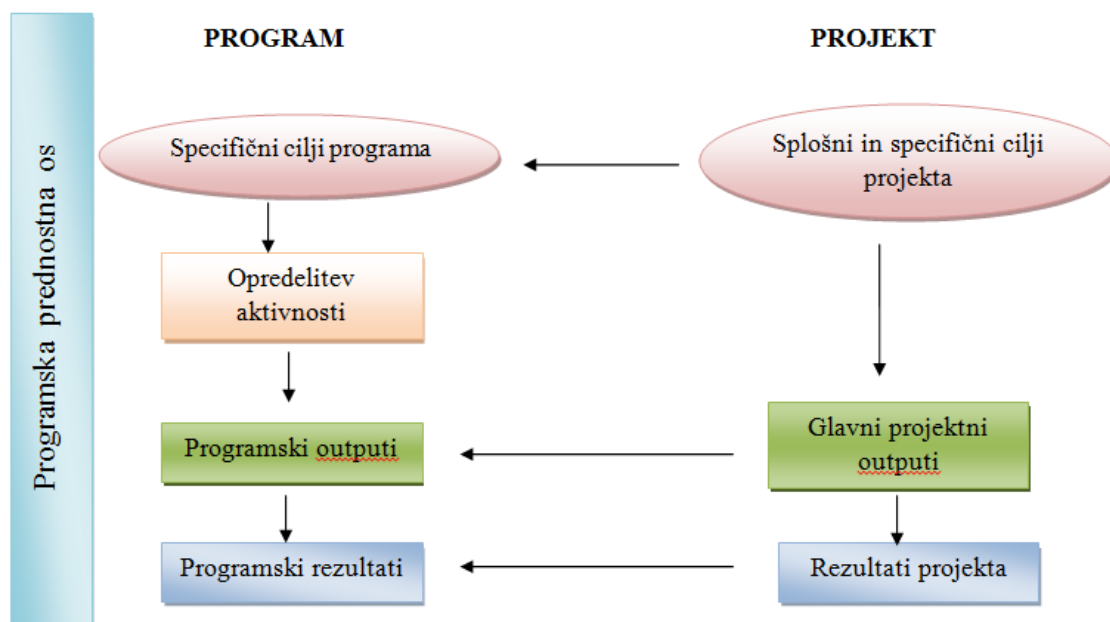
Slika 3.3: Proces projektnega logičnega okvira

Vir: prirejeno po Interreg Central Europe Programme (2015a)

Ko že navedeno programi spodbujajo izvajanje projektov, katerih rezultati so konkretni oziroma specifični, uresničljivi, merljivi, trajni in prenosljivi ter predvsem obsegajo nameravane spremembe. V ta namen je posamični program za vsak izbrani cilj opredelil pričakovane rezultate, odražajoče spremembe, ki jih želi doseči program na celotnem programskem območju prek izvajanja projektov. Rezultati in s tem povezane spremembe se merijo s kazalniki rezultatov za vsak posamičen cilj programa. Treba je poudariti, da je navedeni pristop uspešen le, če rezultati projekta prispevajo k uresničevanju programske predvidenih sprememb, kar jasno prikazuje Slika 3.4.

Slika 3.4: Povezanost programskega in projektnega logičnega okvira

Vir: povzeto po Interreg Central Europe Programme (2015a)

Povezanost programskega in projektnega logičnega okvira pomeni, da morajo partnerstva izhajati neposredno iz logičnega okvira programa in ne morejo posredovati projektne predloge zunaj njega, saj za programske rezultate ne bodo relevantni.

Na osnovi pregleda programskih kazalnikov iz operativnih programov oziroma programov sodelovanja in evalvacijske metodologije lahko zaključimo, da navedeno predstavlja dokaj velik premik pri izvajanju projektov, in sicer osredotočenost na rezultate in ne toliko na projektne aktivnosti, kot je bilo to značilno za projekte preteklih programskih obdobj, kar prikazujemo tudi s predstavljenimi analizami v petem poglavju (INTERREG III 2016; Alpine Space Programme 2013b; Central Europe Programme 2013b; South East Europe Programme 2013b; Med Programme 2013b; Interreg Alpine Space Programme 2015b; Interreg Central Europe Programme 2015c; Interreg MED Programme 2015; Interreg Danube Programme 2014).

3.5.3 Učinki transnacionalnega sodelovanja (programska raven)

Dolgoročni učinek je dolgoročna in celokupna sprememba, ki prispeva k splošnemu cilju: razvoju regij oziroma programskega območja. Nekateri učinki se odražajo posredno ali se odražajo na makroekonomski ali makrodružbeni ravni (npr. izboljšanje razvoja območja oziroma regije). Kot primer pozitivnega učinka lahko navedemo povečanje zaposlenosti na podeželskih območjih, večjo produktivnost kmetijskega sektorja, večjo proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (Interreg Central Europe Programme 2015a). Zaradi razmeroma nizkih sredstev, namenjenih transnacionalnim programom, ter manj otipljivih zvrsti outputov in rezultatov so tovrstni učinki težko merljivi, saj se občutijo posredno in na daljši rok.

V obdobju 2014–2020 se transnacionalni programi osredotočajo predvsem na tiste učinke, ki jih je mogoče meriti na srednji rok in na katere lahko vplivajo transnacionalni programi sami, na primer boljše upravljanje določenega področja zaradi okrepljenih institucionalnih zmogljivosti, in to v regijah programskega območja nasploh, ne le v institucijah in regijah, ki jih pokrivajo projektni partnerji (Interreg Central Europe Programme 2015b). V ta namen so programi razvili sistem kazalnikov in načrt vrednotenja učinkov programa, ki ju predstavljamo v nadaljevanju naloge.

3.6 Način sodelovanja v transnacionalnih programih

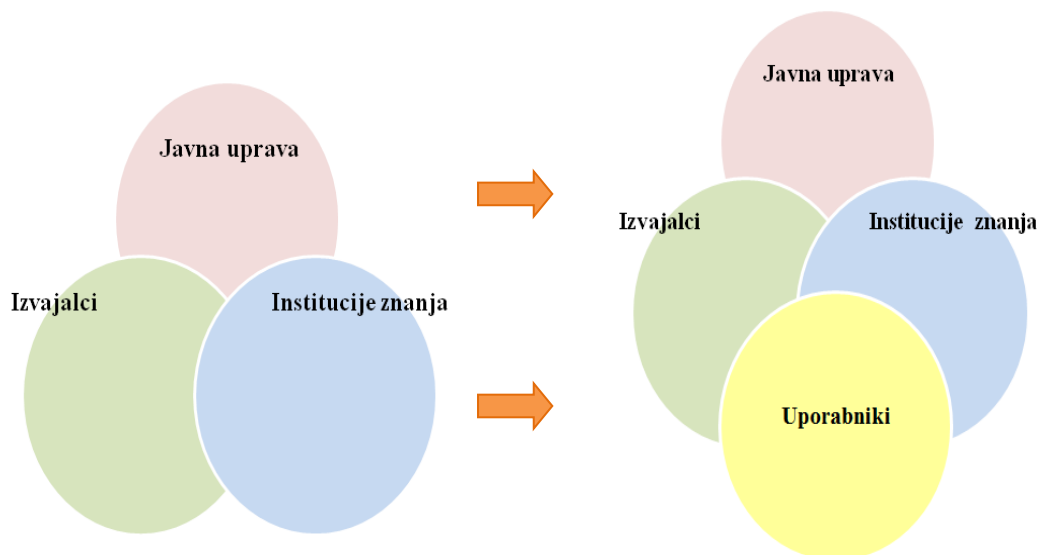
V pričujočem podpoglavju izpostavljam specifičen ukrep, s pomočjo katerega programi izbirajo, izvajajo in spremljajo projekte. Vrsta upravičencev in način njihovega sodelovanja morata namreč biti povezana s cilji programov, to je s krepitvijo institucionalnih zmogljivosti javne uprave in javnega sektorja v povezavi z zasebnim sektorjem, z izboljšanjem razvojnih politik in strategij ter z uveljavljanjem praktičnih rešitev za boljši razvoj institucij in boljše upravljanje regij.

Transnacionalni programi oziroma projekti so primerni za usklajevanje interesov, pristopov in rešitev med sektorji, akterji, ravnmi upravljanja, med območji in tipi območij v različnih

državah. Zato so prenos znanja, povezovanje in **usklajevanje** raznolikih institucij v istem projektu ter koordinirano sodelovanje pri reševanju problemov ključni (Kobe 2015b).

Kot neposredni projektni partnerji in strateški podporni partnerji **sodelujejo relevantni akterji**, ki imajo pristojnost za razvojne politike na vsebinskem področju in tudi na teritorialnem oziroma upravnem območju, razvojne institucije in tudi zasebne organizacije. Pomembno je, da v projektu sodelujejo raznorodni in ne istovrstni partnerji. Omrežja istovrstnih institucij namreč niso sprejemljiva, saj ne zajemajo vseh potrebnih akterjev na izbranem področju. S tem namenom se je uveljavil nov inovacijski pristop iskanja skupnih razvojnih rešitev, ki obsega **štiri vrste akterjev**, in sicer: *javno upravo, institucije znanja, izvajalce* in *uporabnike*. Kot prikazuje Slika 3.6, so se trem vrstam akterjev v doslej uveljavljenem konceptu »trikotnika znanja« v obdobju 2014–2020 priključile ciljne skupine oziroma uporabniki, ki skupaj tvorijo nov koncept »štirikotnika ali prizme znanja«, ki je usmerjen v prepoznavanje resničnih potreb ciljnih skupin in v udejanjanje projektnih rezultatov (Kobe 2015a).

Slika 3.5: Prizma znanja

Vir: Kobe (2015a)

Pomembna novost pri izvajanju transnacionalnih programov je tudi vključevanje **zasebnih partnerjev** v projekte (zasebnih institucij, združenj, tudi podjetij). V programskem obdobju 2007–2013 je bilo njihovo vključevanje omejeno z zahtevo, da pridobijo za sredstva nacionalne udeležbe v projektu sofinanciranje iz javnih virov, s čimer so želeli programi zagotoviti izvajanje javnega oziroma širšega interesa. Izjema je bil program Srednja Evropa, ki je dovoljeval tudi neposredno sodelovanje zasebnih projektnih partnerjev. V obdobju 2014–2020 pa je sodelovanje zasebnih partnerjev dovoljeno neposredno v vseh transnacionalnih programih, v katerih sodeluje Slovenija, saj lahko ti partnerji pomembno prispevajo h kakovosti projekta ne le kot ciljna skupina, temveč tudi na področju raziskovanja ali izvajanja rešitev.

Transnacionalni projekti vključujejo **projektne partnerje iz več sodelujočih držav na območju**. V nekaterih programih gre celo za povprečno 15 partnerjev iz šestih do osmih držav. Pomembno je, da vsi projektne partnerji sodelujejo pri **pripravi** in pri **izvajanju projekta**, da bi skupaj dosegli skupne projektne cilje. Vsi partnerji sooblikujejo projektno idejo in način sodelovanja ter izvajajo projekt skladno z aktivnostmi in cilji, določenimi v potrjeni projektne prijavnici oziroma partnerski pogodbi. Poleg tega sodelujejo tudi pri **financiranju projekta**, saj se pripravi en skupen proračun projekta, sestavljen iz proračunov projektne partnerjev na osnovi njihovih aktivnosti, outputov in rezultatov. Ker se naloge ne izvajajo zrcalno kot nabor enakih aktivnosti na različnih območjih, temveč so medsebojno prepletene, mora partnerstvo usklajeno **zagotavljati ustrezno osebje**. Na tem mestu velja omeniti vlogo vodilnega partnerja, ki prevzame končno odgovornost za izvedbo celotnega projekta, kar pomeni, da skrbi, da so aktivnosti usklajene in izvedene pravočasno in kakovostno ter da so cilji doseženi (Interreg Adrion Programme 2015).

3.7 Kapitalizacija rezultatov

Za večji učinek projektov v okviru tematskih ciljev, prioritet in specifičnih ciljev uporabljajo programi metode **skupnega, tematskega komuniciranja in kapitalizacije rezultatov**, to je sistematičnega prenosa skupnih rezultatov k izbranim ciljnim skupinam.

Kot omenjeno v podpoglavju 3.4 lahko program kot dodatni cilj izbere krepitev institucionalnih zmogljivosti javne uprave v povezavi z makroregionalnimi strategijami. V zvezi s tem na tem mestu izpostavljam koncept strateškega projekta »Platform MED« 2014–2020, ki ga izvajajo partnerske države z nacionalnimi organi na ravni programa Mediteran. Cilje in predvidene rezultate projekta lahko strnemo v naslednje točke:

- *presoja potreb, razvojnih vrzeli in priložnosti na območju Mediterana;*
- *krepitev transnacionalnega dialoga in institucionalnih zmogljivosti javne uprave za soočenje z makroregionalnimi izzivi;*
- *z znanjem podprto odločanje;*
- *priprava trajnostnih strateških pobud in oblikovanje strateške vizije na osnovi soglasja;*
- *prenos rešitev v nacionalne in regionalne programe strukturne politike.*

Projekt »Platform MED« torej podpira makroregionalna prizadevanja akterjev na območju celotnega Mediterana, kjer makroregionalne strategije ni. V proces se sistematično vključujejo še EK, mednarodne organizacije in pobude na območju, predstavniki ciljnih skupin, nosilci razvojnih politik na različnih teritorialnih ravneh ter upravljavci programov »Cilja 1« kohezijske politike⁴ (Interreg MED Programme 2015a).

3.8 Vrednotenje transnacionalnih programov in projektov

Vrednotenje predstavlja enega izmed pomembnejših programskih ukrepov, saj se opravi za izboljšanje kakovosti zasnove in izvajanja programov ter oceni njihovo relevantnost, uspešnost, učinkovitost in koristnost.

Predhodno vrednotenje sodi v proces programiranja, med izvajanjem programov pa je dan poudarek **vmesnemu (sprotnemu) vrednotenju**, ki predstavlja eno od podlag za ukrepe pri izvajanju tekočega programa in za programiranje v naslednjem programskem obdobju.

---

4 V programskem obdobju 2014–2020 se kohezijska politika izvaja prek dveh ciljev: »Cilja 1« – naložbe za rast in delovna mesta (zajema razvite regije, regije v prehodu in manj razvite regije) ter »Cilja 2« – evropsko teritorialno sodelovanje (European Union. EUR-Lex. EU law and publications 2013b).

Naknadno oziroma končno vrednotenje izvaja EK mnogo pozneje, in sicer za celotni sklop programov in ne posamično.

V nalogi nas zanima **sprotno vrednotenje**, ki ga povzemamo po programu Srednja Evropa. Transnacionalni programi so začeli s pripravo sistema kazalnikov (finančnih, output, rezultata), ki je vključen v načrt vrednotenja za celotno obdobje.

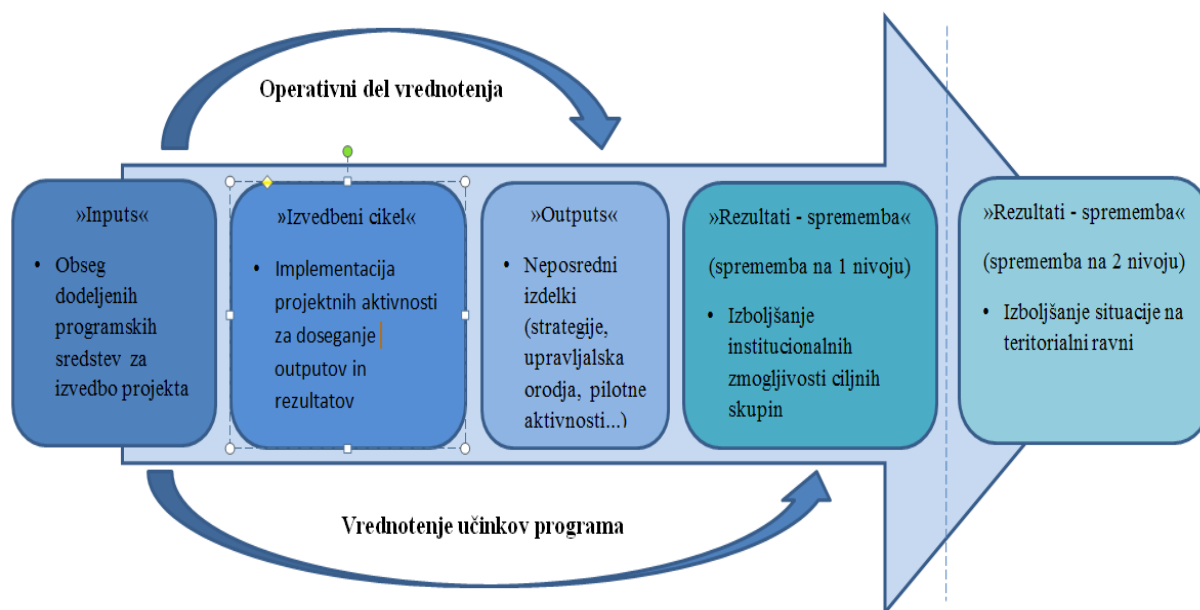
Operativni del vrednotenja se nanaša na učinkovitost in uspešnost izvajanja programa ter obsega:

- sistem upravljanja,
- programski in projektni cikel,
- napredek pri doseganju programskih ciljev in pričakovanih rezultatov, mejnikov in ciljnih vrednosti, horizontalnih načel,
- vključenost deležnikov in komuniciranje,
- prispevek programa k Strategiji EU 2020 in makroregionalnim strategijam.

Operativni del vrednotenja se osredotoča na inpute, postopke in outpute.

Ključnega pomena za razumevanje programov pa je **vrednotenje učinkov programa** (in izogibanje učinkom, h katerim program ne more prispevati). Za transnacionalne programe je realen in značilen učinek *izboljšanje institucionalnih zmogljivosti ciljnih skupin za integralni teritorialni razvoj*. Kot prikazujemo s Sliko 3.6, bo vrednotenje osredotočeno le na presojo izboljšanja institucionalnih zmogljivosti ciljnih skupin, ki jih neposredno naslavlja ukrepi programa. Izboljšana situacija na teritorialni ravni, ki temelji na uveljavljenih projektnih rezultatih v regijah, pa bo predmet končnega vrednotenja, saj je ta učinek dolgoročnejši in bolj posreden ter še močnejše povezan z zunanjimi dejavniki kot prvi. Pri tem je treba upoštevati zelo visoko raznolikost programskih območij, nizka sredstva, ki jih imajo na voljo programi, in manj otipljive rezultate, posebej na kratki rok (Interreg Central Europe Programme 2015b).

Slika 3.6: Shema vrednotenja učinkov

Vir: prirejeno po Interreg Central Europe Programme (2015b)

Glavni podlagi za izvajanje tovrstnega vrednotenja sta logični okvir in sistem kazalnikov rezultata. Prvi nam pove, da lahko transnacionalni program realno prispeva k spremembam z izboljšanjem znanja in zmožnostmi na izbranih tematskih področjih na osnovi transnacionalnega sodelovanja. Večje zmožnosti izhajajo iz razvoja podpornega okolja za izboljšanje razvojnih politik, pravnih in institucionalnih okvirov, človeških virov in za okrepitev sistemov upravljanja. Sistem kazalnikov rezultata pa razgrinja različne vidike, ki opredeljujejo stanje na izbranem tematskem področju, še posebej pa opredeljuje prispevek programa k spremembi stanja s prenosom rezultatov projektov k deležnikom (Interreg Central Europe Programme 2015b).

Teoretično podprta metoda vrednotenja poskuša odgovoriti na naslednja vprašanja:

- kakšna je sprememba na področju, ki ga pokriva program (ugotavljanje sprememb);
- v kolikšni meri lahko spremembo pripišemo izvajanju programa (ocena učinka);
- kateri izvedbeni programski mehanizmi so povzročili ta učinek (razumevanje učinka in ugotavljanje, kaj deluje najbolje).

V vrednotenju bodo vključeni predstavniki sodelujočih držav, organi upravljanja, EK, eksperti za vrednotenje in nacionalni tematski eksperti vseh sodelujočih držav. Spremljanje vrednosti indikatorjev poteka že od leta 2014 dalje, evalvacija učinkov pa bo potekala od leta 2020 dalje (Kobe 2016b).

Če povzamemo, lahko zapišemo, da navedeni ukrepi prispevajo h kakovosti projektov in jo spodbujajo, kar pomeni, da so izpolnjene spodaj navedene zahteve:

- **pomembnost za območje in program**, kar pomeni, da projekt obravnava nek skupni teritorialni izziv oziroma razvojno priložnost celotnega programskega območja; navezuje se na izbrani specifični cilj programa s specifičnim logičnim okvirom;
- **transnacionalni in teritorialni pomen** se kaže v opredeljenih temah, ki zahtevajo transnacionalno dimenzijo in rešitve. Obravnavana tema mora namreč zadevati več (programskih) držav in ne le obmejna območja – rezultati projekta so prenosljivi preko meja partnerstva;
- **strateški pomen** prispeva k uresničevanju širše strategije na eni ali več ravneh (na evropski, regionalni, nacionalni in na makroregionalni ravni);
- **relevantno in kompetentno partnerstvo** z ustrezno upravljavsko in vodstveno strukturo. Pri tem je pomembna udeležba ustreznih akterjev v partnerstvu v času izvajanja projekta, da bi zagotovili razpoložljivost ustreznega strokovnega znanja in izkušenj ter uporabo rezultatov;
- **ustreznost komunikacijske strategije**, ki mora vključiti vse udeležence v procesu izvajanja projekta in biti jasno usmerjena k ciljni skupini;
- **inovativni pristop** ponuja rešitve, ki presegajo obstoječe prakse ali prispevajo k uveljavljanju že razvitih rešitev;
- **konkretni in merljivi rezultati**, ki odsevajo spremembe na območju in pri ciljnih skupinah;
- **uravnotežen proračun** na osnovi uravnotežene razdelitve vsebinskih aktivnosti med vse projektne partnerje;
- **trajnost produktov in rezultatov** (finančna, institucionalna in politična) je ključnega pomena za zagotavljanje teritorialnih učinkov in dolgoročne koristi tudi po zaključku

projekta. Trajnost je treba upoštevati že pri načrtovanju projekta, zato je ključno, da se že v načrtovanje vključi sodelovanje odločevalcev, pripravo političnih odločitev in modele nadaljnega financiranja (Berdavs 2016).

Kot že večkrat poudarjeno je namen programov ETS pomagati regijam po vsej Evropi reševati skupne težave in izzive. V pričujočem poglavju ugotavljamo, da trajnostni razvoj na transnacionalni ravni zagotavljajo različni dejavniki.

Transnacionalni programi so deležni najmanjšega kosa pogače proračunskih sredstev ESRR. Zato je pomembno zavedanje, da omejena finančna sredstva zahtevajo osredotočenost na bistvene prednostne naloge, ki dopolnjujejo razvojne politike in dosegajo sinergijske učinke.

Geografsko območje programov se je zaradi širitve EU spreminjalo in se zaradi tega soočalo z novimi izzivi. Zaradi širitve EU so bile v območja vključene tudi regije z nizko stopnjo razvoja, kar je bistveno vplivalo na teritorialno raznolikost EU. Ko je teritorialna kohezija postala samostojen cilj kohezijske politike, je bil dan tudi večji poudarek na funkcionalni geografiji, teritorialni analizi in trajnosti, ki se kot trajnostna rast zrcali v strategiji Evropa 2020 in se odraža v aktualnem programskem obdobju.

Transnacionalni programi podpirajo sodelovanje na vsebinskih področjih strateškega pomena. Prednostne naloge, ki se izvajajo v transnacionalnih programih, so dobro zastavljene, če izpolnjujejo pričakovanja prebivalcev določenega območja z vidika obravnavanja izzivov, ki so skupni geografsko istovrstnim območjem v več državah.

Ugotavljamo, da so se izdelki, rezultati in učinki transnacionalnih programov skozi obdobja vse bolj usmerjali v zagotavljanje širšega družbenega interesa. Od prvotnega medsebojnega spoznavanja partnerstva skozi cikel razvojne politike vplivajo na oblikovanje, testiranje in izvajanje določene politike na določenem področju in območju.

Če strnemo, lahko ugotovimo, da je izvajanje programov postalo selektivnejše, osredotočeno na manjše število prednostnih nalog in ciljev ter kar je izredno pomembno, vse bolj se zagovarja usmerjenost k rezultatom in trajnostnemu učinku.

Za ilustracijo v Prilogi 3 prikazujemo nekaj konkretnih opisov dosežkov izbranih projektov iz različnih transnacionalnih programov, vsebinskih prioritet in partnerskih struktur. S tem

želimo zaobjeti dejavnike, prikazane v predhodnih podpoglavjih. Projekti namreč obravnavajo skupni izziv svojega območja tako, da so rezultati projekta prenosljivi preko meja partnerstva, torej imajo transnacionalno dimenzijo. Menimo, da je zagotovljena tudi trajnost rezultatov, saj zagotavljajo prenos znanja (prek pilotnih aktivnosti) in doprinašajo dolgoročne koristi tudi po zaključku projektnega izvajanja.

4 SODELOVANJE SLOVENIJE V TRANSNACIONALNIH PROGRAMIH

Slovenija je bila pri vključevanju v transnacionalne programe sodelovanja zelo uspešna, saj je bila vanje vključena že pred vstopom v EU, sodeluje v več programih in dosega zelo dobre rezultate. V uvodu skozi časovna obdobja izpostavljam teritorialni vidik sodelovanja, saj je bistvo transnacionalnih programov v povezovanju posameznih subjektov znotraj skupnega teritorija, s čimer prispevajo k zmanjševanju razlik med evropskimi regijami in institucijami. Nadalje izpostavljam vsebinske prioritete in intenzivnost vključevanja slovenskih institucij v transnacionalnih programih s pomočjo razpoložljivih virov in baz podatkov. Namen pričujočega poglavja je prikazati vključenost slovenskih institucij v transnacionalne programe sodelovanja od njihovega začetka do aktualnega programskega obdobja in na ta način potrditi tezo, da se intenziteta sodelovanja povečuje.

4.1 Transnacionalni programi, v katerih sodeluje Slovenija

Kot prikazujemo v Tabeli 4.1, začetki sodelovanja Slovenije v transnacionalnih programih segajo v **programsko obdobje 2000–2006** (INTERREG III), ko so poleg takratnih 15 držav članic EU v teh programih sodelovale tudi države kandidatke. Slovenija je sodelovala v programih *Pobude Skupnosti Območje Alp* (OU v Salzburgu) ter *CADSES, območje srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope* (OU v Rimu). Že v fazi priprave si je Slovenija zagotovila, da so bili pri pripravi programov in oblikovanju prednostnih nalog

upoštevani tudi slovenski interesi in posebnosti. Prav to zgodnje vključevanje je bilo kljub skromnemu finančnemu deležu slovenskih udeležencev, ki je temeljil predvsem na lastni udeležbi, pomembno za vključitev v poznejša partnerska omrežja. Po vključitvi Slovenije v EU leta 2004 se je sodelovanje še okrepilo (Miklavčič 2014). V naslednjem in tudi aktualnem programskem obdobju je Slovenija sodelovala v trinajstih programih ETS. In sicer je v **programskem obdobju 2007–2013** sodelovala v:

- petih čezmejnih programih: z Italijo, Madžarsko, IPA Hrvaško in Avstrijo ter v multilateralnem programu IPA Jadranska pobuda;
- **štirih transnacionalnih programih: *Območje Alp*** (OU v Salzburgu), *Srednja Evropa* (OU na Dunaju), *Mediteran* (OU v Marseillu) **in *Jugovzhodna Evropa*** (OU v Budimpešti);
- štirih medregionalnih programih: INTERREG IVC, INTERACT II, URBACT II, ESPON.

Sodelovanje v aktualnem **programskem obdobju 2014–2020** pa se izvaja v:

- štirih čezmejnih programih: z Italijo, Madžarsko, Hrvaško in Avstrijo;
- **petih transnacionalnih: *Območje Alp*** (OU v Salzburgu), *Srednja Evropa* (OU na Dunaju), *Mediteran* (OU v Marseillu), *Jadransko-jonski program Adrion* (OU v Bologni) in *Podonavje* (OU v Budimpešti);
- štirih medregionalnih programih: INTERREG EUROPE, INTERACT, ESPON in URBACT.

Obseg območja za posamezni program določi EK. V primerjavi s preteklim programskim obdobjem 2007–2013 je največja sprememba doletela transnacionalni program Jugovzhodna Evropa, ki se je preoblikoval v tri ločene transnacionalne programe, in sicer: Podonavje in Jadransko-jonski program (Adrion) predvsem z namenom, da se območji prilagodita Podonavski in Jadransko-jonski makroregionalni strategiji, dodatno še v program Balkan-MED. Pri ostalih programih pa so spremembe minimalne, in sicer:

- program Mediteran vključuje tri nove regije, in sicer Lizbono (Portugalska), Midi-Pyrenees (Francija), Valle d'Aoste (Italija);

- programu Srednja Evropa se je s članstvom v EU leta 2013 priključila Hrvaška;
- le program Območje Alp je geografsko ostal nespremenjen in je skoraj skladen s Strategijo EU za Alpsko regijo (Interreg Adrion Programme 2015a; Interreg Alpine Space Programme 2015a; Interreg Central Europe Programme 2015a; Interreg Danube Programme 2014; Interreg MED Programme 2015).

V Prilogi 4 prikazujemo geografska območja transnacionalnih programov po obdobjih, v katerih sodeluje Slovenija.

Tabela 4.1: Transnacionalni programi, v katerih je (bila) vključena Slovenija po programskih obdobjih

Programsko obdobje	Program				
2000–2006	Območje Alp	CADSES			/
2007–2013	Območje Alp	Srednja Evropa	Jugovzhodna Evropa	Mediteran	
2014–2020	Območje Alp	Srednja Evropa	Podonavje	Adrion	Mediteran

Vir: Hozjan, lastna raziskava (2016)

Kot navedeno že v podpoglavju 2.1 je EK za novo obdobje izvajanja evropske kohezijske politike 2014–2020 predpisala tesno povezovanje in konkretno podporo makroregionalnim strategijam. Slovenija si prek transnacionalnih programov prav tako prizadeva za dejavno podporo strategijam, saj je vključena v kar tri od obstoječih štirih (glej Sliko 4.1 in poglavje 2.1).

Slika 4.1: Slovenija v makroregionalnih strategijah EU

Vir: Interact EU (2016)

Iz navedenega ugotavljamo, da ima Slovenija dolgo tradicijo transnacionalnega teritorialnega sodelovanja. Zaradi geografske lege Slovenije ji je bilo kljub spremembam programskih območij omogočeno sodelovanje v večini programov, ki pokrivajo območje srednje in vzhodne Evrope, in v omenjenih makroregionalnih strategijah tega območja.

4.2 Vsebinske prioritete transnacionalnih programov

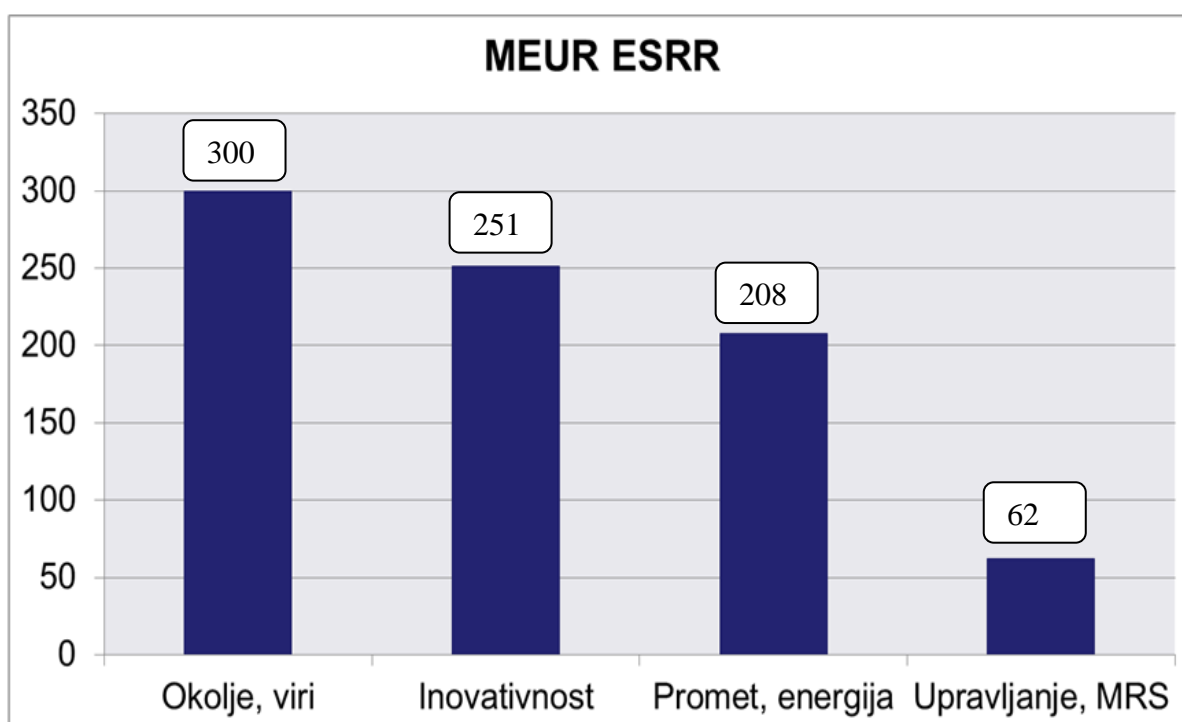
Prioritete programov se oblikujejo v obdobju programiranja na osnovi okvirnih predlogov EK, a so prilagojene posameznemu območju in naravi transnacionalnih programov. V ta namen izvajajo programi analize razvoja območij, posvete z deležniki, uporabljajo pa tudi

vrednotenja rezultatov projektov in programov iz preteklih obdobj. V povezavi s podpoglavjem 3.4 navajamo v okviru tega podpoglavja pregled prioritete transnacionalnih programov, v katerih sodeluje Slovenija, kakor so se razvijale skozi različna programska obdobja. Zaradi obsežnosti podajamo pregled v Prilogi 2.

Glede na to, na katerih področjih lahko transnacionalni projekti glede na svojo naravnost uspešneje prispevajo k regionalnemu razvoju, so programi dodelili za različne vsebinske prioritete različen obseg sredstev.

Po tematski osredotočenosti so v programskem obdobju 2014–2020 sredstva transnacionalnih programov alocirana, kot je razvidno iz Slike 4.2.

Slika 4.2: Alokacija sredstev iz ESRR po tematski osredotočenosti v programskem obdobju 2014–2020 (brez sredstev za tehnično pomoč)

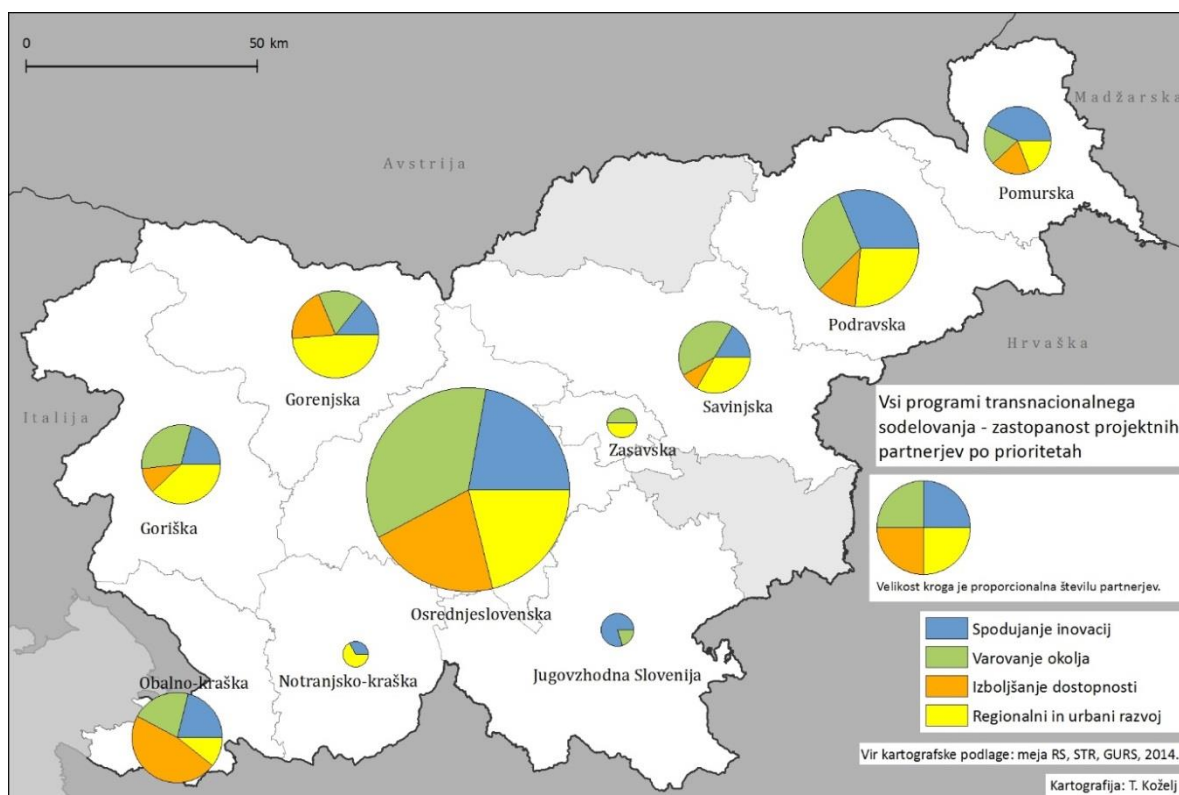

Vir: prirejeno po Interreg Alpine Space Programme (2015b); Interreg Central Europe Programme (2015c); Interreg MED Programme (2015); Interreg Danube Programme (2014); Kobe (2015a)

Glede na preteklo programsko obdobje se je skupni obseg sredstev povečal za 15 %, kar prikazujemo v Pirlogi 5. Neposredna primerjava alokacije sredstev po tematski osredotočenosti med programskimi obdobji pa ni mogoča, saj so teme združene na različne vsebinske sklope.

Rezultati Poročila o ugotovitvah s področja sodelovanja slovenskih upravičencev pri izvajanju projektov štirih programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007–2013 kažejo, da je Slovenija v preteklem programskem obdobju intenzivno sodelovala v partnerskih omrežjih prav **pri vseh vsebinskih prioritetah** (inovacije, varovanje okolja, dostopnost, regionalni in urbani razvoj).

Slika 4.3: Zastopanost slovenskih projektnih partnerjev v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja (programsko obdobje 2007–2013) po prioritetah⁵

Vir: SVRK (2015); Univerza v Ljubljani, FF (2014)

⁵ Velikost kroga je proporcionalna številu partnerstev.

Rezultati poročila kažejo na to, da je osrednjo vlogo prevzela osrednjeslovenska regija, ki je sodelovala pri vseh prioritetah, medtem ko so institucije v drugih regijah izvajale aktivnosti, ki se navezujejo na regionalni in urbani razvoj (glej Sliko 4.3) (SVRK 2015).

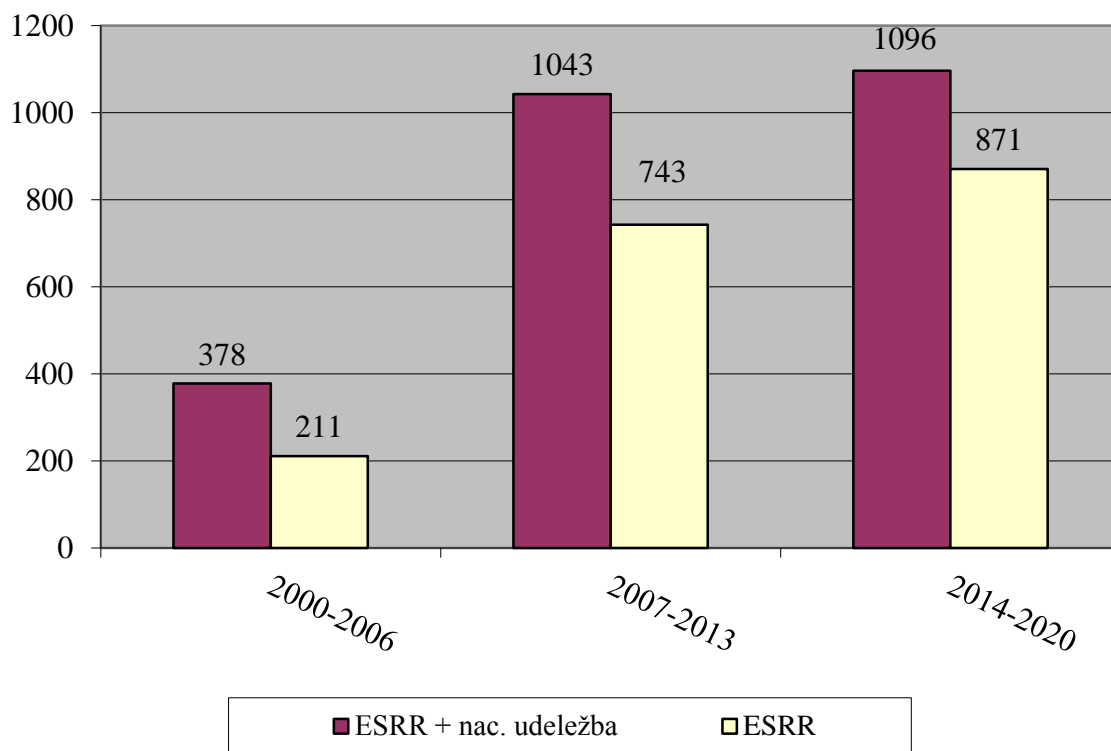
4.3 Intenzivnost vključevanja slovenskih projektnih partnerjev v transnacionalne projekte (statistični pregled)

Po intenzivnosti sodelovanja velja Slovenija za »vrelec« v Evropi tako z vsebinskega kot tudi s finančnega vidika (Central Europe – Evaluation of Programme activities Final Report 2012). Intenziteta sodelovanja se povečuje, kar v nadaljevanju naloge dokazujemo s primerjalno analizo razpoložljivih virov in baz podatkov ter na ta način prikažemo trend prek treh programskih obdobj (2000–2020).

4.3.1 Alokacija sredstev iz ESRR

Programska sredstva iz ESRR se v programih, v katerih sodeluje Slovenija, iz obdobja v obdobje povečujejo (glej Graf 4.1). Povečujejo se tudi stopnje sofinanciranja projektov (razpon je znašal od 50 do 85 %); stopnja v obdobju 2014–2020 znaša do 85 %. V nadaljevanju prikazujemo višino alociranih sredstev slovenskim institucijam po programskih obdobjih, s čimer želimo preveriti trditev druge hipoteze. Alokacijo sredstev po programih in programskih obdobjih prikazujemo v Prilogi 5.

Graf 4.1: Alokacija sredstev iz ESRR od 2000 do 2020 (v milijonih EUR)⁶

Vir: prirejeno po Interreg Alpine Space Programme (2015b); Interreg Central Europe Programme (2015c); Interreg MED Programme (2015); Interreg Danube Programme (2014)

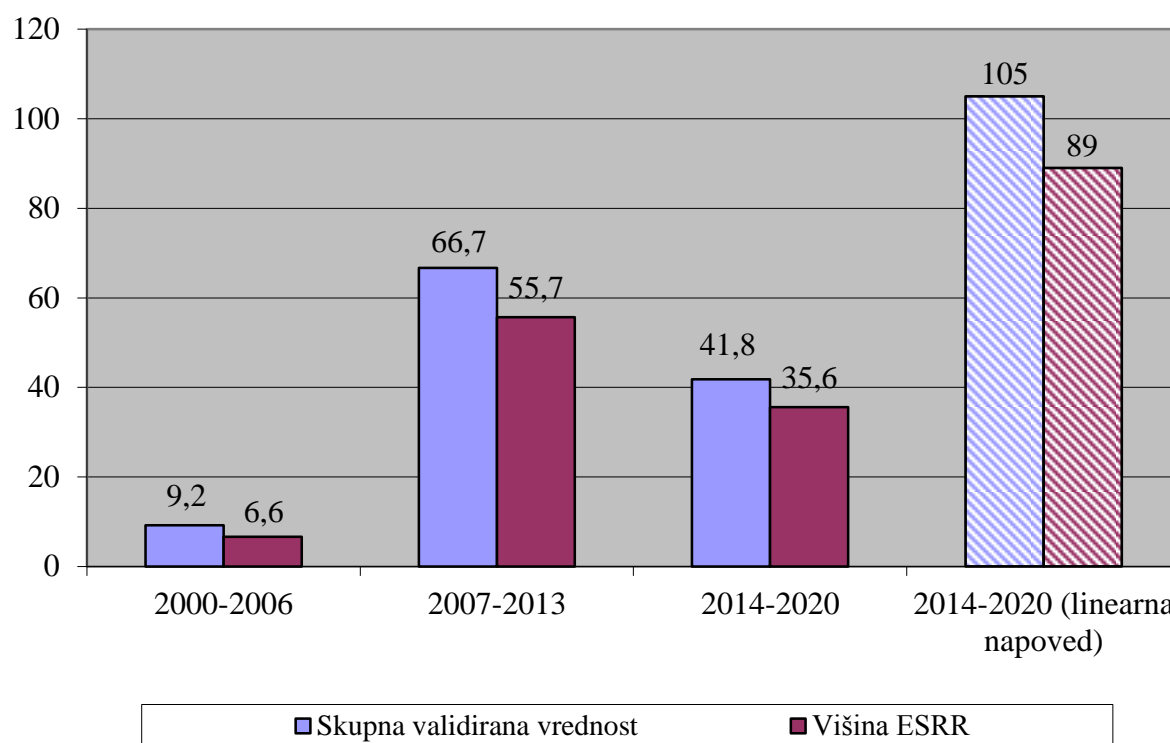
4.3.2 Validirana vrednost izdatkov slovenskih projektnih partnerjev

Glede na to, da slovenske institucije v programih transnacionalnega sodelovanja sodelujejo že v tretjem programskem obdobju ter da se povečuje alocirana vrednost sredstev iz ESRR, gre pričakovati, da se povečuje tudi validirana vrednost izdatkov slovenskih projektnih partnerjev. Menimo, da razlog za naraščajoči trend črpanja sredstev ESRR, kot je razviden iz Grafa 4.2, lahko pripišemo tudi ukrepom, predstavljenim v tretjem poglavju.

---

⁶ Stopnja sofinanciranja za slovenske partnerje je 85 % (izjema je program Območje Alp (2007–2013), ko je bila stopnja za slovenske partnerje 76 %)

Graf 4.2: Validirana vrednost vseh slovenskih partnerjev od 2000 do 2020 (v milijonih EUR)⁷

Vir: povzeto po MOP, interno delovno gradivo (2012); SVRK, Sektor za kontrolo – programi ETS, IPA in MFM (2015); Kobe (2016a)

I. Programsko obdobje 2000–2006

Kot prikazuje Graf 4.1, sta imela oba programa (Območje Alp in CADSES) v programskem obdobju 2000–2006 za izvedbo projektov na voljo 211 milijonov EUR iz sredstev ESRR. Indikativna alokacija Slovenije je znašala 3,3 milijona EUR oziroma 1,5 % vrednosti programov. Pri tem so počrpali 6,6 milijona EUR iz ESRR, in sicer 2,3 milijona EUR v program Območje Alp in 4,3 milijona EUR v programu CADSES. Če primerjamo **indikativno alokacije z validirano vrednostjo** izdatkov slovenskih projektnih partnerjev, ugotovimo, da je višina validirane vrednosti dvakrat višja od indikativne alokacije, kar kaže na uspešnost slovenskih upravičencev že v omenjenem »začetnem« obdobju.

⁷ V programskem obdobju 2014–2020 se vrednost nanaša na pogodbeno vrednost, saj projekti še niso zaključeni.

II. Programsko obdobje 2007–2013

V preteklem programskem obdobju so imeli štiri transnacionalni programi za izvedbo projektov na voljo 743 milijonov EUR iz ESRR. Indikativna alokacija Slovenije je znašala 7,3 milijona EUR oziroma 1 % vrednosti programov. Vsekakor je omembe vredna **primerjava indikativne alokacije z validirano vrednostjo** izdatkov slovenskih projektih partnerjev; ta je znašala 66,7 milijona EUR, od tega **55,7 milijona EUR iz ESRR** v obliki povračil (glej Graf 4.2). Jasno je torej, da je višina validirane vrednosti skoraj osemkrat višja od indikativne alokacije, kar kaže na nadpovprečno uspešnost Slovenije oziroma slovenskih partnerjev. Validirana vrednost v primerjavi s pogodbeno znaša 90 %, kar je enako povprečnemu izkoristku vseh partnerjev v teh programih.

III. Programsko obdobje 2014–2020 (stanje november 2016)

Transnacionalni programi so v aktualnem programskem obdobju že dobro zakorakali v izvajanje. V okviru vseh petih programov je bilo razpisanih že 11 javnih razpisov za predložitev projektih vlog. Odobreni projekti so v začetni fazi izvajanja ali v zaključku prvega poročevalskega obdobja. Kot prikazuje Graf 4.2, je bil za slovenske projektne partnerje izplen več kot odličen, namreč skupna pogodbeno vrednost znaša 41,8 milijona EUR, kar predstavlja že več kot 50 % skupne validirane vrednosti celotnega preteklega programskega obdobja.

Ugotavljamo, da trend uspešnosti slovenskih institucij iz obdobja v obdobje narašča, kar dokazuje finančni izplen oziroma višina pogodbenih ali validiranih sredstev. Navedeno pripisujemo dejstvu, da je sodelovanje v transnacionalnih programih proces učenja, s katerem se izboljšuje kakovost, znanje pa se na osnovi sodelovanja prenaša v različne vrste institucij (kar prikazujemo tudi v nadaljevanju).

Za ilustracijo končno validirano vrednost vseh slovenskih partnerjev po programih in programskih obdobjih 2000–2020 prikazujemo v Prilogi 6.

4.3.3 Vpetost slovenskih institucij v izvajanje transnacionalnih projektov

Uspešnost Slovenije se odraža tudi v številu sodelujočih institucij, ki od programskega obdobja 2000–2006 stalno narašča (glej Tabela 4.2). Ugotavljamo, da se po programskih obdobjih povečuje število slovenskih institucij, število projektov s slovenskimi partnerji in tudi alokacija sredstev ESRR. Tak trend nedvomno lahko pripišemo pridobljenim izkušnjam iz preteklih programskih obdobj, vzpostavitvi trajnih povezav na določenem območju, kar vsekakor omogoča nadaljnja sodelovanja, in tudi dejstvu, da se je povečala tudi skupna alokacija sredstev ESRR na program, kar je razvidno v Prilogi 5. Prav tako programi sami vse bolj izpostavljajo dodano vrednost transnacionalnega sodelovanja, ki se kaže predvsem v trajnosti učinkov in rezultatov. To pa lahko zagotovijo predvsem partnerstva, ki sicer v različnih sestavah delujejo iz obdobja v obdobje v okviru programov (kot tudi zunaj njih). Navedeno dokazujemo z analizo študij oziroma poročil, kar je predstavljeno v petem poglavju.

V nadaljevanju grafično prikazujemo vpetost slovenskih partnerjev v programe transnacionalnega sodelovanja po programskih obdobjih in na ta način potrjujemo domnevo o naraščajočem trendu (glej Graf 4.3 in Graf 4.4).

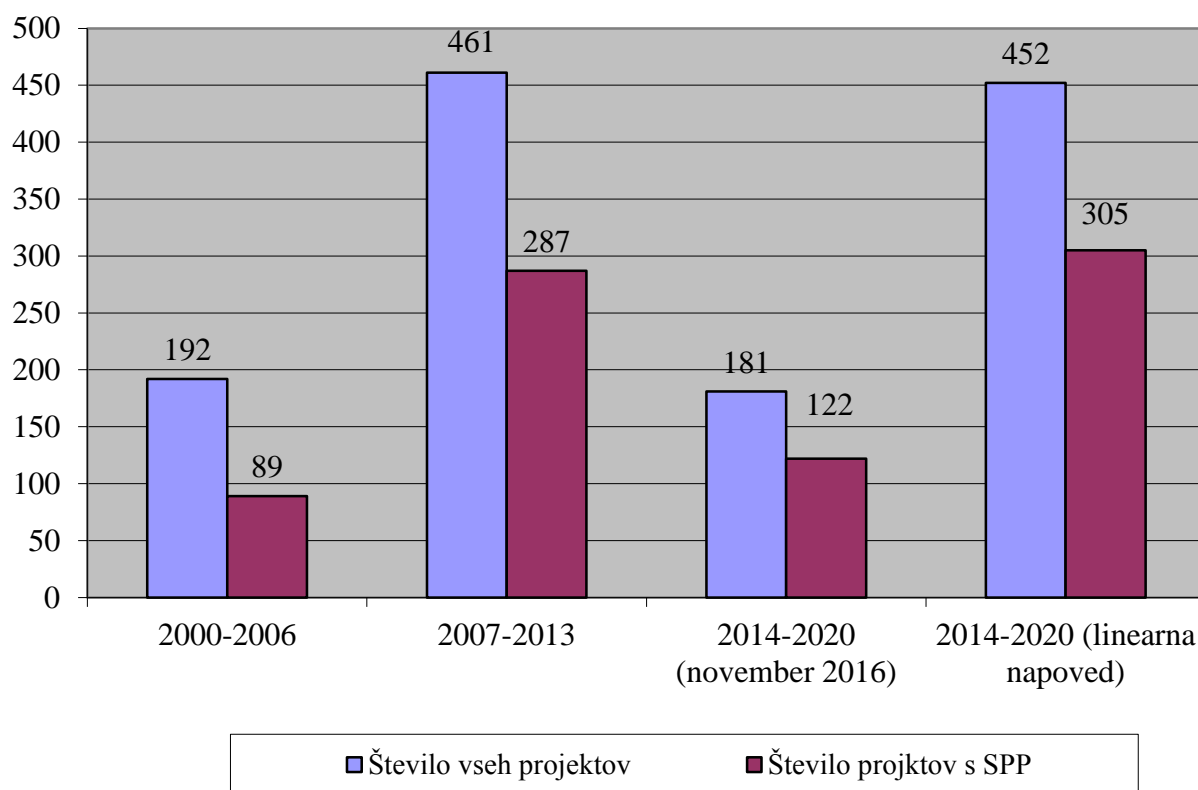
Tabela 4.2: Vpetost slovenskih partnerjev v programe transnacionalnega sodelovanja po programskih obdobjih

Vpetost SPP v programe transnacionalnega sodelovanja	Programsko obdobje			
	2000–2006	2007–2013	2014–2020 (november 2016)	2014–2020 (linearna napoved)
Število vseh projektov	192	461	181	452
Število projektov s SPP	89	287	122	305
Delež projektov s SPP	46 %	62 %	67 %	67 %

Število vseh SPP	118	413	199	497
Število vseh SVP	2	22	25	62

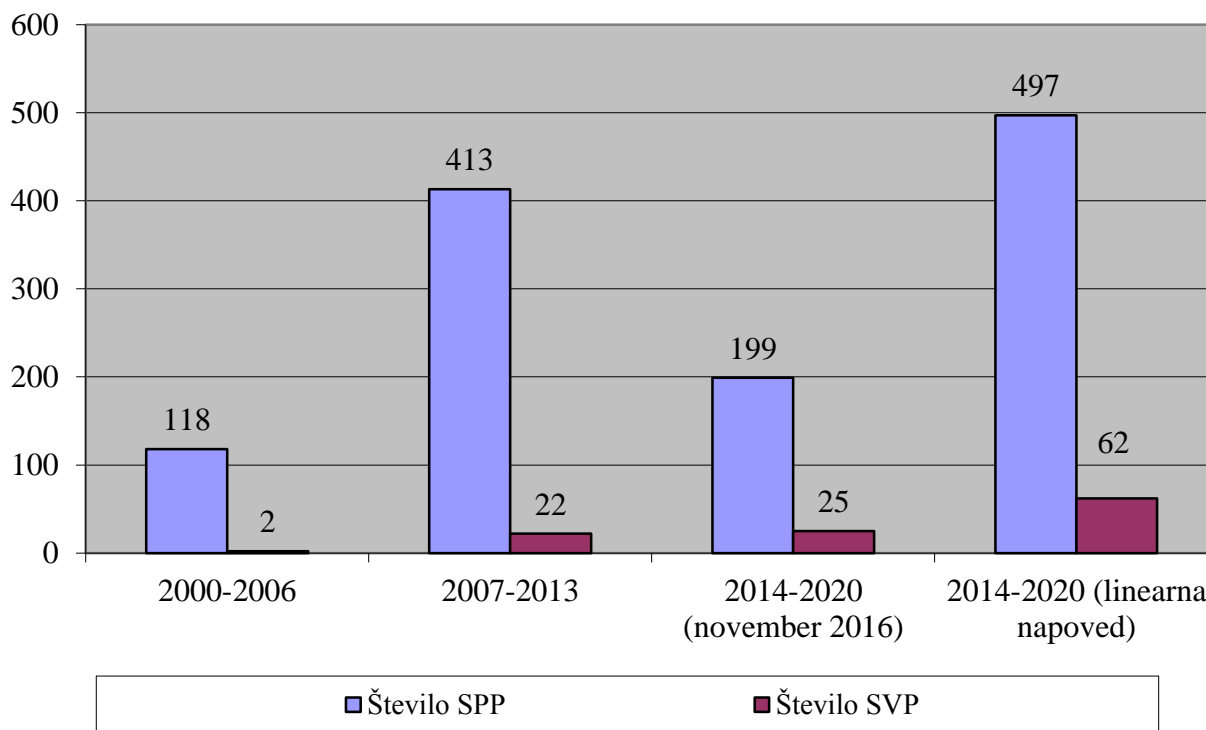
Vir: povzeto po Kobe (2016a)

Graf 4.3: Število projektov s slovenskimi projektnimi partnerji od 2000 do 2020

Vir: povzeto po MOP, interno delovno gradivo (2012); SVRK, Sektor za kontrolo – programi ETS, IPA in MFM (2015); Kobe (2016a)

Graf 4.4: Število slovenskih in vodilnih projektnih partnerjev od 2000 do 2020

Vir: povzeto po MOP, interno delovno gradivo (2012); SVRK, Sektor za kontrolo – programi ETS, IPA in MFM (2015); Kobe (2016a)

Kot je razvidno iz tabelaričnih in grafičnih ponazoritev, je Slovenija že v začetnem obdobju sodelovanja (2000–2006) v obeh programih imela pomembno in uspešno vlogo. 118 slovenskih partnerjev je bilo vključenih v 89 od 192 odobrenih projektov, od tega jih je 52 sodelovalo v programu Območje Alp, 66 pa v programu CADSES.

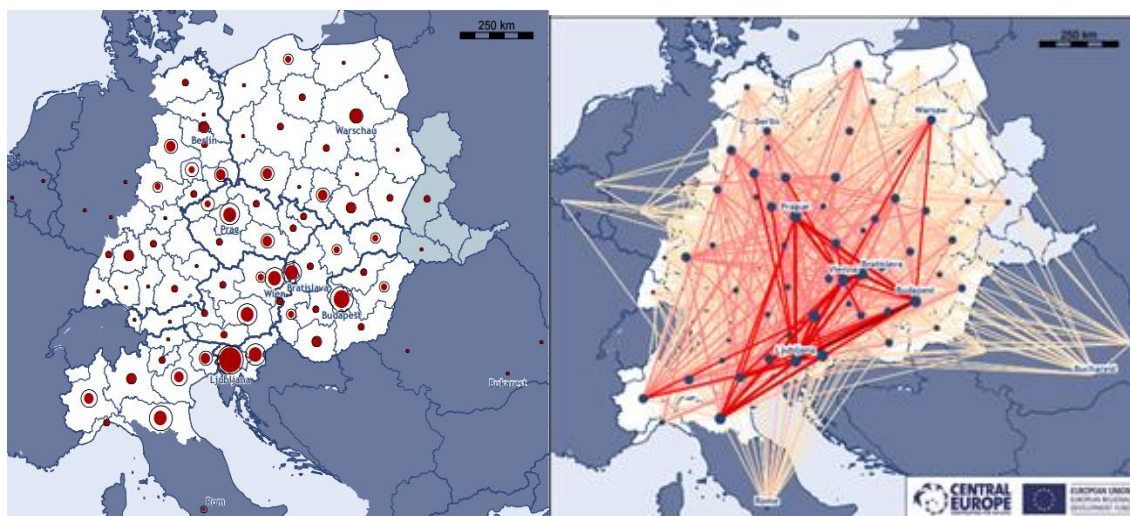
V **programskem obdobju 2007–2013** so slovenski projektni partnerji v vseh štirih transnacionalnih programih sodelovali v kar 62 % odobrenih projektov. 413 slovenskih partnerjev je sodelovalo v 287 od 461 odobrenih projektov, in sicer z več kot 4.000 partnerskimi institucijami iz različnih držav in programskih območij. Pri tem je pri 22 projektih slovenska institucija prevzela tudi vlogo vodilnega partnerja, kar zagotovo vpliva na vsebino projekta kot tudi na pridobljeni obseg finančnih sredstev (SVRK 2015).

V povezavi s predhodnima podpoglavjema lahko tudi v **programskem obdobju 2014–2020** prepoznamo naraščajoči trend vključevanja slovenskih institucij v transnacionalne programe. Delež projektov s slovenskimi projektnimi partnerji že v prvi tretjini programskega obdobja (november 2016) presega delež celotnega preteklega obdobja in glede na ocenjeno napoved bo tak tudi končni izplen aktualnega obdobja (glej Tabelo 4.2). Nedvomno tudi ni zanemarljiv podatek, da je že 25 slovenskih institucij prevzelo vlogo vodilnega partnerja, kar že presega številko iz celotnega programskega obdobja 2007–2013. V Prilogi 7 podrobneje prikazujemo rezultate že odobrenih razpisov aktualnega programskega obdobja po programih.

4.3.4 Slovenija v primerjavi z drugim državami

Za osvetlitev **uspešnosti Slovenije v primerjavi z drugimi državami** si lahko ogledamo Sliko 4.4, ki (levo) z velikostjo krogov prikazuje število projektnih partnerjev v programu Srednja Evropa. Gre za absolutno merilo, v primerjavi s številom prebivalstva bi bile te razlike še mnogo večje in Slovenija še uspešnejša. Na desni pa slika prikazuje intenzivnost sodelovanja med partnerji v okviru programa Srednja Evropa tudi z gostoto in debelino črt – tu je Slovenija v osrčju trikotnika z najgostejšim sodelovanjem.

Slika 4.4: Intenzivnost sodelovanja v okviru programa Srednja Evropa (programsko obdobje 2007–2013)

Vir: Central Europe Programme (2013c); Frangenheim (2013)

Torej velja ponovno izpostaviti Slovenijo kot »vrelec« transnacionalnega sodelovanja v Evropi tako z vsebinskega kot tudi s finančnega vidika in na tem mestu z zgornjo analizo ter primerjavo podatkov potrjujemo trditev, da se intenziteta sodelovanja slovenskih institucij v transnacionalnem sodelovanju od programskega obdobja 2000–2006 veča.

Pričujoče poglavje nam skupaj s predhodnimi poglavji omogoča potrditev druge hipoteze. Ugotavljamo namreč, da se uspešnost slovenskih institucij kaže v deležu odobrenih projektov. V programskem obdobju 2000–2006 so slovenski partnerji v povprečju sodelovali v 46 % odobrenih projektov, medtem ko se je v programskem obdobju 2007–2013 ta delež dvignil na 62 %. V aktualnem programskem obdobju (2014–2020) so slovenski projektni partnerji že v prvih odobrenih razpisih presegli delež preteklega obdobja, saj bodo sodelovali v kar 67 % odobrenih projektov (stanje novembra 2016). Hkrati s številčnostjo projektnih partnerjev in odobrenih projektov se je posledično povečala tudi alokacija odobrenih oziroma validiranih sredstev. Na tem mestu kot enega izmed razlogov ugotovljene rasti izpostavljamo predvsem možnosti pridobivanja razvojnih sredstev, saj so se z večanjem gospodarske in socialne krize tako v Evropi kot tudi v Sloveniji ta sredstva iz državnega proračuna zelo omejila oziroma lahko trdimo, da so kohezijska sredstva ostala edina razvojna sredstva. Več razlogov pa v povezavi z naslednjim poglavjem povzemamo v nadaljevanju.

5 PREGLED UGOTOVITEV O KAKOVOSTI SODELOVANJA PROJEKTHNIH PARTNERJEV V TRANSNACIONALNIH PROGRAMIH V OBDOBJU 2007–2013

V nadaljevanju prikazujemo povzetke izvedenih analiz, s pomočjo katerih je mogoče prepoznati, kako so aktivni partnerji ocenili rezultate in učinke svojega projektne udejevanja. Analize oziroma poročila se nanašajo na slovenske projektne partnerje v transnacionalnih programih programskih obdobj 2000–2006 in 2007–2013. Za namen magistrske naloge izpostavljamo predvsem razloge za vključitev v transnacionalne programe,

prednosti in pomanjkljivosti sodelovanja in prepoznavne rezultate projektov. Ker so bili slovenski partnerji močno vpeti v vse transnacionalne programe, v katere je bila v programskem obdobju 2007–2013 vključena Slovenija, za primerjavo prikazujemo tudi rezultate študije, ki jo je izvedel program Jugovzhodna Evropa. Od 122 odobrenih projektov v programu Jugovzhodna Evropa je v 83 projektih sodeloval vsaj en slovenski partner, med njimi je bilo 17 vodilnih partnerjev.

5.1 Analiza sodelovanja slovenskih projektnih partnerjev v transnacionalnih projektih do leta 2010

Avtor magistrske naloge z naslovom *Vpliv programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj* (Tomaž Miklavčič) v svojem delu s pomočjo dveh anket⁸ analizira učinke in rezultate programov Pobude Skupnosti INTERREG IIIB in INTERREG IVB⁹.

---

8 Ankete so bile izvedene med slovenskimi projektnimi partnerji in pod okriljem Ministrstva za okolje in prostor v vlogi nacionalnega organa. Na osnovi anket se je z analizo, ki jo je leta 2007 izvedel MOP ob pomoči Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, želelo pridobiti informacije o sodelovanju slovenskih projektnih partnerjev v projektih programov Območja Alp in CADSES, ki sta se v tistem času v okviru pobude INTERREG IIIB izvajala v Sloveniji. Za pridobitev podatkov, ki se nanašajo na začetek sodelovanja v programih INTERREG IVB, pa se je avtor naslonil na rezultate ankete iz leta 2010, ki jo je prav tako v sodelovanju s Filozofsko fakulteto izvedla nacionalna kontaktna točka programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na MOP.

9 V času izvedbe analize rezultatov za programe INTERREG IIIB precej v analizo vključenih projektov še ni bilo dokončno izvedenih in zaključenih, saj so se projektne aktivnosti izvajale še vse do konca leta 2009. V analizi tako niso vključeni dolgoročnejši učinki projektov. Anketa, ki se nanaša na programe INTERREG IVB, se je izvajala na sredini programskega obdobja 2007–2013, ko so se šele zaključevali projekti prvih razpisov, in prav tako ne vključuje dolgoročnejših rezultatov. V anketo pa so bili iz leta 2010 zajeti tudi projekti programov INTERREG IIIB, katerih rezultati bi že lahko imeli učinek, če bi bili uporabljeni v praksi.

Na podlagi rezultatov analize avtor v svoji nalogi izpostavlja, da je zgodnje vključevanje Slovenije v programe transnacionalnega sodelovanja prispevalo k uspešnosti slovenskih upravičencev pri vključevanju v projekte, financirane iz teh programov. Kljub temu da je bil finančni delež slovenskih udeležencev zelo skromen in je temeljil predvsem na lastni udeležbi, lahko trdimo, da je bilo predvsem zgodnje vključevanje pomembno za pridobitev potrebnih znanj in izkušenj za sodelovanje pri tovrstnih projektih ter oblikovanje poznejših partnerskih omrežij. Rezultati analize namreč kažejo, da je bila velika večina anketirancev aktivno vključena v pripravo novega projekta, za katerega so pobudo dali nekdanji projektni partnerji. Iz navedenega lahko sklepamo, da je pri vključevanju v nove projekte pomembno zaupanje med projektnimi partnerji, ki se gradi predvsem z uspešnim predhodnim sodelovanjem (Miklavčič 2014).

Poleg navedenega rezultati analize kažejo, da je večina slovenskih upravičencev prepoznala **razloge oziroma prednost v sodelovanju** v transnacionalnih programih predvsem zaradi:

- dostopa do novih znanj,
- pričakovane koristnosti rezultatov projektov pri vsakdanjem delu institucije oziroma projektnega partnerja,
- sodelovanja z različnimi vrstami institucij iz različnih držav, s čimer se oblikujejo nove možnosti sodelovanja in širjenja znanj,
- možnosti pridobitve neke rešitve ali znanja na določenem področju delovanja (za konkreten problem),
- pridobitve finančnih sredstev,
- možnosti novih zaposlitev.

Razlogi za sodelovanje se razumljivo razlikujejo glede na tip oziroma naravo institucije ali projektnega partnerja. Možnost pridobitve neke rešitve ali znanja na določenem področju delovanja (za konkreten problem) je tako prioriteten razlog vključevanja za občine in regionalne razvojne agencije, pridobitev finančnih sredstev pa je bistveno večjega pomena za univerze, javne zavode in raziskovalne institucije. Dostop do novega znanja je najpomembnejši razlog vključevanja za podjetja, za ministrstva, agencije in univerze pa delež novih zaposlitev.

Najbolj **izpostavljeni pomanjkljivosti**, ki ju lahko razberemo iz rezultatov analize, sta:

- zagotavljanje celotnega financiranja projektnih aktivnosti. Stopnja sofinanciranja iz ESRR je znašala za slovenske upravičence med 76 in 85 %, kar pomeni, da je bila razlika v višini 15 do 24 % v domeni nacionalnega sofinanciranja oziroma so jo morali upravičenci zagotoviti sami;
- neaktivno vključevanje javne uprave v transnacionalne projekte. Aktivnejša vloga teh institucij bi zagotovo vplivala tudi na večjo uporabnost projektnih rezultatov, zlasti na področju oblikovanja razvojnih politik.

Najbolj prepoznavni rezultati transnacionalnih projektov so na podlagi rezultatov obeh analiz:

- dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize;
- priprava skupnih metodologij, študij in raziskav, spletne strani in intranet ter priročniki in druge publikacije;
- novi paketi storitev (svetovalne storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...) in regionalne blagovne znamke.

V svojem delu avtor izpostavlja tudi veliko uporabno vrednost projektnih rezultatov. Leta 2010 je visok delež anketirancev navedel, da so rezultate projekta iz programskega obdobja INTERREG IIIB uporabljali tudi po zaključku projektnih aktivnosti. V dolgoročno uporabo projektnih rezultatov in njihovo vrednost pa so prepričani tudi skorajda vsi anketiranci, ki so sodelovali v programu INTERREG IVB.

5.2 Analiza sodelovanja slovenskih partnerjev v transnacionalnih projektih v programskem obdobju 2007–2013

Ob zaključku programskega obdobja 2007–2013 je SVRK kot nacionalni organ s pomočjo Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pripravil Poročilo o sodelovanju slovenskih upravičencev v transnacionalnih projektih programov Območje Alp, Mediteran, Jugovzhodna Evropa in Srednja Evropa. Izvedenih je bilo 23 intervjujev s preko 40 sogovorniki, ki so sodelovali pri več kot 50 različnih projektih, tudi kot vodilni partnerji. Intervjuji so potekali jeseni leta 2014 na podlagi strukturiranega vprašalnika. Namen poročila

je bil prepoznati ključne prednosti transnacionalnih programov za slovenske upravičence (in Slovenijo širše), pridobiti informacije o tem, kako upravičenci sami vidijo rezultate (in učinke) svojega projektnega udejstvovanja in kakšne so njihove potrebe po podpori pri nadaljnjem delu.

Navedeni so naslednji vidiki dodane vrednosti transnacionalnega sodelovanja¹⁰:

- znanje: rezultati projekta na področju krepitev razvoja veščin in znanja deležnikov;
- inovativnost: rezultati projekta na področju inovativnosti procesov, produktov in storitev;
- neposredne ali ustvarjene naložbe: zmožnost projekta, da usmerja produktivne ali strukturne naložbe;
- povezovanje: rezultati spodbujajo ali generirajo ali krepijo povezovanje; povezovalne strategije na čezmejnem in transnacionalnem nivoju;
- vključevanje: vključevanje rezultatov projekta v dokumente za »regionalni razvoj«;
- upravljanje: rezultati projekta prispevajo k funkcionalni povezanosti na teritorialni ravni z vključitvijo kar največjega števila deležnikov v Sloveniji.

Rezultati poročila kažejo, da večina slovenskih upravičencev prepozna **prednost v sodelovanju** v transnacionalnih programih predvsem zaradi:

- sodelovanja z različnimi vrstami institucij iz različnih držav, s čimer se oblikujejo nove možnosti sodelovanja in širjenja znanj;
- programskih prioritete, ki so strateško naravnane;
- možnosti pridobitve novega znanja ter izkušenj na določenem področju delovanja.

Najbolj **izpostavljene pomanjkljivosti** pa so: nizka stopnja sofinanciranja, odsotnost sistemskega predfinanciranja in obseg administrativnih ovir.

---

¹⁰ Ključne podmine o dodani vrednosti transnacionalnega sodelovanja so bile povzete po študiji, ki jo je leta 2012-2014 izvajal ERVET, agencija Regije Emilija Romanja, skupaj z nacionalnim organom in osmimi italijanskimi regijami (MED project contribution to regional planning: evaluation and results of 8 Italian regions, september 2014).

Tako kot v prejšnjem obdobju je stopnja sofinanciranja iz ESRR za slovenske upravičence znašala med 76 in 85 %, kar pomeni, da so morali razliko v višini 15 do 24 % upravičenci zagotoviti sami. Navedeni delež je za veliko število anketirancev (predvsem tistih, ki sodelujejo pri več projektih ETS) predstavljal velik, včasih nepremostljiv zalogaj.

Najbolj prepoznavni **rezultati transnacionalnih projektov** so:

- rezultati, ki omogočajo vzpostavitev trajnih povezovanj na regionalnem in transnacionalnem nivoju in tako omogočajo tudi poznejše sodelovanje (mreženje);
- rezultati, ki omogočajo usklajevanje interesov in iskanje rešitev med različnimi sektorji, akterji, območji in ravnmi upravljanja;
- rezultati, ki vplivajo na krepitev institucionalnih zmogljivosti javnega sektorja ter medsektorske skupne rešitve (znanje in vpliv na regionalni razvoj).

Podpora in sodelovanje med sektorji in različnimi akterji ter odločevalci pri izvajanju različnih lokalnih ali regionalnih politik lahko projektne rezultate in učinke pretvori v prispevek k ciljem, ki ga zasledujejo programi. Rezultati ankete izpostavljajo nekaj **dejavnikov**, ki so jih anketiranci navedli kot **potrebne pri nadaljnjem sodelovanju**, in sicer:

- potrebo po podpori resorjev (ministrstev) in nacionalnega organa;
- potrebo po bolj načrtni predstavitvi in uporabljivosti rezultatov – vpliv rezultatov na različne politike (Univerza v Ljubljani, FF 2014).

Iz navedenega sklepamo, da večina anketirancev izpostavlja pomanjkanje »vizije« na nacionalnem nivoju (odsotnost strategije na državni ravni), saj se zavedajo, da bi potencialni projektni partnerji z ustrežno vsebino projektov lahko bili soustvarjalci strategije znotraj meja svoje države in širše. Kot je navedeno že zgoraj, dokaj velik zalogaj za posamezne upravičence predstavlja delež lastne udeležbe, zato so izpostavili tudi potrebo po predfinanciranju in sofinanciranju na nacionalni ravni (npr. s strani resornih ministrstev).

5.3 Evalvacija rezultatov programa Jugovzhodna Evropa v programskem obdobju 2007–2013

Leta 2015, ob izteku programskega obdobja 2007–2013, je program Jugovzhodna Evropa pripravil oceno in pregled glavnih ugotovitev o sodelovanju projektnih partnerjev pri projektih programa Jugovzhodna Evropa, in sicer na podlagi analize 38 strukturiranih intervjujev. Anketiranci so sodelovali v 113 od 122 odobrenih projektov, ki so se izvajali v letih 2009–2014. Prihajali so iz držav EU, držav kandidatk in sosedskih držav. Rezultati študije kažejo na doseganje zastavljenih ciljev in izpolnitev pričakovanj tako na strani programa Jugovzhodna Evropa kot na strani sodelujočih projektnih partnerjev.

Anketiranci so izpostavili nekaj **glavnih dejavnikov za sodelovanje v programu**, in sicer:

- priložnost za izmenjavo izkušenj in prenos dobrih praks (krepitev razvoja veščin in znanja);
- priložnost za vzpostavitev trajnih povezovanj na regionalni in transnacionalni ravni z možnostjo poznejšega sodelovanja (mreženje);
- priložnost za ustvarjanje novih ali izboljšanje obstoječih storitev, strategij ali politik (inovativnost) predvsem na nacionalni in regionalni ravni;
- priložnost za vplivanje na nacionalne, regionalne in mednarodne deležnike;
- priložnost za pridobivanje novega znanja in praktičnih izkušenj na določenem področju delovanja.

Več kot 91 % vprašanih je navedlo, da so bila njihova pričakovanja izpolnjena »v celoti« ali »večinoma«.

Najbolj prepoznavni rezultati projektov programa Jugovzhodna Evropa so na podlagi navedb respondentov:

- rezultati, ki za projektne partnerje ali za deležnike predstavljajo neko novo storitev ali instrument;
- rezultati kot del procesa načrtovanja za nadaljnje delovanje, pri čemer se uporabi projektna metodologija, ugotovitve iz študije ali skupnega pristopa;

- rezultati v obliki transnacionalnega omrežja ali platforme za vzajemno podporo znanja in izmenjave izkušenj med partnerji in interesnimi skupinami oziroma deležniki;
- rezultati, ki vplivajo na krepitev odnosov s ključnimi interesnimi skupinami oziroma deležniki predvsem na nacionalni ravni.

Respondenti menijo, da so prav izmenjava znanja in prenos dobrih praks ter koordinirano sodelovanje pri reševanju problemov glavna razpoznavna nota »transnacionalnosti«.

Pričakuje se, da bodo rezultati in učinki programa ali projektov imeli **trajnostni učinek** na ekonomskem in socialnem področju v regijah. Dolgotrajne učinke je moč pričakovati v primerih, ko so bili vzpostavljeni pozitivni odnosi z deležniki, kar je vplivalo na dober proces sodelovanja. Anketiranci so izpostavili še nekaj ključnih dejavnikov, ki zagotavljajo trajnostne učinke, in sicer:

- kontinuirano sodelovanje s projektnimi partnerji tudi po zaključku projekta;
- vpliv rezultatov in učinkov projekta izven partnerstva,
- vpliv rezultatov in učinkov projekta na razvojne politike,
- vpliv pilotnih aktivnosti, ki lahko privedejo do novih storitev,
- izboljšanje storitev javnega sektorja.

Rezultati študije so torej spodbudni, saj kažejo na to, da je velika večina sodelujočih partnerjev še naprej pripravljena sodelovati z vsaj nekaterimi institucijami iz partnerstva tudi v drugem kontekstu (npr. v drugih programih, ki jih sofinancira EU, neformalnih oblikah sodelovanja, bilateralno...); posamezni partnerji ali partnerstva so imeli že pripravljene nadaljnje projekte, ki bodo nadgradili prvotne učinke.

5.4 Povzetek ugotovitev analiz o transnacionalnem sodelovanju

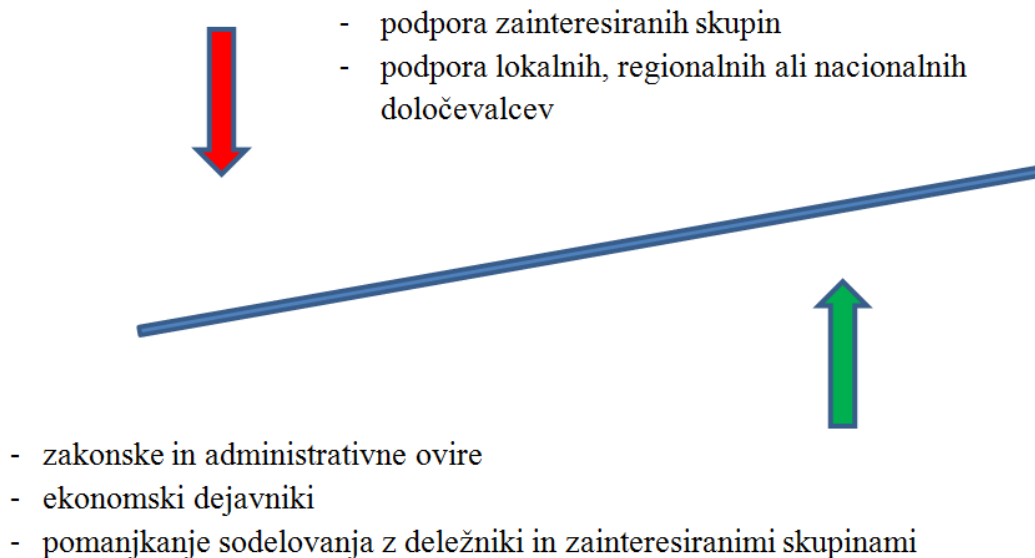
Na osnovi pregleda izvedenih analiz ugotavljamo, da se sodelovanje slovenskih projektnih partnerjev v programih transnacionalnega sodelovanja ocenjuje kot zelo uspešno. Taka ocena temelji na podatkih o številu partnerjev, številu projektov, v katere so ti vključeni, ter glede na višino na razpisih pridobljenih sredstev iz ESRR.

Med programskimi obdobji so opazne predvsem razlike v razlogih oziroma dejavnikih za sodelovanje institucij v transnacionalnih programih ter v rezultatih projektov in njihovi prepoznavnosti oziroma vpetosti v različne razvojne politike. Na začetkih sodelovanja v transnacionalnih programih (programsko obdobje 2000–2006) lahko kot glavni razlog za sodelovanje pri projektih navedemo dostop do novih znanj in izmenjavo izkušenj, pridobitev finančnih sredstev ter dostop do novih možnosti zaposlovanja. V prejšnjem programskem obdobju (2007–2013) lahko omenjenim razlogom dodamo potrebo po usklajevanju politik na transnacionalni ravni, v kar so usmerjale strateško naravnane programske prioritete. Pridobljene izkušnje preteklega programskega obdobja ali preteklega sodelovanja pri projektih so namreč vplivale na odločitve partnerjev za vključevanje v nove projekte naslednjega programskega obdobja. To je tudi skladno s postavljenimi cilji programov v programskem obdobju 2007–2013, ki so želeli doseči višjo raven sodelovanja in s tem razvoja območij.

Ugotavljamo, da na izvajanje projektne aktivnosti vplivajo različni **pozitivni in negativni zunanji dejavniki** (prikazuje jih Slika 5.1). Najvažnejši dejavnik s pozitivnim kot negativnim vplivom je podpora zainteresiranih skupin in odločevalcev (South East Europe 2015).

Slika 5.1: Pozitivni in negativni zunanji dejavniki, ki vplivajo na izvajanje projekta

POZITIVNI DEJAVNIKI

NEGATIVNI DEJAVNIKI

Vir: prirejeno po SEE end-of-programme evaluation (2015)

Rezultati vseh izvedenih analiz izpostavljajo, da lahko projekti dosežejo trajnostni učinek le ob okrepljenih odnosih s ključnimi interesnimi skupinami, deležniki oziroma (političnimi) odločevalci na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Upravičenci so tudi zaznali, da združevanje zainteresiranih skupin na transnacionalni ravni pripomore k večjemu vključevanju lokalnih deležnikov. Izpostavljeni negativni dejavniki se v aktualnem programskem obdobju (2014–2020) deloma zmanjšujejo, saj programi težijo k enotnim pravilom ter postopkom poročanja nastalih izdatkov.

Vključevanje in sodelovanje sta se v transnacionalnih programih razvijala in napredovala, na kar kaže tudi dejstvo, da so upravičenci v svojih projektih zaobjeli ključna načela programov, kot so večletni programi, okrepljene strateške pobude ter večja vključenost regionalnih deležnikov tudi zunaj projektних partnerstev. Tudi EK v petem poročilu o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji navaja, da glavnih ciljev Strategije EU 2020 ni mogoče doseči le s

politikami, ki so oblikovane na ravni EU ali nacionalni ravni, temveč predvsem z nacionalno in regionalno udeležbo akterjev ter z usklajevanjem kohezijskih (teritorialnih) in sektorskih politik EU (Evropska unija 2010).

Velja izpostaviti, da so v vseh programskih obdobjih v ospredju težnje po:

- trajnih povezovanjih na regionalni in transnacionalni ravni z možnostmi za nadaljnje sodelovanje, kar se kaže tudi v partnerstvih, ki v različnih sestavah sodelujejo iz obdobja v obdobje v okviru programov in zunaj njih;
- krepitvi odnosov s ključnimi ciljnimi skupinami oziroma deležniki.

Sklepamo torej, da ima transnacionalno sodelovanje pozitiven učinek predvsem takrat, kadar je naravnano dolgoročno, vpeto v širše razvojne politike in strategije ter kadar so projektni rezultati dejansko uporabni za ciljne skupine. To pa je tudi pristop, ki se poudarja v novem programskem obdobju 2014–2020, v katerem se programi osredotočajo na projekte strateške ali konkretne izvedbene narave.

6 SKLEPNE MISLI

V magistrski nalogi smo naredili podroben uvid v področje evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja od njegovih začetkov do sedanjega programskega obdobja, kar do sedaj še ni bilo narejeno. Na podlagi teoretičnih izhodišč smo transnacionalno sodelovanje umestili v strateški okvir, ki omogoča, da se programi in projekti bolje usmerjajo v izpolnjevanje ciljev kohezijske politike na različnih ravneh. Z obdelavo dostopnih podatkov in analizo že izvedenih poročil oziroma študij smo poudarili vrednost transnacionalnega sodelovanja in uspehe slovenskih institucij na tem področju.

ETS se od svojih začetkov krepiti ne le po obsegu, temveč tudi po kakovosti in uspešnosti. Še posebej to velja za transnacionalne programe. Od obetavnih začetkov pred 26 leti so prehajali poudarki na področju transnacionalnega sodelovanja h konkretnim outputom projektov in

nato vse bolj k rezultatom na projektni in programski ravni. Navedeno smo dokazali s cilji in načeli, ki jih zasledujejo strateški dokumenti, ter tudi z vzpostavljenimi ukrepi, ki spodbujajo partnerstva k pripravi in izvedbi kakovostnih projektov. Na tem mestu velja ponovno poudariti pomen programskega logičnega okvira, prepoznanega že v osnovnih izvedbenih aktih (uredbe EU in Program sodelovanja), ki opredeljujejo tematske cilje oziroma prednostne naloge in specifične cilje. To pomeni, da je osnova procesa opredelitev skupnega problema, ki ga je treba obravnavati. Zatem je treba ugotoviti, kaj želimo doseči in kako se bodo dosegli rezultati ter aktivnosti, ki odražajo zelene spremembe.

V nalogi smo v sklopu prve postavljene hipoteze izhajali iz predpostavke, da *transnacionalno sodelovanje pripomore k trajnostnemu in strateško usmerjenemu razvoju posameznih regij oziroma območij, kar se odraža prek ukrepov, ki so jih vzpostavili transnacionalni programi*. Z izvedeno deskriptivno metodo in analizo primarnih ter sekundarnih virov smo ugotovili, da zahteve po trajnostnem in strateško usmerjenem razvoju izhajajo že iz strateških dokumentov začetnih programskih obdobj. Dokumenti vse bolj zahtevajo specifične, merljive, izvedljive in časovno opredeljive cilje na ravni EU, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Tudi geografija območij transnacionalnega sodelovanja omogoča strateški pristop sodelovanja, saj se v programe povezujejo območja s skupnimi izzivi oziroma priložnostmi. Geografsko zaokroženo programsko območje opredeljuje tudi vsebinske prioritete, ki so take narave, da zahtevajo sodelovanje raznovrstnih akterjev problemsko homogenih območjih in območij makroregionalnih strategij. Ugotavljamo, da se vsebinske prioritete skozi čas niso zelo spreminjale, temveč so bile le preurejene tako, da je bilo dodano področje okvirnih pogojev za inovativnost. Za strateško naravnane rezultate je izrednega pomena kontinuiteta, kot v predstavljenih poročilih ugotavljajo projektni partnerji sami. Stabilna partnerska omrežja so namreč podlaga za širitev omrežij na vse večji krog deležnikov in za višje oblike sodelovanja (npr. izvajanje dolgoročnih sporazumov, vzpostavitvev in delovanje skupnih struktur ter sistemov upravljanja na določenem področju ...). Navedeno je vzpostavilo tudi zrelejši način sodelovanja. Na začetku so programi spodbujali mreženje (tudi istovrstnih institucij) ter prenos znanj in izkušenj, v aktualnem programskem obdobju pa je poudarek na vključevanju vseh štirih vrst akterjev, to je javne uprave, institucij znanja, izvajalcev in uporabnikov

(ciljnih skupin), v isti projekt. Posebna značilnost projektov je tudi usklajevanje različnih sektorjev, akterjev, upravnih ravni, kategorij območij, interesov, pristopov in izvajanja.

Da bi stopnjevali učinke transnacionalnega sodelovanja, so začeli programi že od leta 2010 dalje izvajati skupno komuniciranje o rezultatih projektov z enako tematsko naravnostjo in s kapitalizacijskimi procesi, torej s sistematičnim prenosom tematskih znanj, ustvarjenih v različnih programih, k deležnikom. Posebej strateški v tem pogledu bo v podpoglavju 3.7 napovedani projekt programa Mediteran »Platforma MED«. Cilji so vzpostavitev upravljaljskih procesov na območju celotnega Sredozemlja, priprava skupnih dolgoročnih dokumentov in zavez ter tudi razpisa za strateške projekte v okviru programa MED. Sklepna ugotovitev je, da lahko navedeno hipotezo potrdimo.

Z drugo zastavljeno hipotezo v nalogi preverjamo, ali se *intenziteta sodelovanja slovenskih institucij v transnacionalnem sodelovanju od programskega obdobja 2000–2006 povečuje, kar dokazuje število projektov s slovenskimi partnerji kot tudi alokacija sredstev ESRR*. V Sloveniji vlada za transnacionalno sodelovanje zelo velik interes, predvsem med nacionalnimi in regionalnimi institucijami, izkušenimi kot novimi. Kot država smo tudi zelo uspešni na tem področju. Kot enega izmed razlogov za visoko uspešnost lahko vidimo zgodnje vključevanje slovenskih institucij v navedene programe sodelovanja in s tem oblikovanje uspešnih partnerskih mrež, katerih sodelovanje je temeljilo na zaupanju in širjenju znanja. Navedeno hipotezo dokazujemo in potrdimo s primerjavo statističnih podatkov, ki se nanašajo na alokacijo sredstev ESRR, kot tudi z vključenostjo slovenskih institucij. Primerjava podatkov je pokazala, da je alokacija sredstev iz programskega obdobja 2000–2006 do aktualnega programskega obdobja narasla za več kot 300 %, hkrati se povečujeta tudi delež odobrenih projektov s slovenskimi projektnimi partnerji (46 % v programskem obdobju 2000–2006, 62 % v programskem obdobju 2007–2013, 67 % v programskem obdobju 2014–2020 – stanje novembra 2016) in število slovenskih partnerjev (SPP in SVP), ki se bo glede na predvideno linearno napoved iz programskega obdobja 2000–2006 do aktualnega programskega obdobja prav tako povečalo za več kot 300 %. Drugič, hipotezo dokazujemo z analizo študij oziroma poročil, ki se nanašajo na slovenske projektne partnerje v transnacionalnih programih, s katero ugotavljamo tudi razloge za vključitev v transnacionalne programe, prednosti in

pomanjkljivosti sodelovanja ter prepoznavne rezultate projektov. Velja navesti, da slovenski projektni partnerji izpostavljajo predvsem pomanjkanje razvojne vizije in strategije na nacionalni ravni in pomanjkanje intenzivnejšega sodelovanja z javno upravo, predvsem na državni ravni. Tu so še velike možnosti za napredek.

Pričakovanja, povezana z izvajanjem teritorialnega transnacionalnega sodelovanja oziroma s koriščenjem sredstev iz strukturnih skladov, so danes zelo visoka. Vendar pa se je treba zavedati, da prava dodana vrednost in rezultat dela na področju transnacionalnega sodelovanja pogosto nista vidna takoj, ampak šele v daljšem časovnem obdobju.

Z nalogo smo glede na obsežnost področja odprli možnosti za nadaljnja raziskovanja. Koristno bi bilo na primer ugotoviti:

- kakšno je bilo sodelovanje slovenskih partnerjev v vseh programih evropskega teritorialnega sodelovanja;
- kaj bo pokazalo vrednotenje učinkov transnacionalnih programov;
- v kolikšni meri bodo ti programi izvajali strateške projekte in kakšni bodo njihovi učinki;
- kaj bo prineslo sodelovanje programov z makroregionalnimi strategijami.

Dodana vrednost magistrske naloge je pregled transnacionalnega sodelovanja Slovenije skozi obdobja na enem mestu. Ključna ugotovitev naloge je, da so zahteve, način sodelovanja in pričakovanje rezultatov iz obdobja v obdobje večji, kar vodi v vse večjo vrednost tega sodelovanja predvsem z namenom slediti prednostnim prvinam Strategije Evropa 2020. Vizija teritorialne kohezijske politike ni le povečan razvoj zaostalih regij, ampak vključuje tudi spoštovanje teritorialnih in kulturnih značilnosti različnih delov EU. Pomembno je predvsem zavedanje, da morajo projekti temeljiti na strategijah, in ne obratno. In kot je bilo dokazano v četrtem poglavju, je Slovenija paradni konj, o čemer pričajo številni uspešni projekti in nenazadnje tudi število ustvarjenih razvojnih delovnih mest.

7 LITERATURA IN VIRI

- AlpHouse – Alpine building culture and ecology. 2016. <http://www.alphouse.eu/>. Dostopno 6. julija.
- Alpine Space Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013a. *Portrait Alpine Space Programme*. http://www.alpine-space.org/2007-2013/uploads/media/Portrait_Alpine_Space_Programme_01.pdf
- Alpine Space Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013b. *Operational Programme Alpine Space*. http://www.alpine-space.org/2007-2013/uploads/media/Operational_Programme_ASP_01.pdf
- Berdavs Janez. 2016. *Kaj je dober projekt?* Informativni dan ob drugem razpisu progama Obnočje Alp. Ljubljana. AustriaTrend Hotel 9. marec 2016.
- Central Europe Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013a. *Visuals-maps-and-logos*. <http://www.central2013.eu/documents-2007-2013/visuals-maps-and-logos/?L=%2Fproc%2Fself%25>
- Central Europe Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013b. *Operational Programme Central Europe Programme*. http://www.central2013.eu/fileadmin/user_upload/Downloads/Intranet/OP_revision/Operational_Programme_version_2.1.pdf
- Central Europe Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013c. *Central Publications – Thematic Cooperation Maps*. <http://www.central2013.eu/documents-2007-2013/programme-publications/thematic-cooperation-maps/?L=%2Fproc%2Fself%25>
- Central Europe Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013d. *Central Europe Annual Implementation Report 2012*. http://www.central2013.eu/fileadmin/user_upload/Downloads/News/CE_Annual_Implementation_Report_2012_APPROVED.pdf
- Cigale Dejan in Miklavčič Tomaž. 2006. *Pobuda Skupnosti INTERREG IIIB (2000 - 2006) v Sloveniji. Poročilo o dejavnosti v Sloveniji, povezanih s programoma*

- INTERREG IIIB CADSES in Območje Alp*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor. http://www.cilj3.mz.gov.si/uploads/file/26_sl_interreg_iiib_v_sloveniji.pdf
- Černela Jasmina. 2010. *Združeni v različnosti – kulturni vidiki širjenja Evropske unije, stare in nove članice v primerjalni perspektivi*, Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/cernela-jasmina.pdf>
  - DMCSEE - Drought Management Centre for South-East Europe. 2016. <http://www.dmcsee.eu/>. Dostopno 6. julija.
  - European Commission. 2010. *Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*, Sporočilo komisije. COM(2010) 2020 konč. Bruselj. http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf
  - European Commission. Regional Policy. 2011. *Territorial Agenda of the European Union 2020*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/what/territorial-cohesion/
  - European Commission. Regional Policy. 2016a. *Maps*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/information/maps/
  - European Commission. Regional Policy. 2016b. *Interreg: European Territorial Cooperation*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/cooperation/european-territorial/
  - European Commission. Regional Policy. 2016c. *Evropsko teritorialno sodelovanje*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/policy/cooperation/european-territorial/
  - European Union. Regional Policy. 2000. *Community Initiative INTERREG II 1994-1999: An Initial Evaluation*. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/interreg_en.pdf
  - European Union. EUR-Lex. EU law and publications. 2006. Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999. Official Journal JOL_2006_210_R_0025_01, 31.7.2006, 25-78. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1479215940295&uri=CELEX:32006R1082>
  - European Union. EUR-Lex. EU law and publications. 2012. *Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European*

- Union*. Official Journal C 326, 26.10.2012, 0001 – 0390. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>
- European Union. EUR-Lex. EU law and publications. 2013a. *Uredba (EU) št. 1299/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o posebnih določbah za podporo cilju "evropsko teritorialno sodelovanje" iz Evropskega sklada za regionalni razvoj*. Official Journal L 347, 20.12.2013, 259–280. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1299>
  - European Union. EUR-Lex. EU law and publications. 2013b. *Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006*. Official Journal L 347, 20.12.2013, p. 320–469. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1303>
  - Evropska unija – Evropski strukturni in investicijski skladi. 2016. *Predstavitev kohezijske politike EU 2014-2020*. <http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/publikacije/predstavitev-kohezijske-politike-eu-2014-2020.pdf>
  - Evropska unija. 2010. *Vlaganje v prihodnost Evrope. Peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji*. Urad za publikacije Evropske unije, 2010. http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/information/publications/reports/2010/fifth-report-on-economic-social-and-territorial-cohesion-investing-in-europes-future
  - Evropska unija. 2013. *Poročilo Komisije Evropskemu Parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu Odboru in Odboru regij o dodani vrednosti makroregionalnih strategij*. COM(2013)468 final. Urad za publikacije Evropske unije, 2013. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_added_value_macro_region_strategy_sl.pdf

- Frangenheim Alexandra. 2013. *Networks in European Territorial Cooperation by the example of the cooperation programme CENTRAL EUROPE*. Master thesis, executive summary. June 2013.
- Green Partnerships. 2016. <http://www.greenpartnerships.eu/wp/>. Dostopno 6. julija.
- Interact EU. 2016. *Map/Macro-regional strategies*. - http://www.interact-eu.net/library?field_fields_of_expertise_tid=33#468
- Interreg Adrion Programme. 2015. *Programme Manual, Version 2.0 March 2016*. http://www.adrioninterreg.eu/wp-content/uploads/2016/02/Programme-Manual-Version-2.0-2016_03_11.pdf
- Interreg Adrion Programme. 2015a. *Which area is covered?* <http://www.adrioninterreg.eu/index.php/partners/>
- Interreg Alpine Space Programme. 2015a. *Project implementation handbook*. <http://www.alpine-space.eu/project-management/project-implementation-handbook/explore-the-handbook>
- Interreg Alpine Space Programme. 2015b. *Cooperation Programme 2014 - 2020*. http://www.alpine-space.eu/about/programme-documents/asp_cooperation_programme_final.pdf
- Interreg Central Europe Programme. 2015a. *Application Manual; version 2 – September 2015*. <http://www.interreg-central.eu/central-documents/programme-documents/>
- Interreg Central Europe Programme. 2015b. *Evaluation plan; version 1 – January 2016*.
- Interreg Central Europe Programme. 2015c. *Cooperation Programme*. http://www.interreg-central.eu/Content.Node/apply/Document_Overview.html
- Interreg Danube Programme. 2014. *Cooperation Programme. Annex 2 – Maps and figures*. <http://www.interreg-danube.eu/about-dtp/programme-presentation>
- Interreg III. 2016. <http://3kps.interreg.gr/default.aspx?page=237>. Dostopno 24. julija.
- Interreg MED Programme. 2015. *Programme Manual; version 1 – July 2015*. <http://interreg-med.eu/en/programme-manual/>

- Interreg MED Programme. 2015a. PRIORITY AXIS 4: Enhancing Mediterranean Governance. *The PLATFORM project, The added value to the governance in the Mediterranean Region and to the national and regional mainstreaming actions*. Interno gradivo.
- Kobe Nadja. 2015a. *Transnacionalni programi 2014-2020, Programski okvir in novosti*. Nacionalna konferenca »Slovenija v transnacionalnih in medregionalnih programih evropskega teritorialnega sodelovanja«. Ljubljana. Hotel Slon 4. in 5. marec 2015.
- Kobe Nadja. 2015b. *Programi transnacionalnega in medregionalnega sodelovanja 2014 -2020*. Nacionalna konferenca »Slovenija v transnacionalnih in medregionalnih programih evropskega teritorialnega sodelovanja«. Ljubljana. Hotel Slon 4. in 5. marec 2015.
- Kobe Nadja. 2016a. *Izvečki razpisov TIP*. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Sektor za evropsko teritorialno sodelovanje. Interno delovno gradivo.
- Kobe Nadja. 2016b. Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko kot nacionalni organ transnacionalnih programov. *Razgovori in posveti*. 2016.
- Med Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013a. *Med Programme - What is it about? What happened so far?*
http://www.programmemed.eu/fileadmin/PROG_MED/Communication/brochure_med_EN_basse_def.pdf
- Med Programme, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013b. *Med Operational Programme*.
http://www.programmemed.eu/fileadmin/PROG_MED/DOCUMENTS_DE_REFERERENCE/Page_accueil_sept2010/EN-OP_Med_2012.pdf
- Miklavčič Tomaž in Janez Nared. 2009. Regionalni razvoj 2 - Razvojni izzivi Slovenije. *Vloga transnacionalnih programov pri doseganju razvojnih ciljev Slovenije*, 51-59. Ljubljana: Založba ZRC

- Miklavčič Tomaž. 2014. *Vpliv programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj*. Magistrsko delo št. 73/IP. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. <http://drugg.fgg.uni-lj.si/4779/>
- Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. 2014. *Cilj 3 teritorialno sodelovanje*. <http://www.cilj3.mzip.gov.si/index.php?id=132&lang=sl&PHPSESSID=82d4998a1e558f22c20957cf3b88de90&PHPSESSID=82d4998a1e558f22c20957cf3b88de90>
- Ministrstvo za okolje in prostor. 2012. *Interno delovno gradivo naciopnalnega organa in prvostopenjske kontrole*.
- Ministrstvo za okolje. 2000. *Evropske prostorsko razvojne perspektive. V smeri uravnoteženega in trajnostnega razvoja ozemlja Evropske unije*; Slovenska verzija. Ljubljana 2000. http://www.mop.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/mednarodni_dokumenti/
- Ministrstvo za zunanje zadeve. 2016. *Evropske politike. Makroregionalne strategije EU*. http://www.mzz.gov.si/si/evropske_politike/makroregionalne_strategije_evropske_unije/
- Mulec Breda. 2008. *Kohezijska politika Evropske unije in problemi njene implementacije s posebnim poudarkom na Republiki Sloveniji in državah jugovzhodne Evrope*, 29. Ljubljana: Založba Koščak
- Peterlin Marko. 2011. *Evropa poudarja prostorski pristop*. Inštitut za politike prostora. <http://ipop.si/2011/05/25/evropa-poudarja-prostorski-pristop/>
- Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Sektor za kontrolo – programi ETS, IPA in MFM. 2015. *Podatki o validirani vrednosti slovenskih projektnih partnerjev v programskem obdobju 2007 – 2013*. Interno delovno gradivo.
- Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Sektor za evropsko teritorialno sodelovanje. 2016. *Izveček razpisov TIP 2014 – 2020*. Interno delovno gradivo
- Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2014b. *Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014-2020*. http://www.svrk.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1328/5878/

- Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2015. *Sodelovanje slovenskih partnerjev v transnacionalnih programih evropskega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007-2013*. Ljubljana: SVRK
- SOGES spa. Deptment for EU Public Policies in ERAC bv. 2012. *Entral Eurioe - Evaluation of Programme activities FINAL REPORT*, December. 2012. Torino – Boxtel.
- Sonora – SOuth-NORth Axis project. 2016. <http://www.sonoraproject.eu/>. Dostopno 4. julija.
- South East Europe, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013a. *Visual identity*. http://www.southeast-europe.net/en/downloads_section/communication_tools/
- South East Europe, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2013b. *Operational Programme*. http://www.southeast-europe.net/en/downloads_section/programme_related_documents/
- South East Europe, Transnational Cooperational Programme 2007 - 2013. 2015. *South East Europe end-of-programme evaluation*. www.southeast-europe.net/download.cmt?id=4772
- Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 2014. *Poročilo (rezultati intervjujev) - Ocena sodelovanja slovenskih partnerjev v okviru projektov programov ETS (2007-2013)*. Interno gradivo.
- Vlada Republike Slovenije. 2014. *Sklep Vlade RS št. 54400-12/2014/4 z dne 19.6.2014*. [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/f981c1e6603ac5efc1257fee003b36d8/\\$FILE/UredbaETS-2014-2020.doc](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/f981c1e6603ac5efc1257fee003b36d8/$FILE/UredbaETS-2014-2020.doc)
- Wolfe Colin. 2007. European Commission, Directorate - General for Regional Policy. 2007. Inforegio, panorama no. 24. *INTERREG, irrelevant or indispensable*, 7-9. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag24/mag24_en.pdf

PRILOGE

Priloga 1: Območja transnacionalnih programov po programskih obdobjih

Priloga 2: Prioritete transnacionalnih programov, v katerih sodeluje Slovenija, po obdobjih (INTERREG III, IV in V)

Priloga 3: Ključni dosežki izbranih projektov programskega obdobja 2007-2013

Priloga 4: Geografska območja transnacionalnih programov po obdobjih v katerih je sodelovala in sodeluje Slovenija

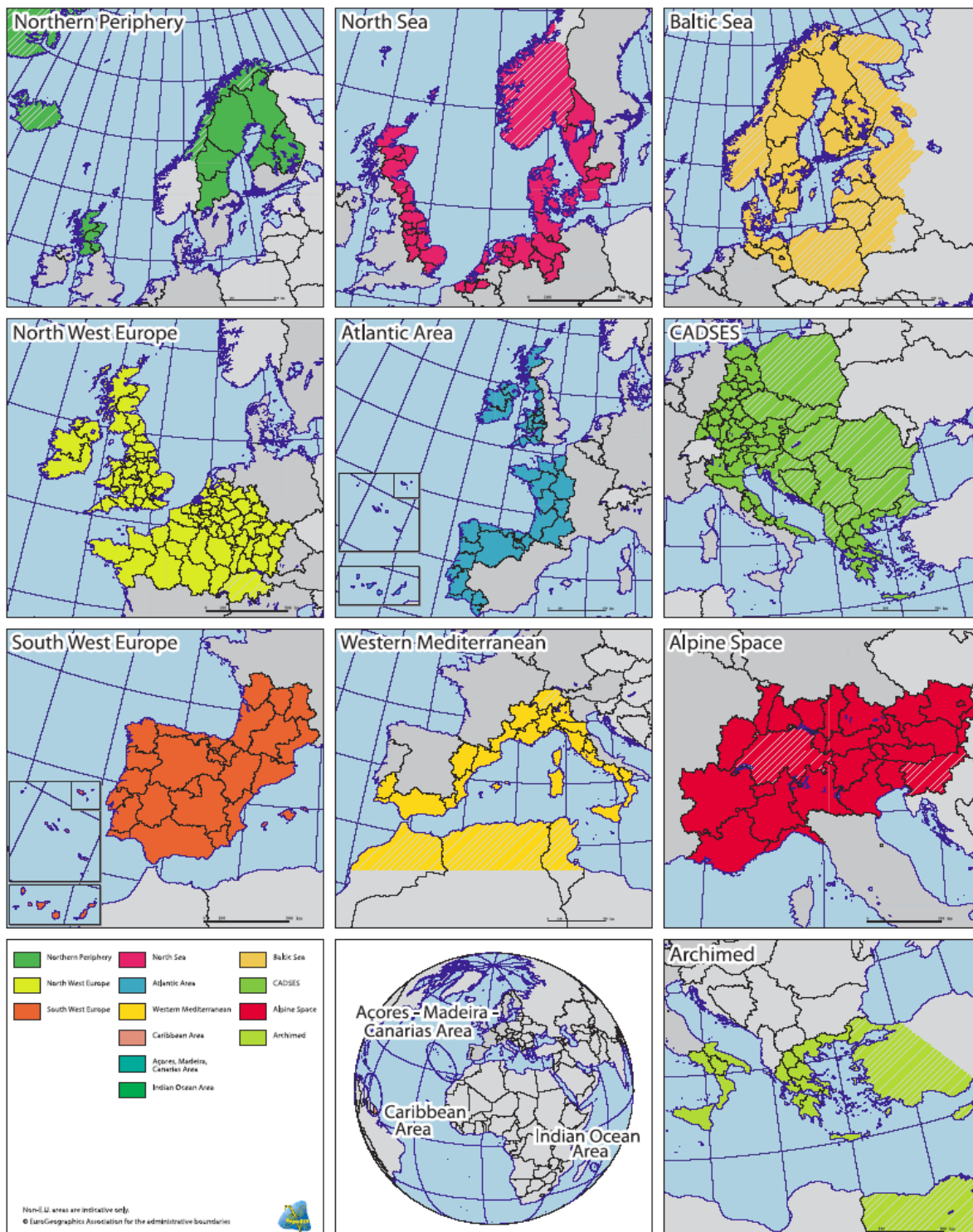
Priloga 5: Alokacijo sredstev po programih in programskih obdobjih od 2000 - 2020

Priloga 6: Končna validirana vrednost vseh slovenskih partnerjev po programih in programskih obdobjih od 2000 – 2020

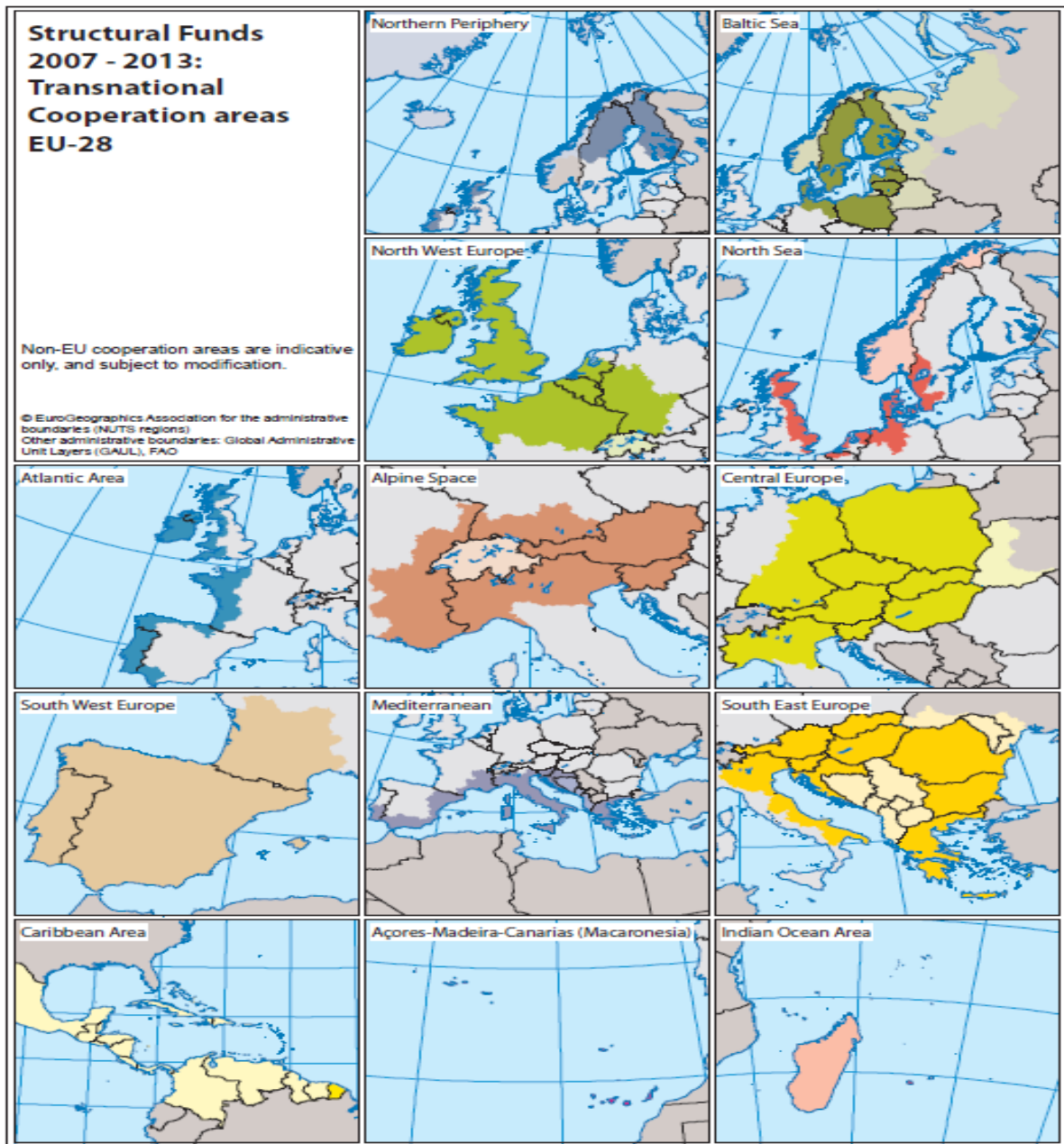
Priloga 7: Število projektov s slovenskimi projektnimi partnerji v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja (programsko obdobje 2014-2020 – stanje november 2016)

Priloga 1 : Območja transnacionalnih programov po obdobjih

Geografska območja 10 transnacionalnih programov v programskem obdobju 2000 -2006

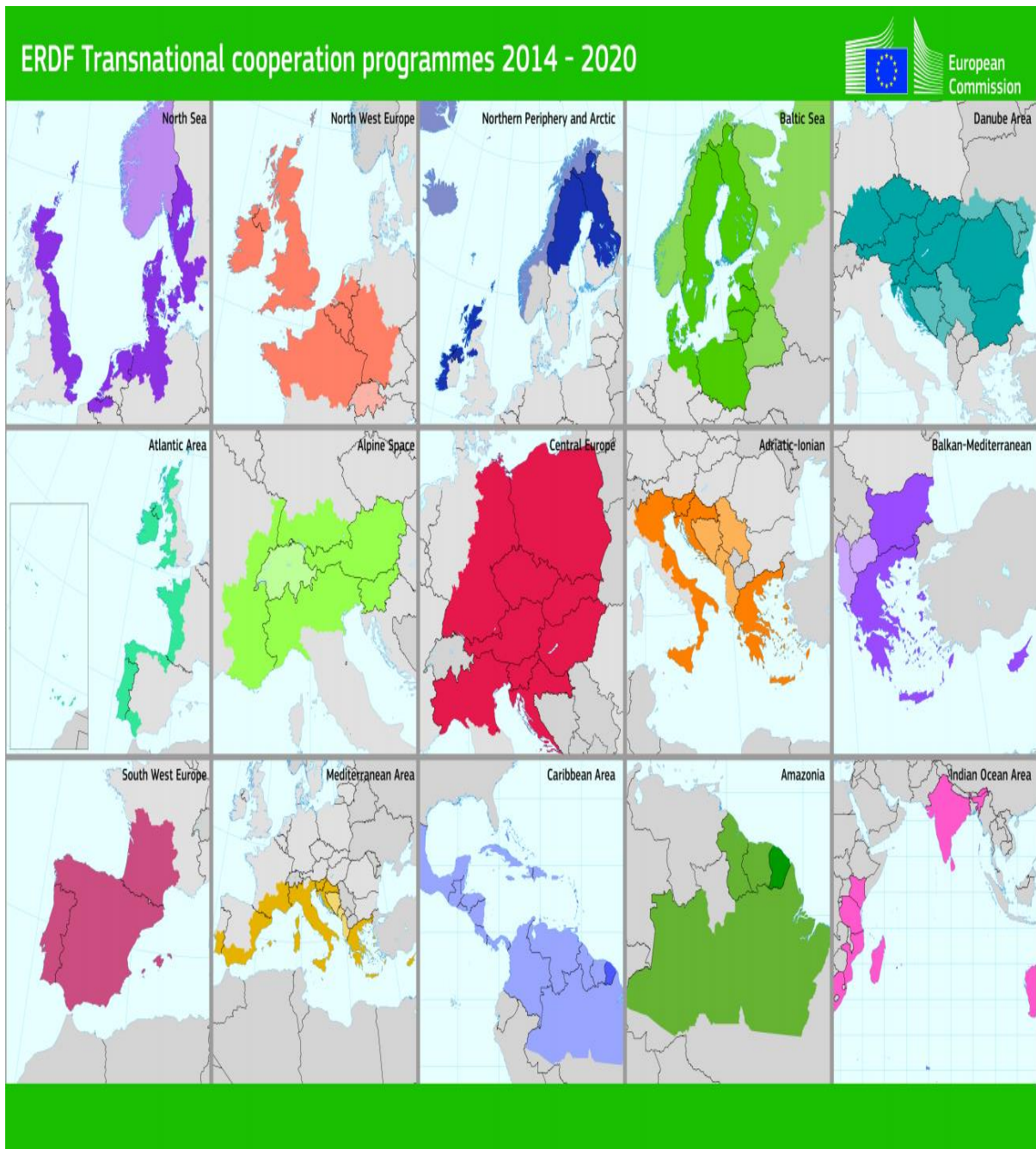

Geografska območja 13 transnacionalnih programov v programskem obdobju 2007 -2013

Geografska območja 15 transnacionalnih programov v programskem obdobju 2014 -2020

Priloga 2: Prioritete transnacionalnih programov, v katerih sodeluje Slovenija, po obdobjih (INTERREG III, IV in V)

INTERREG III 2000-2006

Program Območje Alp 2000-2006	
Prioriteta 1	Uveljavljanje območja Alp kot konkurenčnega in privlačnega življenjskega ter gospodarskega prostora v okviru policentričnega prostorskega razvoja EU
1.1.	Medsebojno poznavanje in skupne perspektive.
1.2.	Konkurenčnost in trajnostni razvoj
Prioriteta 2	Razvoj trajnostnih transportnih sistemov s poudarkom na učinkovitosti, intermodalnosti in izboljšanju dostopnosti.
2.1.	Perspektive in analize.
2.2.	Izboljšanje obstoječih in uveljavljanje prihodnjih transportnih sistemov z inteligentnimi rešitvami, kot je npr. intermodalnost.
Prioriteta 3	Preudarno upravljanje narave, krajine in kulturne dediščine, varstvo okolja in preprečevanje naravnih katastrof
3.1.	Narava in viri, še posebej voda.
3.2.	Dobro upravljanje krajine in kulturne dediščine.
3.3.	Sodelovanje na področju nevarnosti naravnih nesreč

Program INTERREG-CADES 2000-2006

Prioriteta 1	Spodbujanje trajnostnega prostorskega razvoja ter socialne in gospodarske kohezije
1.1.	Podpora skupnim strategijam za prostorski razvoj in akcije za njegovo izvajanje;
1.2.	Oblikovanje urbanega razvoja, pospeševanje urbanih omrežij in sodelovanja;
1.3.	Oblikovanje razvoja podeželja;
1.4.	Prostorski vplivi priseljevanja.
Prioriteta 2	Razvoj učinkovitih in trajnostnih transportnih sistemov ter izboljšanje dostopa do informacijske družbe
2.1.	Razvijanje učinkovitih transportnih sistemov s poudarkom na trajnostnem razvoju,
2.2.	Izboljševanje dostopa do znanja in informacijske družbe.
Prioriteta 3	Promocija in upravljanje krajine, naravne in kulturne dediščine
3.1.	Varstvo in razvoj kulturne dediščine;
3.2.	Varstvo in razvoj naravne dediščine;
3.3.	Varstvo in razvoj krajine.
Prioriteta 4	Varovanje okolja, upravljanje virov in preprečevanje naravnih nesreč
4.1.	Spodbujanje varovanja okolja in upravljanja z viri;
4.2.	Spodbujanje upravljanja s tveganji in preprečevanja naravnih nesreč;
4.3.	Spodbujanje integriranega upravljanja z vodami in preprečevanje poplav.

INTERREG IV 2007-2013

Program Območje Alp 2007-2013	
Prioriteta 1	Konkurenčnost in privlačnost območja Alp
1.1.	Krepitev inovacijskih zmogljivosti malih in srednje velikih podjetij, ustvarjanje ustreznih okolij za njihov razvoj ter pospeševanje stabilnega sodelovanja med centri za raziskave in tehnološki razvoj ter malimi in srednje velikimi podjetji;
1.2.	Povečevanje razvojnih možnosti na podlagi tradicionalnih sektorjev in kulturne dediščine ter nastajajočih sektorjev na transnacionalni ravni;
1.3.	Krepitev vloge urbanih območij kot gonilne sile trajnostnega razvoja; krepitev odnosov med mesti in podeželjem ter razvoj obrobni območij.
Prioriteta 2	Dostopnost in povezljivost
2.1.	Zagotavljanje pravičnega dostopa do javnih storitev ter do transportne, informacijske in komunikacijske infrastrukture ter infrastrukture za pridobivanje znanja v območju programa;
2.2.	Spodbujanje in izboljševanje dostopa do obstoječe infrastrukture in njene uporabe zaradi optimizacije gospodarskih in družbenih koristi ter za zmanjševanja okoljskih posledic;
2.3.	Izboljšanje povezljivosti za okrepitev policentričnih prostorskih vzorcev ter pripravo podlage za na znanju temelječo informacijsko družbo;
2.4.	Spodbujanje modelov trajnostne in inovativne mobilnosti, zlasti v zvezi z okoljsko problematiko in vprašanji, ki zadevajo človekovo zdravje in enakopravnost;

2.5.	Omilititev negativnih posledic prometnih tokov preko Alp.
Prioriteta 3	Okolje in preprečevanje tveganj
3.1.	Krepitev sodelovanja pri okoljevarstvenih vprašanjih;
3.2.	Spodbujanje celostnih pristopov k urejanju naravnih virov in kulturne krajine;
3.3.	Spodbujanje razvoja učinkovite rabe vodnih virov, energije, namenske rabe prostora, surovin in drugih naravnih virov;
3.4.	Spoprijemanje z učinki podnebnih sprememb, naravnih in tehnoloških nesreč.

Program Jugovzhodna Evropa 2007-2013	
Prioriteta 1	Pospeševanje inovacij in podjetništva
1.1.	Razvijanje tehnološke in inovacijske mreže na določenih področjih;
1.2.	Razvijanje ugodnega okolja za inovativno podjetništvo;
1.3.	Izboljševanje okvirnih pogojev za inovacije.
Prioriteta 2	Varovanje in izboljšanje okolja
2.1.	Izboljšanje celostnega gospodarjenja z vodami ter preprečevanje poplav;
2.2.	Preprečevanje naravnih tveganj;
2.3.	Spodbujanje sodelovanja pri upravljanju naravnih dobrin in zavarovanih območij;
2.4.	Spodbujanje učinkovite rabe energije in učinkovitosti virov.

Prioriteta 3	Izboljšanje dostopnosti
3.1.	Izboljšanje usklajevanja pri pospeševanju, načrtovanju in delovanju primarnih in sekundarnih prometnih omrežij;
3.2.	Razvijanje strategij za razreševanje »digitalnega razkoraka«;
3.3.	Izboljšanje okvirnih pogojev za multimodalne platforme.
Prioriteta 4	Razvoj transnacionalnih sinergij za območja trajnostne rasti
4.1.	Obravnavanje problemov velemestnih območij in regionalnih poselitvenih sistemov;
4.2.	Spodbujanje uravnoteženega vzorca privlačnih in dostopnih območij rasti;
4.3.	Spodbujanje uporabe kulturnih vrednot za razvoj.

Program Srednja Evropa 2007-2013	
Prioriteta 1	Pospeševanje inovacij po vsej Srednji Evropi
1.1.	Izboljšanje okvirnih pogojev za inovacije;
1.2.	Vzpostavitev institucij in kadrov za prenos in uporabo inovacij;
1.3.	Pospeševanje razvoja znanja.
Prioriteta 2	Izboljšanje dostopnosti Srednje Evrope in povezljivosti znotraj nje
2.1.	Izboljšanje medsebojne povezljivosti v Srednji Evropi;
2.2.	Razvijanje multimodalnega logističnega sodelovanja;
2.3.	Pospeševanje trajnostne in varne mobilnosti;
2.4.	Pospeševanje informacijsko-komunikacijskih tehnologij in alternativnih rešitev za izboljšanje dostopa.
Prioriteta 3	Odgovorna raba našega okolja

3.1.	Oblikovanje visoko kakovostnega okolja z upravljanjem in varovanjem naravnih virov in dediščine;
3.2.	Zmanjšanje tveganj in vplivov naravnih nesreč in tistih, ki jih povzroči človek;
3.3.	Podpiranje uporabe obnovljivih virov energije in povečanje energetske učinkovitosti;
3.4.	Podpiranje okolju prijaznih tehnologij in dejavnosti.
Prioriteta 4	Izboljšanje konkurenčnosti in privlačnosti mest in regij
4.1.	Razvijanje policentričnih poselitvenih struktur in teritorialnega sodelovanja;
4.2.	Soočanje s teritorialnimi učinki demografskih in socialnih sprememb na urbani in regionalni razvoj;
4.3.	Izkoriščanje kulturnih virov za privlačnejša mesta in regije.

Program Mediteran 2007-2013	
Prioriteta 1	Razvijanje inovacijskih zmogljivosti
1.1.	Razširjanje inovativnih tehnologij, znanja in izkušenj;
1.2.	Izboljšanega strateškega sodelovanja med nosilci gospodarskega razvoja ter organi oblasti.
Prioriteta 2	Varstvo okolja in spodbujanje trajnostnega teritorialnega razvoja
2.1.	Varstvo in izboljšanje naravnih virov in dediščine;
2.2.	Pospeševanje obnovljivih virov energije in izboljševanje učinkovite rabe energije;
2.3.	Preprečevanje pomorskih tveganj in zvečanje varnosti na morju;
2.4.	Preprečevanje in obvladovanje naravnih tveganj.
Prioriteta 3	Izboljševanje mobilnosti in dostopnosti

3.1.	Izboljšanje dostopnosti po morju in tranzitnih zmožnosti s pomočjo multimodalnosti in intermodalnosti;
3.2.	Podpiranje uporabe informacijskih tehnologij za boljšo dostopnost in teritorialno sodelovanje.
Prioriteta 4	Spodbujanje policentričnega razvoja in integracije na območju Mediterana
4.1.	Usklajevanje razvojnih politik in izboljševanje teritorialne uprave;
4.2.	Krepitev identitete in izboljševanje virov kulturne dediščine za boljšo integracijo sredozemskega prostora.

INTERREG V 2014-2020

Program Interreg Območje Alp 2014-2020	
Prioriteta 1	Inovativna družba
1.1.	Izboljšanje okvirnih pogojev za inovativnost;
1.2.	Krepitev zmogljivosti na področju storitev splošnega pomena.
Prioriteta 2	Nizkoogljična družba
2.1.	Vzpostavitev transnacionalnih in integralnih nizko-ogljičnih politik in ukrepov;
2.2.	Povečanje opcij za nizko-ogljično mobilnost in promet.
Prioriteta 3	Življenjski prostor
3.1.	Trajnostna raba naravne in kulturne dediščine;

3.2.	Varovanje, razvoj in ekološka povezanost alpskih ekosistemov.
Prioriteta 4	Dobro upravljanje
4.1.	Razširitev večnivojskega in transnacionalnega upravljanja na območju.
Prioriteta 5	Tehnična pomoč
5.1.	Povečanje učinkovitosti in uspešnosti upravljanja in izvajanja programa;
5.2.	Krepitev sposobnosti projektnih prijaviteljev in upravičencev;
5.3.	Profiliranje programa in njegove razpoznavnosti.

Program Interreg Mediteran 2014-2020	
Prioriteta 1	Krepitev inovacijskih zmogljivosti za pameten in trajnostni razvoj
1.1.	Pospeševanje transnacionalnih dejavnosti inovativnih grozdov in omrežij ključnih sektorjev na območju.
Prioriteta 2	Razvijanje nizkoogljičnih strategij in energetske učinkovitosti na specifičnih območjih
2.1.	Dvig zmogljivosti za boljše energetske upravljanje javnih zgradb na transnacionalni ravni;
2.2.	Povečanje deleža obnovljivih lokalnih virov energije v strategijah in planih;
2.3.	Izboljšanje zmogljivosti za uporabo obstoječih nizko-ogljičnih transportnih sistemov in multimodalnih povezav med njimi.
Prioriteta 3	Varovanje in razvijanje mediteranskih naravnih in kulturnih virov
3.1.	Razvijanje trajnostnih politik za odgovoren razvoj obalnega in morskega

3.2.	turizma; Vzdrževanje biološke raznolikosti in naravnih ekosistemov z boljšim upravljanjem in povezovanjem varovanih območij.
Prioriteta 4	Izboljšanje upravljanja na območju Mediterana
4.1.	Podpora procesu razvijanja in krepitve okvirov večstranske koordinacije za skupne odzive na skupne izzive.
Prioriteta 5	Tehnična pomoč
5.1.	Uspešno izvajanje programa sodelovanja;
5.2.	Izboljšanje podpore prijaviteljem in upravičencem ter okrepitev vključenosti relevantnih partnerjev v izvajanje programa.

Program Interreg Podonavje 2014-2020	
Prioriteta 1	Inovativno in družbeno odgovorno Podonavje
1.1.	Izboljšanje okvirnih pogojev za inoviranje;
1.2.	Povečanje spretnosti in znanj za inoviranje v gospodarstvu in družbi.
Prioriteta 2	Varovanje okolja in upravljanje virov
2.1.	Transnacionalno upravljanje voda ter preprečevanje poplavnih tveganj;
2.2.	Trajnostna raba naravne in kulturne dediščine ter virov;
2.3.	Varovanje in upravljanje ekoloških koridorjev;
2.4.	Povečanje pripravljenosti za upravljanje z nesrečami.
Prioriteta 3	Dobro povezano Podonavje

3.1.	Okolju prijazni in varni prometni sistemi ter uravnotežena dostopnost urbanih in ruralnih območij;
3.2.	Energetska varnost in učinkovitost.
Prioriteta 4	Dobro upravljanje v Podonavju
4.1.	Krepitev institucionalnih zmogljivosti javne uprave za odzive na velike družbene spremembe;
4.2.	Podpora upravljanju in izvajanju makroregionalne strategije EUSDR.
Prioriteta 5	Tehnična pomoč
5.1.	Zagotavljanje učinkovitega in nemotenega izvajanja programa.

Program Interreg Srednja Evropa 2014-2020	
Prioriteta 1	Sodelovanje za boljšo inovativnost in konkurenčnost Srednje Evrope
1.1.	Izboljšanje trajnih povezav med akterji inovacijskih sistemov za krepitev regionalnih inovacijskih zmogljivosti;
1.2.	Izboljšanje spretnosti in podjetniških veščin za večjo gospodarsko in družbeno inovativnosti regij;
Prioriteta 2	Sodelovanje na področju nizko-ogljicnih strategij
2.1.	Razvijanje in izvajanje rešitev za povečanje energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi;
2.2.	Izboljšanje teritorialno usmerjenega planiranja energetskih politik in strategij za preprečevanje podnebnih sprememb;
2.3.	Krepitev zmogljivosti za planiranje mobilnosti na funkcionalnih urbanih območjih za zmanjšanje izpustov ogljikovega dvokisa.

Prioriteta 3	Sodelovanje na področju naravnih in kulturnih virov za trajnostno rast
3.1.	Izboljšanje sposobnosti za integralno okoljsko upravljanje za varovanje in trajnostno rabo naravnih virov in dediščine;
3.2.	Izboljšanje zmogljivosti za trajnostno rabo kulturne dediščine in virov;
3.3.	Izboljšanje okoljskega upravljanja funkcionalnih urbanih območij za dobro bivanjsko okolje.
Prioriteta 4	Sodelovanje na področju prometa za boljšo povezanost Srednje Evrope
4.1.	Izboljšanje planiranja in koordiniranja regionalnih potniških prometnih sistemov za boljše povezovanje z nacionalnimi in evropskimi omrežji;
4.2.	Izboljšanje koordinacije deležnikov v tovornem prometu za več multimodalnih, okolju prijaznih rešitev.
Prioriteta 5	Tehnična pomoč
5.1.	Uspešno izvajanje programa sodelovanja;
5.2.	Nudenje podpore prijaviteljem in upravičencem ter krepitev vključenosti relevantnih partnerjev v izvajanje programa.

Jadransko-jonski program: Interreg ADRION 2014-2020

Prioriteta 1	Inovativna in pametna regija
1.1.	Podpora razvoju regionalnega inovacijskega sistema.
Prioriteta 2	Trajnostna regija
2.1.	Trajnostna raba in ohranjanje naravne in kulturne dediščine kot

2.2.	<p>razvojnega dejavnika;</p> <p>Izboljšanje zmogljivosti za transnacionalno soočenje z ranljivostjo območja na področju okolja in fragmentacijo ter varovanje ekosistemskih storitev.</p>
Prioriteta 3	Povezana regija
3.1.	<p>Povečanje zmogljivosti za integriran promet ter storitve na področju mobilnosti in multimodalnosti.</p>
Prioriteta 4	Podpora upravljanju EUSAIR
4.1.	<p>Podpora koordiniranju in izvajanju EUSAIR s krepitevijo institucionalnih zmogljivosti javne uprave in ključnih deležnikov ter podpora pri izvajanju skupnih prioritet.</p>

Priloga 3: Ključni dosežki izbranih projektov programskega obdobja 2007-2013

Naziv projekta	DMCSEE	AlpHouse
Program	Jugovzhodna Evropa	Območje Alp
Prioriteta	Okolje in preprečevanje tveganj	Konkurenčnost in privlačnost
Celotni proračun projekta	2.233.595 EUR	2.741.299 EUR
Trajanje projekta	april 2009 - marec 2012	September 2009 -december 2012
Slovenski projektni partner (SPP)	SPP1 - Agencija RS za okolje in prostor SPP2 - Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenija	/
Ključni dosežki projekta	pripravljen sistem za regionalno spremljanje razvoja suše	pilotne prenove objektov na izbranih območjih
	pripravljen sistem za zgodnje opozarjanje na pojav suše	izmenjava dobrih praks preko potujoče razstave
	izvedena ocena regionalne ranljivost (predvsem v kmetijstvu) s povezavo med meteorološkim pojavom suše in njeno ekonomsko škodo	skupni pristop k razumevanju alpske arhitekture v družbenih/socialnih kontekstih
	izboljšano poznavanje tveganja suše v partnerskih državah z organizacijo usposabljanj in nacionalnih seminarjev	povečano zavedanje o pomenu kulturne dediščine za področje ekonomije, ekologije in turizma
	vzpostavljen sistem za spremljanje suše z uporabo dobrih praks za pripravo klimatoloških kart	vključevanje rezultatov projekta v regionalne pravne okvire
	izdelane karte za Standardizirani padavinski indeks (SPI), Palmerjev indeks sušnosti (PDSI) in Palfai-ev index aridnosti (PAI)	
	skupna metodologija za ocenjevanje tveganja suše	

Naziv projekta	SoNorA	Green Partnerships
Program	Srednja Evropa	Mediteran
Prioriteta	Transport / izboljšanje dostopnosti programskega območja	Varstvo okolja in spodbujanje trajnostnega teritorialnega razvoja/ spodbujanje obnovljivih virov energije in izboljšanje energetske učinkovitosti

Celotni proračun projekta	7.098.965 EUR	1.563.230 EUR
Trajanje projekta	november 2008 - februar 2012	januar 2013 - maj 2015
Slovenski projektni partner (SPP)	SPP1 - Luka Koper d. d.	SPP1 - Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije SPP2 - Kmetijsko gozdarski zavod Maribor SPP3 - Energetska agencija za Podravje
Ključni dosežki projekta	priprava predinvesticijskih študij za optimizacijo logističnih storitev na evropski transportni osi »jug-sever« (npr. študije o začetnih vlaganjih v infrastrukturo, analiza rentabilnosti novih potencialnih storitev pristaniške logistike in sektorsko specifične logistike...)	ustanovitev 11 lokalnih akcijskih skupin in priprava 11 vodnikov »korak za korakom« za krepitev zmogljivosti in izvedbo ukrepov iz lokalnih strategij
	prepoznavanje možnosti za uskladitev transnacionalnih prednostnih nalog	izboljšane lokalne energetske strategije v 11 pilotnih regijah z izvedbenim in finančnim načrtom prihodnjih aktivnosti s sodelovanjem lokalnih partnerstev
	priprava smernic za aktiviranje storitev na prometnih poteh ter za izboljšanje nacionalnih in regionalnih politik za upravljanje transportnih tokov in povezanosti	vzpostavljena zbirka podatkov o obstoječih modelih, dobrih praksah, metodologijah in indikatorjih za izvedbo energetskih strategij
		22 delavnic za javne organizacije, ki so vključene v upravljanje z energijo,
		pripravljenih 28 tehnoloških rešitev (predlogi za investicije/študije izvedljivosti/poslovni načrti).

Priloga 4: Geografska območja transnacionalnih programov po obdobjih v katerih je sodelovala in sodeluje Sloveinja (Karte za geografska območja na katerih se je program izvajal v preteklih kot v aktualnem programskem obdobju prikazujejo območje aktualnega programskega obdobja (2014 – 2020))

Program Območje Alp

2000- 2006

2007 - 2013

2014 - 2020

CADSES

2000 -2006

Program Srednje Evrope

2007 – 2013

2014 - 2020

Source: CENTRAL EUROPE 2020 Programme, 2014

Programsko območje Mediteran

2007 - 2013

2014 - 2020

Programsko območje Jugovzhodne Evrope

2007 - 2013

**Structural Funds 2007 - 2013: Transnational Cooperation
South East Europe**

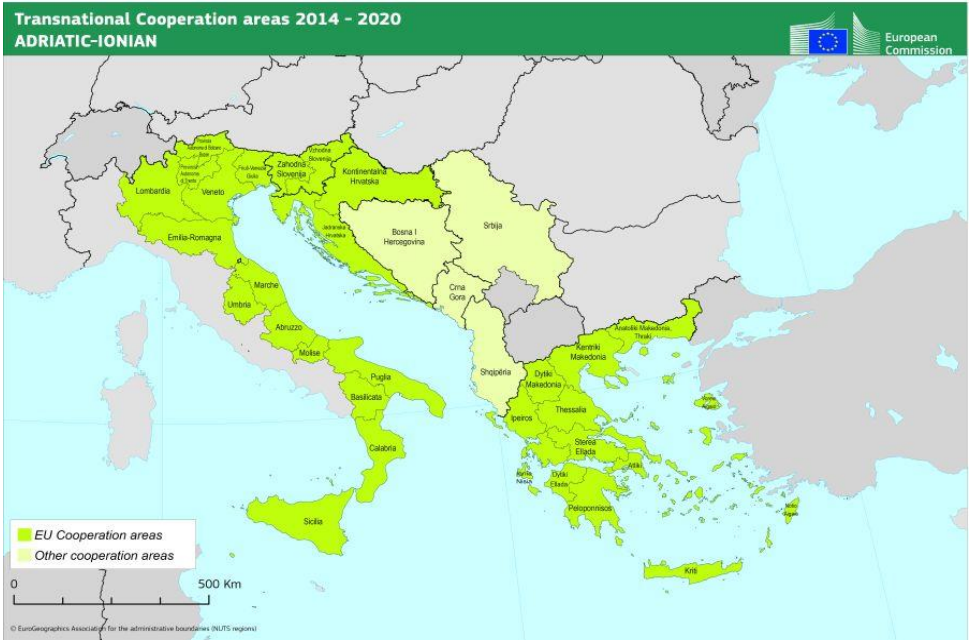
Program Podonavje

2014 - 2020

Program Adrion

2014 - 2020

Prologa 5: Alokacija sredstev po programih in programskih obdobjih od 2000 - 2020

Program	Sredstva ESRR (2000-2006)	Sredstva ESRR (2007-2013)	Sredstva ESRR (2014-2020)
CADSES	152		
Območje Alp	59	98	116
Mediterran		193	224
Srednja Evropa		246	246
Jugovzhodna Evropa		206	/
Adrion		/	83
Podonavje		/	202
SKUPAJ	211	743	871

Vir: prirejeno po Interreg Alpine Space Programme (2015b); Interreg Central Europe Programme (2015c); Interreg MED Programme (2015); Interreg Danube Programme (2014)

Priloga 6: Končna validirana vrednost izdatkov vseh slovenskih partnerjev po programih in programskih obdobjih od 2000 – 2020 (v milijonih EUR)

Programsko obdobje 2000 -2006			
Program	Skupaj validirana vrednost (EU in nacionalni del)	Višina ESRR	Nacionalna udeležba
Območje Alp	3.4	2.3	1.2
Cadses	5.8	4.3	1.5
SKUPAJ	9.2	6.6	2.7

Programsko obdobje 2007 -2013			
Program	Skupaj validirana vrednost (EU in nacionalni del)	Višina ESRR	Nacionalna udeležba
Območje Alp	10.3	7.8	2.5
Jugovzhodna Evropa	22.2	18.9	3.3
Srednja Evropa	21.6	18.3	3.2
Mediteran	12.6	10.7	1.9
SKUPAJ	66.7	55.7	10.9

Programsko obdobje 2014 -2020			
Program	Pogodbena vrednost (EU in nacionalni del)	Višina ESRR	Nacionalna udeležba
Območje Alp	9,2	7,8	1,4
Srednja Evropa	10,0	8,5	1,5
Mediteran	5,5	4,7	0,8
Podonavje	13,5	11,6	1,9
Adrion	3,6	3,0	0,6
SKUPAJ	41,8	35,6	6,2

Vir: povzeto po MOP, interno delovno gradivo (2012); SVRK, Sektor za kontrolo – programi ETS, IPA in MFM (2015); Kobe (2016a)

Priloga 7: Število projektov s slovenskimi projektnimi partnerji v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja (programsko obdobje 2014-2020 – stanje november 2016)

Program	Število odobrenih projektov	Število projektov s SPP	Število SPP	Število SVP
Območje Alp	33	32	54	3
Srednja Evropa	35	26	51	5
Mediterran	57	23	26	4
Adrion	1	1	2	1
Podonavje	55	40	66	12
SKUPAJ	181	122	199	25

Vir: povzeto po Kobe (2016a)